

# PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. MÁJUS 6.

18. SZÁM

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztőségi iroda -- hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

**= Kiknek előfizetésük negyedévre szült, tisztelettel felkérjük, hogy további kötelezettségeiknek minél előbb eleget tenni, sziveskedjenek.**

## Jelentés a conversiorúl.

I.

647—1886.

Méltóságos Állandó Igazgató-Tanács!

Vonatkozással a mlt. állandó igazgató-tanácsnak az egyházkerület központi kezelése alatt álló földtehermentesítési kötvényeknek 5%-os magyar papíráradék-kötvényekké convertálása tárgyában 2362—1885. sz. alatt hozzám intézett átiratra, van szerencsém, annak értelmében követett eljárásomról tiszteletteljes jelentésemet a következőkben tenni meg.

Tisztelevén a mlt. állandó igazgató-tanácsnak jelzett átiratát, az abban nyert megbízás, illetőleg fölhatalmazás folytán, kötelességemnek tartám, a conversio végrehajtására bevárni s fölhasználni a legkedvezőbbnek mutakozó időpontot. Ilyenül mutakozván ez év kezdete, január hava 8-áról 41. sz. alatt kelt felhívással a kolozsvári Hitelbank t. igazgatóságát fölkértem arra, hogy a conversiot a budapesti, vagy esetleg a bécsi piacon közvetítse.

A nevezett Hitelbank a közvetítésre készséggel vállalkozván, a cseremivelet keresztülvitelére legalkalmasabbnak mutakozott a budapesti Magyar Általános Hitelbank, mely vállalkozott arra, hogy a cseremiveletre kínált 1.380,500 frt, egy millió-háromszáznyolcvanezer-öttszáz forint névértékű különböző földtehermentesítési kötvényekért kész adni 1.522,400 frtot, egymillió-öttszázhuszonkétezer-négyszáz névértékű 5%-os magyar papíráradékot, a kamatok kölcsönös elszámolása és a kötvények szállítási költségeinek magára vállalása mellett.

Részemről, ez ajánlatot, az adott viszonyok között, előnyösnek itélvén, egyházkerületünk nagy-

érdemű főgondnokaival egyetértve, január hava 11-éről kelt írásbeli nyilatkozatommal azt elfogadtam, s a cseremiveletre felajánlt kötvényeket, és pedig úgy a forgatmányozható szelvényeseket, mint a vinculált A) betüsoket az egyházkerületi pénztárnokkal együtt, a ./. alatt ide csatolt részletes kimutatás szerint, január hó 15-én a kolozsvári Hitelbanknak átszolgáltattam. A Hitelbank az utóbbiakat a m. k. helybeli adóhivatal útján a földtehermentesítési alapok igazgatóságához juttatta, hogy azok forgatható szelvényes kötvényekké irattassanak át, s így a Magyar Általános Hitelbanknak átadhatók legyenek.

Megjegyzem, hogy a vinculált A) betüs kötvények át és szétiratása huzamosabb időt vön igénybe, a mihez járult a földtehermentesítési alapok igazgatóságánál fölmerült azon kétely is, ha valjon egyházkerületünk állandó igazgató-tanácsa, miniszteri jóváhagyás nélkül, föl van-e jogositva az A) betüs kötvények devinculálására? Fölkéremem folytán, főgondnok-társam, br. Bánffy Dezső ő méltósága, a vall. és közokt.-ügyi miniszter urat e kétely alaptalan voltáról fölvilágosítván, a kötvények átiratása megtörtént s azok március hó 11-én, az egyezményben kikötött határnapot megelőzőleg, a Magyar Általános Hitelbanknak kiszolgáltattak, a mely az egész cseremiveletről azonnal elszámolt s a forgatható szelvényes járadék-kötvényeket a Hitelbankhoz le is küldötte.

Miután azonban előnyösnek tartottam azt, hogy a járadék-kötvények nagy része, a mint ezt alább számokban föltüntetem, a központi alapok nevére szóló két darab vinculált kötvényben állitassék ki, e mivelet végrehajtása az államadossági pénztárnál a sok elkönyvelés és technikai munka miatt, ismét huzamosabb időt vett igénybe, úgy, hogy az egyezmény szerint, az Általános Hitelbank által szolgáltatni kellett összes papíráradék-kötvényeket az egyházkerületi pénztárnokkal együtt a kolozsvári Hitelbanktól tényleg csak a

f. hó 5-én vehettük kezünkhez s helyezhettük el az egyházkerület két kulcsu pénzszekrényébe. E késelem azonban a cseremivelet előnyeit semmi tekintetben nem alterálta, miután a kamatok kölcsönös elszámolása az Általános Hitelbankkal mult hó 2-án és 7-én megtörtént s így a tőkegyarapodásból eredő kamat-többlet, azon időtől kezdve, rendelkezés alatt áll.

A végrehajtott cseremiveletről, valamint a kamatok és készpénz elszámolásáról szóló részletes kimutatásokat ./· alatt ide csatolván, azokból a főbb adatokat a következőkben emelem ki.

Kicszerelés végett, részint forgatmányozható, részint nem forgatmányozható A) betűs különböző földtehermentesítési kötvényekben, kiszolgáltattam a Hitelbanknak névértékben összesen 1.380,450 forintot. (E pontnál megjegyzem, hogy ez összeg 50 frttal kisebb, mint az e jelentésem elején jelzett. E különbségnek oka az, hogy a 100 forintos kötvények közé tévedésből egy 50 forintos soroztatott be, a mely tévedést, mint a csatolt részletes elszámolásból kitűnik, az Általános Hitelbank földerítette.)

Az átszolgáltatott értékpapirokból az Általános Hitelbank cseremiveletre alkalmasnak talált 1.374,650 frtot.

Nem talált alkalmasnak névértékű kötvényt 5800 frtnyi.

A jelzett 1.374,650 frt névértékű földtehermentesítési kötvényért, az egyezmény értelmében, átvettünk a Magyar Általános Hitelbanktól:

|  |                 |
|--|-----------------|
| a) Forgatható 5%-os m. papíráradék-kötvényt                              | 129,700 frt.    |
| b) Egy darab nem forgatható, a központi alapok nevére vinculált kötvényt | 200,000         |
| c) Egy másik darab, ugyancsak vinculált kötvényt                         | 1.186,100 „     |
| Összesen   | 1.515,800 frtot |

5%-os magyar papíráradék-kötvényekben.

A mint a mellékelt részletes kimutatásból kitűnik, meg kell itt jegyezni, hogy ez összegben 4100 forint 5%-os papíráradék van, a mely nem a cseremivelet útján, hanem árfolyam szerint lón beszerezve, miután az átadott földtehermentesítési kötvények közt, mint utólag kiderült, 3850 forint kisorsolt kötvény volt, a melyeket be kelle váltani s a kapott készpénz érték csak vásár útján volt járadékká átcserezhető.

Kötelességemnek tartom, továbbá, fölemlíteni azt is, hogy a kétféle papir után járó kamatok elszámolásából s a cseremiveletnél csonkán fennmaradt összegekből eredő készpénzekről az Általános Hitelbank által nyitott folyó számla egyenlege, a mint a csatolt kimutatásból látható, egyházkerületünk terhére

4337 frt 40 krt tesz, a melynek február 7-től a kifizetés napjáig 5%-os kamatjával együttes megtérítése eszközöltetett.

A kolozsvári Hitelbank által az egész cseremivelet lebonyolítása tárgyában f. hó 4-éről hoztam intézett s ./· alatt csatolt jelentést, összes mellékleteivel együtt, egyházkerületünk t. számvevője által felülvizsgáltattam s a t. számvevő ur 31—1886. sz. alatt kelt s csatolt jelentése szerint, az elszámolást számfejtésileg teljesen correctnek találta. Nem tartja azonban eléggé méltányosnak az Általános Hitelbank azon eljárását, mely szerint tekintettel arra, hogy a convertált kötvények nagy részét csak e hó 5-én kaptuk kézhez, fentebb jelzett 4337 frt 40 krért, mely összeg az elszámolásnál terhünkre iratott, február 7-étől kezdve a kifizetés napjáig 5%-kal számítva, 20 frt kamat is iratott terhünkre. Véleményem erre nézve az, hogy a Hitelbank kamatkövetelése jogosult, miután az elszámolás február 7-én megtörténvén, a nevezett összeg terhünkre iratott s az, hogy a kötvények tényleg csak későbbre lettek kezünkhöz szolgáltatva, annyival kevésbé alterálhatja a bank részéről a kamatkövetelést, mert az elszámolás napjától kezdve a nyert tőketöbblet kamatja egyházkerületünk javára folyó. A terhünkre irt kamatnak összege különben is oly csekély, hogy említést is alig érdemel.

Ezeknek előre bocsátása után, van szerencsém, örömmel constatálni azt, hogy a végrehajtott convertálásnak előnyös eredményei a következők:

a) A tőketöbblet, melyet nyertünk, minden 100 forintra 10 frt 28 kr. nyereség esvén, összesen 141,150 frt.

b) A tőketöbblet 5%-os adómentes kamatjövédelme évenként 7,057

c) Ez összeghez járul a földtehermentesítési kötvények és az 5%-os papíráradék kamatja közti 12 kr. különbözet, a mi a csereszület tárgyát képezett 1.374,650

forint földtehermentesítési kötvény  
eddig kamatját és a birtokunkba  
jutott járadék-kötvények kamatját  
összehasonlítva, tesz évenként 1,616 frtot

s így a kamatjövedelemben  
a gyarapodás évenként összesen 8,673 frt.

Megjegyzem e pontnál, hogy a kamatjövedelem-többlet most meg nem határozható összeggel még nagyobb lesz, mert a 141,150 forint tőketöbbletben, illetőleg, annak 7057 forint kamatjába nincsenek beleszámítva azon 5800 forint névértékű földtehermentesítési kötvények, melyeket az Általános Hitelbank, mint a cseremiveletre nem alkalmasokat, visszaszolgáltatót. Ezeknek kicserélését formai hiányok gátolták, melyeknek pótlására nézve megtettem a szükséges lépéseket s midőn ezek sikerre vezetnek, az 5800 forintnyi földtehermentesítési kötvény is el fog árusíttatni, illetőleg, a börzei árfolyam különbözet szerint, járadék-kötvényekkel fog kicseréltetni s ennek folytán is némi tőke- s annak megfelelő kamat-többlet fog létre jőni.

d) Mind biztonság, mind kezelési könnyebbség tekintetében előnynek tekinthető az, hogy 1.386,800 forint tőke vinculált járadék kötvényekben jutott birtokunkba, a melyeknek megőrzése kevesebb aggodalmat okoz s esedékessé válандó kamatai félevenként kiállítandó két-két nyugtára, a helybeli m. k. adóhivatalnál fölvehető.

Midőn a fönnebbieken, szerencsés valék, a végrehajtott conversiorúl s annak előnyös eredményéről tiszteletteljes jelentésemet megtenni, elodázhatatlan kötelességemnek tekintem, a kolozsvári Hitelbanknak készségesen s minden díj felszámítása nélkül felajánlott közvetítéseért teljes elismerésemet s köszönetemet nyilvánítani s fölkeríteni a mlt. állandó igazgató-tanácsot, hogy ezt a maga részéről is kifejezni s nevezett banknak tudomására hozni, méltóztassék.

Kérve végül e jelentésem helybehagyó tudomásul vételét, kiváló nagyrabecsüléssel maradtam

Méltóságos Állandó Igazgató-Tanács,  
Kolozsvártt, április 24-én, 1886.

alázatos szolgája,  
Szász Domokos,  
erdélyi ref. püspök.

## Javaslat a jövedelem felhasználásáról.

### II.

Sz. 685—1886.

Méltóságos Állandó Igazgató-Tanács!

Midőn a mult évben 1715 sz. alatt kelt átiratom rendén, bátor valék, a központi kezelés alatt állott földtehermentesítési kötvényeknek járadékkötvényekké konvertálását javaslatba hozni, egyszersmind tiszteletteljes véleményt nyilvánítottam azon nagyfontosságú kérdésben is, hogy a conversio folytán nyerendő tőketöbblet, illetőleg, annak kamatja, valamint azon összeg is, melyet a járadék-kötvények szelvényeinek adómentessége folytán, az eddigi kamatjövedelemmel összehasonlítva, nyerni fogunk, minő célokra fordíttassék s mily irányban értékesíttessék.

A mlt. igazgató-tanács bölcsessége akkor időelőttinek tartotta javaslatom ez utóbbi ágára nézve állást foglalni el s 2362. sz. alatt kelt végzésével, midőn egyfelől a conversio végrehajtására a megbízást s fölhatalmazást, főgondnok társaimmal együttesen, nekem megadni méltóztatott, másfelől határozatilag kimondotta, hogy a kérdés ez ágára nézve a conversio végrehajtása s annak bejelentése után fog a főt. egyházkerületi közgyűléshez véleményes előterjesztést intézni.

Miután 647—1886. sz. alatt a conversio végrehajtásáról tiszteletteljes jelentésemet immár megtettem, elérkezettnek látom az időt, fölkeríteni a mlt. állandó igazgató-tanácsot: méltóztassék a conversio folytán létrejött tőketöbblet kamatja s a járadék-kötvények szelvényeinek adómentessége folytán létrejött évi 1616 forintnyi nyereségnek s így összesen 8673 frt évi kamattöbbletnek felhasználása kérdését érdemleges tárgyalás alá venni.

Alázatos véleményem szerint, mindenek előtt eldöntendő kérdés az, hogy ez évi kamattöbblet iránt formálhatnak-e a földtehermentesítési kötvények eddigi haszonélvezői jogos igényt s ha igen, mennyiben? Az én meggyőződésöm az, hogy a haszonélvezők jogos igényeinek mértékét azon kötelezettség határai szabják meg, melyet az állam az 1848-diki erdélyi országgyűlésen megállapított 4-dik törvény cikkelyben, magára vállalt azon egyházi testületekkel s egyházi állásokkal szemben, melyek 1848-ig az egyházi dézma haszonélvezői voltak. Az 1858-dik évben szeptember 15-dikén kiadott patens a megszüntetett dézmákért adandó kármentesítés ügyét szabályoz-

ván, az annak alapján kiállított földtehermentesítési kötvényeknek haszonélvezetébe az illetők tényleg beléptek. Most, midőn az egyházkerület központi kormányzó főhatósága a kezelésére bizott földtehermentesítési összes kötvényeknek járadék-kötvényekké convertálását végrehajtotta, a haszonélvezők méltán kívánhatják meg azt, hogy az állam által részökre biztosított s törvényes úton szerzett jogaik élvezetében, a conversio dacára, meg ne rövidíttessenek, sőt, ha nem is jogos, de méltányos igényt formálhatnak arra nézve is, hogy a conversio szerencsés végrehajtása folytán nyert anyagi előnyben is, legalább részben, részesíttessenek. Az állam biztosította a haszonélvezők részére egyfelől azt, hogy a kiállított földtehermentesítési kötvények 5%-os kamatját, a szelvényadó levonásával, fizeti nekik mindaddig, míg az általa megállapított terv szerint az illető szelvényes, avagy szelvénytelen kötvények kisorsoltatnak, illetőleg, vásárlás útján amortisáltatnak; biztosította másfelől azt, hogy a kisorsolt, vagy amortisált kötvények értékét, 105 frt o. é. készpénzben, mint maximális értékben, javukra kiszolgáltatja. A haszonélvezőknek jogos követelése az egyházkerülettel szemben sem terjedhet tovább, mint a minő hártárt annak az állam hatalma előirt. A conversio folytán létrejött azon nyereség, mely a haszonélvezők e jogszerű igényének az alább felfejtendő mód szerinti kielégítése után fönmarad, nézetem szerint, teljes joggal illeti meg az egyházkerület egyetemét annyival inkább, mert a conversio végrehajtására jogosultnak kizárólag az egyházkerület, nem pedig az egyes haszonélvezők külön-külön tekintendők. Az egyházkerület legmagasabb rendű kötelességét teljesíti akkor, midőn az egyes alantás testületek s egyházi állások szerzett jogainak érintetlen hagyásával, gondoskodik módokról és eszközökről, melyek által az egyház egyetemének, a kárpótlást élvezőkkel összehasonlítva, nagy mérvben hátrányt szenvedő és szűkölködő tagjain, legalább némi részben segíthet, hogy azokat az anyaszentegyháznak és nemzetnek megtarthassa.

Fönnebbieken fölfejtett jogi s méltányossági szempontok figyelembe tartásával, a conversio folytán nyert tőke, illetőleg évi kamattöbblet felhasználása tárgyában, bátor vagyok, concret javaslatokat tenni, a melyek, ha a mlt. állandó igazgató-tanács jóváhagyásával is találkozni, szerencsések lesznek, véleményes előterjesztés alakjában,

végeldöntés végett, a főtiszt. kerületi közgyűléshez terjesztendők.

1-ször. Az 1887-dik éven kezdve, fordíttassék a nyert kamattöbbletből évenként 1500 frt a kárpótlás haszonélvezőinek javára, és pedig a következő módon. Az állam által megállapított, s vessző alatt ide csatolt, sorsolási terv szerint, az 1915-dik évben végződnie kellene az állam által kibocsátott összes földtehermentesítési kötvények kisorsolásának. E terv szerint, évenként, meghatározott arányokban mind nagyobb-nagyobb összegek erejéig történik a törlesztés, és pedig az utolsó évre 3.685,000 forint van törlesztésül előírva. Tény azonban az, hogy az állam által 1866-ban megállapított törlesztési terv szerint a kisorsolás 1915-ben be nem végződhetik. A mult 1885-dik év zárszámadásai szerint, 65.257,666 frt névértékű magyarországi és 130.664,420 forint névértékű erdélyi, s így összesen 195.922,086 földtehermentesítési kötvény maradt fön, mint kisorsolandó. Hogy tehát 1915-ben, vagyis 30 év alatt, a kisorsolás véget érhessen, évenként több mint 6.000,000 értékű kötvényt kellene kisorsolni, a mi köztudomás szerint távolról sem történik meg s így minden látnoki tehetség nélkül előre tudható, hogy a kisorsolási művelet az 1915-dik évet messzire túl fogja haladni. Ez adatokból nyilvánvaló, hogy ha mi évenként 1500 forintot a haszonélvezők javára irunk, azok sokkal rövidebb idő alatt jutnak azon 5 frtnyi tőketöbblet haszonélvezetébe, a melyet számukra az állam, kisorsolás útján, kilátásba helyezett, illetőleg, biztosított. Az évi 1500 forint ugyanis, 5 forintonként számítva, évenként 30,000 forint tőke kiegészítésének fedezetéül szolgál s e szerint, kerek számban 1.300,000 forint névértékű, általunk most convertált kárpótlási kötvényt véve alapul, 43 év alatt az összes alapok, egyházi testületek és egyházi állások az 5 forint tőketöbblet haszonélvezetébe lépnek s így számukra az egyházkerület nagyobb előnyt biztosít, mint az állam. Nézetem szerint, azon sorrend, mely szerint az egyes haszonélvezőknek évenként 5 frt tőketöbblet 1500 frt erejéig javukra irassék, az állandó igazgató-tanács által egyszersmindenkorra végrehajtható sorshuzás útján állapítandó meg. Midőn a sorsolás útján az összes haszonélvezők javára a tőketöbblet ki lesz szolgáltatva, és pedig 43 év letelte után, az 1500 forint az egyházkerület rendelkezésére fölszabadul.

2-szor. Tekintettel egyfelől arra, hogy egyházkerületünk közgyűlése már 1876-ban 57 jk. sz. alatt a szolgálatképtelenné lett lelkészek javára felállítandó központi nyugdíjintézetnek tervezetét megállapította, de ennek megvalósítása érdekében, anyagi erő hiánya miatt, ez ideig nyomósabb lépéseket nem tehetett; tekintettel másfelől arra, hogy a papi özvegyek és árvák segélyezésére rendelkezés alatt álló központ isegélyforrások oly csekélyek, hogy egy özvegy, illetőleg árva részére ez idő szerint még 20 forint sem jut: megállapítandónak tartom, hogy a kamattöbbletből évenként papi nyugdíjintézet s özvegy-árvai segélyalap címén, 1887-től kezdve 50 évig 1000 forint kamatos kamataival tőkésítsék. A jelzett idő alatt 5%-kal számítva 216,280 forintnyi összegre nő.

3-szor. Az előző ponttal kapcsolatban, méltányosnak tartom azt, hogy az egyházkerület nemcsak a későbbi jövő alapjait rakja le, hanem terjessze ki gondját az eddigénél nagyobb mérvben, a most élő papi-özvegyekre, árvákra is s mondja ki azt, hogy addig is, míg a jelzett alap 50 év alatt létre jön, a kamattöbbletből évenként 500 forint az özvegyek és árvák javára fordítandó.

4-szer. Hivatkozással a n.-enyedi theol. akadémia növendékei számára berendezendő convictus tárgyában 1847—1886 sz. a. tett véleményes előterjesztésemre, kimondandónak tartom azt, hogy annak fentartása költségeire, az egyházkerület további határozataig, a jövő éven kezdve, évenként 1000 forint központi segély folyósíttatik és pedig a tárgyalás alatti kamattöbblet terhére. Ugy vélem, e javaslatom bővebb indoklásra nem szorul. Ismételt ízben adtam én már kifejezést azon meggyőződésemnek, hogy a lelkészképzésnek s azzal kapcsolatban a lelkesi pályára lépendő ifjak szellemi s anyagi gyámoztatásának nehéz kötelességeit nem lehet kizárólag egy tanoda vállaira nehezíteni, mert e feladatra első sorban az egyházkerület egyeteme hivatott. A lelképásztörököt az egyházkerület bocsátja ki s midőn azok egyes egyházkerületek szolgálatára szentelik föl életüket, szolgálattételeik által közvetve az anyaszentegyház közjavanak s előhaladásának is munkásai. Kell tehát, hogy az egyház egyeteme nyujtsa nekik segítő jobbát az előkészület nehéz küzdelmeiben. Egy convictus berendezése számukra nem csak anyagi gyámo-

litást biztosít, de egyszersmind ethikai szempontból is nagy jelentőségű.

5-ször. Az állami, községi s felekezeti népiskolákba, a legujabb statisztikai adatok szerint, kerek számban 38,000 ref. vallású gyermek tanul, kiknek legalább fele része a szegény sorsú falusi néposztályhoz tartozik, mely nincs abban a helyzetben, hogy gyermekeit a szükséges tankönyvekkel elláthassa. Felekezeti szempontból, kiválóan érdekünkben áll, kiterjeszteni gondunkat főként arra, hogy a szegény sorsú gyermekek a vallás oktatáshoz szükséges segédeszközök birtokában legyenek. Részemről az angol bibliaterjesztő társulattal egyességre léptem, mely szerint az kötelezte magát arra, hogy nekem nagyon mérsékelt árért egyes új-szövetségi könyveket és a zsoltárok könyvét, külön-lenyomatokban, rendelkezésemre bocsájt. Ez idő szerint 14,000 drb. ily könyvecskét vásároltam meg s azokat a kisdedeknek ajándékuul küldöm szét. Ezen kívül azonban, szükségesnek tartom, a szegényebb sorsúaknak konfirmatioi kátékat s énekes könyveket adományozni. Javaslom ennél fogva, hogy a kamattöbbletből évenként e célra 200 forint folyósíttassék.

6-szor. Az előző pontokban javaslatba hozott kiadások összege 4200 forint. A rendelkezésre maradó 4473 forintból 1000, egyezer forintot rendelkezési alapul évenként, kamataival együtt, tőkésítendőnek javaslok, fölmerülhető rendkívüli szükségek fedezésére. Az ezután fenmaradó 3473 forintot felerészben papi s tanítói állomások központi állandó segélyezésére, felerészben egyházi építkezésekre tartom fordítandónak. E javaslatom minden további indokolását feleslegesnek vélem.

7-szer. Feltűnhetett a mélt. állandó ig. tanács előtt az, hogy az előző 6 pont alatt tett javaslataim csak a jövő évre szólók, holott a kamattöbblet már a f. év február hava 7-étől kezdve, midőn az Általános Hitelbankkal az elszámolás megtörtént, egyházkerületünk javára folyó. Oka ennek az, hogy a conversio végrehajtása után következő első évet részemről átmenetinek tekintem s az erre eső kamattöbbletet egy specialis célra tartom fordítandónak. Egyházkerületünknek múlt évben tartott rendkívüli közgyűlése ugyanis 95 jk. sz. a. az egyházkerület házának kiépítésére megszavazott 8000 forintot, és pedig

oly formán, hogy az összeg adassék ki az egyházkerületi közpénztárból kölcsönképen s az államsegély egy részének a központi közigazgatási költségek fedezésére átutalása által rendelkezésre jövő közpénztári bevételi többletből a kölcsönvett tőke, kamataival együtt, helyeztessék vissza. E közgyűlési végzés értelmében rövidséget fogna szenvedni és pedig évek hosszú során át az államsegély, a mely pedig imminens bajok orvoslására szükséges s különben is az áll. igazgatótanácsnak 2245—1880 sz. a. kelt végzésével, közigazgatási költségek címén, évenként 2000 forintig immár meg van terhelve. Az államsegélynek központi építkezési célokra további igénybevétele kikerülhető lesz, ha a conversio folytán létrejött kamattöbblet, az első évben, teljes összegében e célra fordítatik. A mi azon felülköltségi összeget illeti, a mely a megszavazott 8000 forinton kívül az építkezéseknél fölmerült többletmunkák címén fedezetre vár, erre nézve kijelentem, hogy e többlet-kiadás fedezéséhez a püspöki jövedelmekből, a mlt. igazgató tanács által megállapítandó évi részletekben, hozzájárulni, kész vagyok. E törlesztés fedezetéül addig, míg isten engemet éltet, a körtvélyesi püspöki jószág eladásából immár tényleg befolyt 16,000 forint kamatjának, mint a püspökség ujonnan keletkezett évi jövedelmének annyi részét ajánlom föl, a mennyi a mlt. igazgató-tanács által megállapítandó törlesztési ciklus szerint évenként szükséges.

A fönnebbieken, valék bátor, a conversio folytán létrejött jövedelem-többlet felhasználására vonatkozó tiszteletteljes javaslataimat körvonalozni. Lehet, hogy felfogásom tévedéstől van árnyékolva s egész álláspontom, melyből javaslat-teleim rendén kiindultam, kifogás alá vonható. Meggyőződéseim azonban azt sugalja, hogy a kisebb rendű érdekeknek, még ha a jogosultság látszatával bírnak is azok, fölébe helyezendők az anyaszentegyháznak legmagasabb egyetemes érdekei s a jelen helyzet, emberöltők során, ritkán előforduló oly kedvező alkalom, midőn egyházkerületünk vitalis közérdekeinek, egyesek s testületek szerzett jogainak sérelme nélkül, a messi jövedőre kiható s áldásos eredményekben gazdag szolgálatokat tehetünk.

Kiváló nagyrabecsülésem nyilvánítása mellett, maradtam

Méltóságos állandó igazgató-tanács,  
Kolozsvártt, április 28-án, 1886.

atyafi szolgálja,  
Szász Domokos,  
erdélyi ref. püspök.

## A segédlelkészség ügyében.

Két cikk.

II.

Az egyház testének szerveitül tekinti őket, kik által az egyház jótékony hatását a legszélesebb határokig terjesztheti ki. Tagokul, melyeknek épségétől és tevékenységétől függ az egész test erőteljessége és élete. Épen ezért, midőn terhes kötelességeket ró vállalkra, anyagi segély mellett, az erkölcsi méltánylás és elismerés olajával táplálja lelkesedésük szent tüzét. Alkalmazza őket tanítóknak, segéd- és helyettes-tanároknak, sőt a gymnasiumi rendes tanárok közül is igen sok végzett theologus. Ebből fejthető meg azon összetartás, egyháziasság, vallásos buzgóság és áldozatkészség az egyházi terhek viselésében, melylyel a testvérkerületeknél találkozunk.

Természetes, hogy a fennebb elősorolt állásokra a törvény által megkívántató qualificatio szükségességéből folyólag, a papjelöltek nevelésére sokkal nagyobb gond fordítatik, mint mi nálunk. A javadalmakban a szorgalom és érdem szerint részesítik a növendékeket s azoknak elvonásával büntetik a hanyagokat. Elvonják a convictust, legatio-fogáskor a sorrendbe hátrább teszik a restet, a rendetlenkedőt pedig a benlakástól fosztják meg, mi által azok, kik kenyérkeresetből s nem hivatásból léptek a szent papi pályára, azt elhagyni, kényszerítettnek. A theoreticus ismeretek szerzése mellett, alkalmat nyújtanak a gyakorlati jártasság megszerzésére. Így például, Budapesten, a IV-ed éves theologusok, hetenkint felváltva, segédkeznek a lelkészi hivatalban. Anyakönyvet másolnak, statistikát készítenek, kivonatot adnak az anyakönyvekből a segédlelkészek utasítása nyomán. A két rendes katechétán kívül 10—12 theologus tanít vallástant és ezen kívül az összes theologusok kötelességszerűleg részt vesznek a vasárnapi iskolázásban. Így aztán, a theologiai tanulmány bevégeztésével, bizonyos tájékozottsággal bírnak a gyakorlati dolgokban is, s mindjárt alkalmazhatók segédlelkészekül, vallástanítókul, a tágasabb tudományos látkörrel bírók segédtanárokul is. Mindezek befolyással vannak az egyházi élet élénkségére és azt eredményezik, hogy az administratio ott sokkal könnyedebb, mint nálunk, hol az egyházjogi ismeretek és gyakorlati jártasság hiánya nehézkessé teszi a kormányzást.

Jól tudom, hogy a felhozott intézkedések életbeléptetése nálunk igen sok nehézségekbe ütközik már csak azért is, mert theologiai akadémiánk egy kevés lélekszámmal bíró, elzárt, vidéki városban fekszik, hol a theologiai ismereteken kívül mások szerzésére nem kínálkozik alkalom, hiányozván az egyetem és jogi akadémia, melyek a Királyhágón túli kerületek theologusainak szolgálatára állanak. De Enyeden is van iskola elég, van két lelkész, kik mellett a theologusok gyakorolhatnák magokat.

Jól tudom, hogy egyházaink nagy részében oly csekély a lélekszám, hogy a lelkészek rendes körülmények között elgyőzik a hivek lelki gondozását. De vannak esetek: betegség, előregedés, midőn a segédlelkészek alkalmazása nagyon üdvös, csaknem nélkülözhetetlen volna.

Vannak oly öreg lelkészek, kik öregségi gyengeségök miatt teendőiket a legjobb akarat mellett sem teljesíthetik a megkívántató pontossággal. Ebből zavar, rendetlenség lesz, mely napról-napra szaporodik és mivel a halál nem mindjárt jön el, hogy új lelkész alkalmazása a bajon segítsen, oly nagy bajok keletkeznek, hogy az öreg lelkész halála után évek telnek bele, míg rendes kerekvágásba jöhet az egyház.

A templomot a hívek elhanyagolják, a lelkész tehetetlenségét önző célokra használják, az egyház vagyonát hanyagul kezelik, a lelkész fizetését nem szolgáltatják be, nép és lelkész túrik egymás hanyagságát, mert szükségük van mindkettőjüknek az elnézésre. Ha panaszolni kezdenek egymásra, akkor egyiknek futni kell, és mivel a nép ezt nem teheti, fut az öreg lelkész, vagy ha nem is, lelkét keserűség fogja el a zaklatásokért, kivált ha ifjú korában még érdemeket is szerzett egyházában való buzgó forgolódása által. Ha az esperesek elnézők, a nép zúgolódik. Szóval: az egész vallásos és egyházi élet felbomlik, vagy kihal. Egy segédlelkész alkalmazása által mind ezen bajoknak eleje vétetnék. Az öreg, tapasztalt lelkész tanácsa és felügyelete alatt, az ifjú erő célirányosan működne. Az öreg lelkészek éltök végén meg lennének kímélve sok lelki keserűségtől és háborgattatástól, az egyház sok vagyoni veszteségtől, a hívek a lelki elvadulástól, a vallás iránti közönyösségtől, az egyháztól való elidegenedéstől.

Felhozhatják ez ellen, hogy sok helyen a lelkészi fizetés oly kevés, hogy a papnak sem elég a megélhetésre. De, inkább fizet a legszegényebb lelkész is 50 forintot és ad kosztot egy fiatal embernek, mintsem csekély fizetésének felével nyugdíjba menjen. És ez nem hogy segítene a bajon, de két családot taszít a nyomorúságba. Holott egy fiatal ember, ha nem is uri módon, de csak megél egy évig, mert a nélkülözés mellett egyfelől táplálná azon reménység, hogy jövőre jobb helyre alkalmazzák, sőt még az is, hogy az öreg lelkész halálával megmarasztják a hívek; másfelől, nem lenne kitéve annak, hogy a theologiai tanfolyam bevégeztével szülőin élőködjen, míg állomásba juthat. És ezek mellé járul még az az eshetőség, hogy a hívek látván az illető nyomorúságát, a stólat is megtódintanak, a mi nagyon gyakori Magyarországon és még a tanítás által is szerezhethetne valamit. Ezen kívül ismeretséget is szerezne, mi szintén nagy előny egy lelkészre nézve.

Nem kevesebb előnyökkel volnának alkalmazhatók segédlelkészek az esperesek és népesebb egyházközségek lelkészei mellett is. Mert semmiképen sem fogadható el az 1877. évi igazgató-tanácsi javaslat azon indokolása, hogy a városokban, népesebb egyházközségekben több rendes lelkész levén alkalmazva, fölöslegesek volnának a segédlelkészek. Sőt inkább, a népesebb egyházközség lelkészei mellett nélkülözhetetlenek a segédlelkészek, mert ezen lelkészek sokkal több oldalról vannak igénybe véve, mint a kisebb lélekszámú biró egyházközségek lelkészei. A városi lelkészek, kik éppen az által, hogy központokban laknak, különösen fel vannak hívva a tudományos

munkálkodásra, mert az egyház és vallás fontosabb kérdései, ügyei leginkább reájok bízhatnak. Kötelességszerűleg utalva vannak a vallás tanításra, mivel pedig több iskolába kell menni, nem lehetnek hönök, az irodán, hiveik szolgálatára. Ebből aztán kötelesség-összeütközés és a legmegbotránkoztatóbb dolgok következnek. A hívek búcsura járnak egyik lelkész laktól a másikhoz, hogy lelkészt találhassanak, mi panaszt, zúgolódást okoz a gyülekezetben.

Ezek mellett, az anyakönyvek másolása; heti, havi, évi statistika elkészítése; az egyházi és polgári hivatalos átiratok ellátásának lélekölő munkája, már csak a rendes lelkész idejének fontosabb dolgok végzésére fordítható idejének megkiméltése céljából is, célszerűen bízhatnak a segédlelkészekre. Megtörténik ugyanis, hogy egy anyakönyvi kivonatért sokszor 30—40 évi anyakönyvet végig kell lapozni, mi egy jó napot felemészt: ha csak lelkiismeretlen hanyagság által az államnak, a feleknek kárt nem akar okozni és ki akarja kerülni a vétkes hanyagságot rá háromolható veszélyeket. Ez a rendes lelkészek idejének elpazarlása; de a segédlelkészekre, gyakorlati célját tekintve, nagyon is üdvös.

És a segédlelkészeknek, az 1878-ki szabályzat által felhozott eseteken kívül, szélesebb körben való alkalmazása; vagyoni javadalmazások kedvezőbbé tétele; érdemszerinti fokozatos erkölcsi méltatása mellett szól a vallásos nevelés szomorú állapota. Ugyanis, a vallás-tanítás éppen a népesebb egyházközségekben van leginkább elhanyagolva.

Ennek eredménye az, hogy az elemi osztályok végeztével, a gyermekek jóformán imádkozni sem tudnak. Hát még, mennyi gyerek van, ki iskolába sem jár, kik nem csak olvasás és írás, de vallás nélkül is nőnek fel. Minő buzgóságot, áldozatkésztséget várhat aztán az ember ezektől, ha felnövekednek. Hisz, ezek nem érzik szükségét lelkésznek, templomnak, egyháznak, még államnak sem. Teljes szellemi elvadultságban élnek, minden vallásos érzés, minden társadalmi kötelességérzet nélkül.

És az ilyenek nyerhetők meg legkönnyebben és használtatnak fel legveszedelmesebben a socialisticus és anarchicus céloknak s egyéb nemtelen önző érdekeknek. Ez egyik főoka a mai társadalmi rothadásnak, minden nemes és szent iránt való érdektelenségnek, laza erkölcsi életnek. Ebben látom okát a templomkerülésnek, vallásos közönyösségnek és azon szükkeblőségnek, melyet az egyház szükségére való adózásnál nem csak a legalsóbb rétegekben, hol az anyagi tehetetlenség is érvényesíti befolyását, de a másképpen mivel és kedvező vagyoni állapottal biró egyéneknek is tapasztaltam. Sokat az egyház ügyeiben való részvétellel is nem a vallásos buzgóság, de a hiuság kielégítése ösztönöz.

Ha buzgó, vallásos, áldozatkész híveket akarunk egyházunknak, a bölcsőnél el kell kezdenünk a vallásos nevelést, mert csak akkor lesz élőtoke a hívek serege. Kevesebb fő és több tagok mozgásba hozása által érhető ez el leginkább. Nem a rendes lelkészek szaporítása, de segédlelkészek alkalmazása által lehet elérni azt,

hogyan az egyház hatását szélesebb és szélesebb körben éreztessük. És e tekintetben ne szégyeneljünk tanulni katolikus atyánkfiaitól, kik oly jól tudják az erőket, azoknak megfelelő kötelességekre alkalmazás által, felhasználni egyházuk érdekében. A tekintélyesebb, gyakorlottabb, tudományosabb papok ereje alkalmaztassék a fontosabb ügyekre; a könnyebb, de még sem lényegtelen dolgok végzése bizassék a segédlelkészekre. Fent és alatt, nagyban és kicsinyben, a társadalom minden rétegében hatni és működni csak így lehetséges az egyháznak. Minden erőt felhasználni, annak megfelelő kötelességre való alkalmazás által, nehogy a tespedés által megbénuljon, vagy káros irányban hasson: ez célja minden társulati intézménynek; ez lehet célja az egyháznak is. Erős kormányzó fők, minél több alkalmas, erőteljes és engedelmes tagok alkalmazása által virágozhatik fel csupán a vallás és erkölcsiség; csak így érhető el a szilárd egyházi kormányzat; így jöhet létre egészséges egyházi élet.

Csak így, az egyház hajójának a tökéletesedés tengerén ingadozás és a szervek működésének fennakadásából folyó feltartóztatás nélküli haladása által érhető el a szent, magasztos cél: az egy akol és egy pásztor.

És ezzel ügyünket az egyházmegyék, igazgató-tanács és egyházkerület becses és jóindulatu figyelmébe ajánlva: leteszem az ily ügyekben nem éppen avatott tollamat.

Erőm gyenge, tapasztalatom kevés, de akaratom vagyon a jóra. Isten segítsen meg erőtlenségemben! Tapasztalatom hiányzik, pótolják ki a tapasztalásban bölcsék! De támogssák jó szándékomat és ne tekintsenek ellenségnek igaz szólásomért. (Gal. 4, 16.) Követvén az igazságot, hitet, szeretetet, békességet, szelidseget (I. Tim. 6, 11.) hallják meg az ur nevében szóló kiáltónak beszédét. (Máté 3, 3. Zsolt. 78 1.)

Józsa Károly,  
kolozsvári ref. segédpap.

## KÜLÖNFÉLÉK.

= **Br. Kemény Gábor** ő excellentiája, egyházkerületünk status-curatora, tömérdek elfoglaltatása közepette is ugy osztotta be idejét, hogy részt vett az erdélyi gazdasági egyelet közgyűlésén, jelen volt a deés-besztercei vasút megnyitására, és május 1-én, mint legidősebb egyházkerületi főgondnok elnökolt az igazg. tanács, fontos nagy-gyűlésén, melyre br. Bánffy Dezső ő méltósága is megjelent s melyen a végrehajtott conversiorúl előterjesztett jelentés és a jövedelem felhasználása iránti javaslat tárgyaltatt. A miniszternél ezután megjelentek a hatóságok; az egyházkerületi főgondnoknál megjelent az ig. tanács főt. püspök afa vezetése alatt, köszönetet fejezven ki, és háláját, hogy országos gondjai között is talál időt, intézni anyaszentegyházunk vitális ügyeit. Ő nagyméltósága benső melegséggel válaszolt és biztosított, hogy egyházkerületünk ügyei szíven fektüsznek és mint minden jónak és nemesnek, ugy ezeknek is egész buzgósággal ajánlja szolgálatát. Mig ily egész férfiak állanak ügyeinknek élén és buzgolkodnak magasztos céljainkért: biztos reményt táplálhatunk, hogy azokat el is ériük!

= **Szebb és egész anyaszentegyházunkat** érdeklő fontosabb vezércikket nem irhatott volna senki, mint amaz okmányok, melyeknek közlését ma megkezdjük lapunk legkiválóbb helyén. Ezekben ad oculus van demonstralva, hogy

minden ékesenszólásnál szebben beszél a tett. Hogy főt. püspök afiának ruganyos szelleme, akadályokat nem ismerő tettvágya és egyházkerületünk iránti mély szeretete mily áldásos és tiszteletreméltó, semmi sem bizonyíthatná inkább, mint az a 8673 frt évi tiszta jövedelem, melyet fáradságot nem ismerő gyorsasággal, körültekintő megfontolással és erélylyel szerzett meg oly humanus és egyetemes célok előmozdítására, melyek kihatnak egész egyházkerületünk jövődjére, felvirágzására. Lapunk valóságos lelki örömmel constálja az elért sikerben az egyéni kiváló érdemet és azon mély meggyőződésben van, hogy nem lesz az egyházkerületi közgyűlésen egyetlen egy szó, mely ne a helyeslésnek; a beleegezésnek, a hálának és a tiszteletnek hangja legyen. Ki ennyire bírja a tetteknek, az alkotásnak titkát: azt jó kedvében adta a gondviselés, erejében már-már megfogható, egyházkerületünknek!

= **Magyarország legutóbbi igazságügy-minisztere, Pauler Tivadar** halála széles ez országban mély részvétet keltett. Az újabb jogász-nemzedék az ő kezei alól lépett a közpályára és neki köszönheti azt az alapos szakismeretet, melylyel a magyar jogász világ méltán dicsekedhetik. A halottas háznál a temetés alkalmával, személyesen jelent meg Magyarország apostoli királya, és ez rendkívüli jelentőségű esemény, mely a korona fölkezt viselőjének nagy szívére vall. Egy szerény magyar tudós, egyszerű munkás polgárnak, egy nagyravágás nélküli miniszternek ily szerű megtiszteltetését: a nemzet forró hálával veszi örök tudomásul s imádkozik, hogy isten áldása övezze a magyarok királyát!

= **A kolozsvári egyházmegye**, a jövő vasárnap, május 9-én tartja meg néhai főgondnok Zeyk Károly emlékeztét megújító gyász-isteniszteletet a belső-farkasutcai templomban. A szertartást Herepei Gergely afa fogja végezni. Hisszük, hogy e szép ünnepen Kolozsvár mellett, vallásos hivei tömegesen fogják leróni a kegyelet adóját.

= **Papválasztások.** Mint értesülünk, a közelebbi napokban a következő egyházakban történt meg a választás. A görgényi egyházmegyében, Magyarón, Lénárd József m.-vásárhelyi gymn. tanár; a n.-enyedi egyházmegyében, Torockó-Sz.-Györgyön, Aszalos György, előbb istvánházi lelkész; a szilágy-szolnoki egyházmegyében, Nagyfaluban — Surányi Gyula, előbb peéri pap, és egyházmegyei jegyző választattak meg. Részünkről szerencsét kívánunk e szerencsés választásokhoz. Mindhárom férfit ugyanul ismerjük, kik buzgóságban, tevékenységben és munkabíró tetterőben mutatták meg, hogy méltó szolgáló isten országának. A rájuk várakozó szép feladatokhoz nyerjenek istentől megsegítő erőt, az egyházközségek pedig az által áldást.

= **Esperes-választás.** Most érkezett a hír, hogy a küküllői egyházmegye f. hó 3-án, Dicső-Szent-Mártonban tartott rendes közgyűlésén Kovács Elek egyházmegyei jegyző és h. esperes afiát esperesévé választotta. A kire sokat biznak, attól sokat is várnak; a megválasztott multja kezesség nekünk arról, hogy a várakozás nem lesz hiábanvaló s hogy az egyházmegye benne egy oly kormányzót állított már-már sülyedező hajója élére, a ki azt a veszélyes sziklák között biztosan fogja vezérelni a békés kikötő felé. Adja isten, hogy ugy legyen!

= **A vallás erkölcsi érzelem fejlesztése** tekintetéből Kovászna község iskolaszéke a községi fiu-iskola növendékei között énekes könyveket osztott ki és határozatilag utasította a községi tanítókat, hogy szép időben, ünnep és vasárnapokon a növendékeket vezessék templomba és a ref. énektanítóval érintkezésbe tevéen magukat, igyekezzenek a gyermekeket begyakorolni a vallásos énekekbe. Nem dicsérhetjük eléggé e valóban szép és helyes határozatot, mely bizonyítja

**Folytatás a mellékleten.**



a kovásznai iskolaszékről, hogy feladatának színvonalán áll. Az éneklés általában is szép; a templomi éneklés pedig éppen kiegészítő része az isteni-tiszteletnek, holott az egész gyüle-

zetet egy magasztos érzelemben emelkedik föl az örökkévaló istenhez, ki ma is megjelenik nem csipkebokorban, hanem a felséges dolgok szeretete által megdicsőült emberi szivekben.

## HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 788—1886.

### PÁLYÁZAT

*gymnásiumi tanszékekre.*

A f. évi június hó 17 és következő napjain tartandó erdélyi ref. egyházkerületi közgyűlésen a kolozsvári ref. kollegium főgymnásiumánál ürességben levő s illetőleg ujon rendszeresítendő következő tanszékek, választás utján, be fognak tölteni.

1. Mennyiségtani r. tanszék.
2. Magyar- és német-nyelv s irodalomnak a közgyűlés által rendszeresítendő tanszéke.

E tanszék mindenikének évi javadalma: 1000, azaz, egyezer frt o. é. készpénzben és vagy természetbeli szállás, vagy 200 frtnyi lakbérilletmény.

A pályázók kötelesek életkorukat, vallásukat, eddigi szolgálataikat és az illető tudományszakokra képesítettségüket okmányilag igazolni. Kérvényeiket f. é. június hó 3-ig bezárólag az erdélyi ev. ref. egyházkerületi igazgatótanács aláírott elnökéhez nyujtsák be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgatótanácsának, Kolozsvártt, 1886, ápril 27-én tartott üléséből.

*Parádi Kálmán,*  
tanügyi előadó.

*Szász Domokos,*  
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 585—1886.

### PÁLYÁZAT

*gymnásiumi tanszékekre.*

Folyó évi június hó 17 és következő napjain tartandó erdélyi ref. egyházkerületi közgyűlésen a sz.-udvarhelyi ref. kollegium főgymnásiumánál ürességben levő görög- és latin-nyelv s irodalmi rendes tanári szék, választás utján, be fog tölteni.

Ezen tanszék évi javadalma 1000, azaz, egyezer frt o. é. készpénzben.

A pályázók kötelesek az illető tudományszakra képesítettségüket, életkorukat, vallásukat, eddigi szolgálataikat és erkölcsi viseletüket szabályszerűen igazolni. Kérvényeiket f. é. június 3-ig bezárólag, az erdélyi ref. egyházkerületi igazgatótanács aláírott elnökéhez nyujtsák be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgatótanácsának, Kolozsvártt, 1886. ápril 27-én tartott üléséből.

*Parádi Kálmán,*  
tanügyi előadó.

*Szász Domokos,*  
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 787—1886.

### KÖRÖZVÉNY.

*minden kollegium m. tt. Elöljáróságának.*

Erdélyi ref. egyházkerületünk főgymnásiumaiban a f. é. rendes szóbeli érettségi vizsgálatok a következő rendben fognak megtartatni:

1. Nagy-Ényeden június 25, 26 és esetleg 27 napjain, ngs. Csató János kir. tanácsos és kollegiumi gondnok elnöklete alatt.
2. Kolozsvártt június 29, 30 napjain, ngs. Veress Ákos törvényszéki bíró s kollegiumi gondnok elnöklete alatt.
3. Maros-Vásárhelytt június 25 és 26 napjain, mlgs. báró Kemény Domokos főgondnok elnöklete alatt.
4. Sz.-Udvarhelytt június 24 és 25-ik napjain, ngs. Sebesi Ákos kollegiumi gondnok elnöklete alatt.
5. Zilahon június 25 és 26-ik napjain, mlgs. báró Wesselényi Miklós főgondnok elnöklete alatt.

6. Szászvároson június 29-én, mlgs. gróf Kun Géza főgondnok elnöklete alatt.

A szóbeli vizsgálatokat megelőzőleg, megtartatnak az országos érettségvizsgálati utasítás értelmében s a m. tt. Elöljáróságok keblbi megállapodásai szerint, az írásbeli vizsgálatok.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgatótanácsának, Kolozsvártt, 1886, ápril 27-én tartott üléséből.

*Parádi Kálmán,*  
tanügyi előadó.

*Szász Domokos,*  
ref. püspök, mint elnök.

Szám 674—1886.

### KÖRÖZVÉNY.

*Mindenik kollegium m. tt. Elöljáróságának.*

A közoktatási m. kir. miniszter ur f. évi 9456 sz. a. tudatja, hogy a folyó tanévben tartandó érettségi vizsgálatokhoz kormányképviselőül a n.-enyedi és szászvárosi ref. főgymnásiumokhoz dr. Szabó Károly, kolozsvári egyetemi ny. r. tanárt; a kolozsvári és m.-vásárhelyi főgymnásiumokhoz dr. Szász Béla, egyetemi ny. r. tanárt; a sz.-udvarhelyihez dr. Jenei Viktor, és a zilahihoz dr. Kolozsvári Sándor, egyetemi ny. r. tanárokat küldötte ki, a miről a m. tt. Elöljáróságok további intézkedés végett értesítetnek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgatótanácsának, Kolozsvártt, 1886. ápril 27-én tartott üléséből.

*Parádi Kálmán,*  
tanügyi előadó.

*Szász Domokos,*  
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 693—1886.

### PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az orbai egyházmegyébe kebeleztet zagoni egyházközség énekevezéri állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Ennek az állomásnak javadalma a következő

1. Tiszteletes lakás.
2. 400 frt o. é. készpénz az egyházközség pénztárából utólagos részletekben kiszolgáltatva évnegyedenként.
3. A marhával erdőlő egyháztagnaknak  $\frac{1}{3}$ -ad részétől egy-egy terü tüzifa, ebből 8 terüt visszaad a harangozó számára.
4. Két hold szántó és két hold kaszáló haszonélvezete, melyeknek adóját (állami) az egyház fizeti.
5. A rendes temetési díjak (stola)
  - a) a gyermekért, házasulatlan ifjak, vagy férjhez nem ment leányokért 50 kr.:
  - b) oszporás férfi és nőért 20 kr., volt kepező gazdák és gazdasszonyok díj nélkül temetendő el;
  - c) koporsóba tételnél való szolgálatért 25 kr.
  - d) minden halott után az eddig gyakorlatban volt hús helyett 20 kr.

Jegyzés. A 2. 3. és 4. pontok alatti fizetéseknek hason felerészét élvezendi az ujonnan választandó énekevezér azon időig, mig nyugalmazott énekevezér: Tamó Lajos él, s addig a felerész kárpótlásába kap 100 forintot évenként, évnegyedi részletekben, utólagosan az egyház pénztárából s Tamó Lajos halálával az egész fizetés haszonélvezetébe lép és az egyház által kárpótlás címen adott 100 frt megszűnik.

Mely fizetésért az énekevezér köteles leendő az egyházban ugy az istenitisztelet, mint a temetéseknél előforduló mindennemű énekevezéri teendőket pontosan elvégezni és ezenkívül még hetenként 12 órán át a köz-

ségi iskolába járó ev. ref. hitű tanulóknak az egyházi énekeket tanítani.

Pályázati határnap f. évi május hó 31-ike. Folyamodványok nt. Péter Károly ref. esperes afiához Szörcsére (u. p. Kovászna), küldendők. Kolozsvártt, 1886, május 3-án.

*Szász Domokos,*  
erdélyi ref. püspök.

Sz. 658—1886.

#### PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett szépkenyerü-szentmártoni egyházközség papi állomására pályázat hirdettek.

Ennek az állomásnak javadalma a következő:

1. Egy kalangya buza, minden gazdától, a kinek 12 kalangyája terem. Iyen van 45.

2. A kinek 12 kal. buzája nem terem, fizet 22.642 liter szemes törökbuza, ilyen van 54. A fizetés ágytól számítottatik.

3. Egy hold területű szőlő, mivelteti a pap.

4. A magtárból 39 hectoliter szemes törökbuza.

5. 25 frt o. é. fapénz.

6. Stola: temetés 80 kr. Keresztelés egy kenyér, egy tyuk Confirmatio: egy napszám. Esketés 20 kr. Idegenektől 1 frt 5 kr. o. é

7. Földek: a felső fordulón 4 hectoliter férőjü föld; az alsó fordulón 5 hectol. férőjü föld; a szombói határszélben 2 $\frac{1}{2}$  hectol. férőjü föld; a szombói patak mellett 1 $\frac{1}{2}$  hectol. férőjü föld; a papréltben egy 2 hectol. férőjü szántó és 10 boglyás kaszáló;

a szénafűn egy 4 szekér szénát termő kaszáló minden évben használható.

Jegyzés: A felső fordulón levő földet és az alsó fordulón 4 hectolit. férőjüt az egyház szánt és vet be a pap által adandó maggal, a munka alkalmával a pap a munkásoknak ebédet ad.

A szénafűvet az egyház kaszálja és hordja be, ugyszintén az egyházközség által bevetett földről a termést hazaviszik.

Tisztességes lakás, gyümölcsös kerttel és gazdasági épületekkel.

Az első évi fizetés felét az özvegy élvezi.

Pályázati határnap f. é. május hó 31-dike. Folyamodványok nt. Somkereki Miklós ref. esperes afiához, Székre, küldendők. Kolozsvártt, 1886, május 3-án.

*Szász Domokos,*  
erdélyi ref. püspök.

Sz. 295—1886.

#### MEGHÍVÓ.

Az ápril 19-én tartott egyházmegyei tanács határozata folytán, ezennel a sepsii ev. ref. egyházmegyei tiszteletes lelkész, t. c. egyházmegyei és iskola-tanítói képviselő urakat meghívom a május hó 12-én d. e. 9 órakor kezdődőleg, Ilyefalván tartandó, egyházmegyei közgyűlésre. Ezen gyűlésnek főbb tárgyai iesznek:

a) a néhai Zeyk Károly államgondnok emlékére tartandó gyészünnepély;

b) a mlts áll. ig. tanács 519—1886 sz. a körlevélben kitézött tárgyokról való véleményes felterjesztésnek elkészítése.

Ugyanazon napon és helyen d. u.  $\frac{1}{2}$  3 órakor egyházmegyei köztörvényszéki ülés levén tartandó, felkérem ugy az egyházi, mint világi t. c. köztörvényszéki bíró urakat a pontos megjelenésre. Egerpatakon, 1886, ápril 24-én.

*Siszer Gábor,*  
ev. ref. esperes.

486—1886.

#### KÖRLEVÉL

*A marosi ev. ref. egyházmegye esperesétől.*

Marosi ev. ref. egyházmegye t. t. papjaihoz, m. és t. világi és tanítói egyházmegyei képviselőihez.

1. Folyó hó 19-én d. e. 9 órakor, tavaszi egyházmegyei rendes közgyűlésünk fog tartatni Maros-Vásárhelyt, nemes Maros-Tordamegye közgyűlési termében, melyre az egyházmegyei közgyűlés m. tt. és t. tagjai, tisztelettel meghívotnak.

A közgyűlés megnyitását megelőzőleg, a maros-vásárhelyi püspöki vizsgálat alatti egyházközség és maros-vásárhelyi főiskolával együttesen, gyász-istentisztelet fog tartatni a maros-vásárhelyi egyházközség várbeli nagy templomában b. e. Zeyk Károly egyházkerületi főgondnok ur ó mlga emlékére. Az emlékbeszédet tartja tt. Losonci József erdő-szentgyörgy-havadtői pap aa. Tárgyak:

a) Esperesi megnyitó beszéd.

b) Felsőbb leiratok, rendeletek.

c) A can. vizsgáló bizottság évi működéséről, egyes egyházközségek szellemi és anyagi állásáról részletes jegyzői jelentések.

d) Az egyházmegyei tanács évi működéséről előterjesztés.

e) Tanügyi előadói jelentés.

f) A magyar országos ref. közalapból segélyért beadott folyamodványok elbírálása.

g) Az egyházmegyei közalap bizottság jelentése.

h) Az egyházmegye kebelében létező jótékony intézetek vagyon állásáról pénztárnoki jelentések.

i) Az állomásait közlebről elfoglalt tt. pap aak bekebleztetése és t. tanító aak eskü bevétele.

Erre minden még be nem keblezett tt. pap és fel nem esküdt t. tanító aai megjelenni kötelesek.

k) Egyik egyházmegyei algondnoki állomásra, választás utján, felajánlás.

l) A felső kerületi közigazgatói állomás új választás utján betöltése.

m) Az egyházmegyei közalap bizottságba két tagválasztása.

n) Felterjesztendő vélemények, indítványok, s más előfordulható ügyek.

2. A közgyűlés bevégeztével azonnal köztörvényszéki s folytatólag 20-án kezdve, házassági törvényszéki ülések fognak tartatni.

3. A már folyamatba indult iskolai vizsgák végét követő vasárnapon. minden egyházközségben, a már mult években folyamatba indított vasárnapi iskolázás és vallástánítás kezdessék meg s havonkint a gyakorlatról és eredményről tétessék szokott körülményes jelentés. Lukafalván, május 2-án, 1886.

*Rákosi Lajos,*  
ev. ref. esperes.

372—1886.

#### KÖRLEVÉL

*A széki ref. egyházmegye esperesi hivatalától.*

Azon egyházközségeket és paptársaimat, kik az országos közalapból segélyeztetni ohajtanak, felhívom, hogy az ez iránt benyújtandó kérvényeiket folyó évi május hó 12-ig hozzám beküldeni, ne mulasszák el.

Ez uttal felkérem lelkész afiát, kik egyházuk történeti vázlatát a névkönyv számára még nem irták meg, hogy azt elkészítvén, f. é. jun. végéig hozzám mulhatatlanul küldjék be.

Vannak lelkészársaim közül olyanok, kik az esketés után járó illetékek nemcsak a mult évről, hanem 1883. és 1884. évről is adósok: az illetők ezen tartozásuknak azonnal való törlesztésére utoljára szólittatnak fel. Szék, május 1-én, 1886.

*Somkereki Miklós,*  
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

Nyomatott Stein Jánosnál Kolozsvárt.

Mai számunkhoz  $\frac{1}{4}$  iv melléklet van csatolva.

# PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. MÁJUS 13.

19. SZÁM

Megjelenik minden esztőtörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztőségi iroda -- hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

**— Kiknek előfizetésük negyedévre szűlt, tisztelettel felkérjük, hogy további kötelezettségeiknek minél előbb eleget tennél, sziveskedjenek.**

## Javaslat a n.-enyedi convictusról.

Sz. 487—1886.

Méltóságos Allandó Igazgató-Tanács!

Püspöki állásombúl kifolyó magas rendű kötetlenségemnek tartom, egyházkerületünknek ez idő szerint a n.-enyedi Bethlen főtanodával kapcsolatban fönálló theol. akadémiája érdekében megtenni mindazt, a mi annak szellemi és anyagi fölvirulását előmozdithatja. Az 1885/6. tanév folyamában két ízben látogattam meg ez intézetünket, hogy közvetlen szemlélet útján szerezzek magamnak alapos tájékozást annak belélete, fény- és árnyoldalai felől. Ez uttal nem terjeszkedem ki szerzett tapasztalataim tüzetesebb fölfejtésére; csupán egy oly hiány constatálására szorítkozom, melynek pótlását, a lelkészképzés sikeres volta érdekében, elodázhatatlanul szükségesnek itélem. E hiány abban áll, hogy a nagyobbára egészen szegény sorsu ifjak a mindennapi életfentartás nehéz gondjaival küzdenek, a mi nemcsak szellemi fejlődésükre hat bénítólag, de tekintve azon körülményt, hogy jelentékeny részük a városban szerteszórva, nem egyszer zúghelyeken lévén kénytelen táplálkozási szükségéit fedezni, az erkölcsi jellemfejlődésre is, felette kártékony hatással van e kényszerű helyzet s a paedagogiai szempontból szükséges ellenőrzést és fegyelmezést nagy mértékben akadályozza.

Részemről e hiányt észlelve, egy convictus berendezésének eszméjét vetettem föl s ez eszme úgy az akadémia tanári karának, mint a collegium méltóságos előljáróságának kebelében, élénk és helyeslő visszhangra talált. A tanári karnak 6—1886. sz. alatt kelt átirata folytán, a mlt. előljáróság f. évi március hava 12—13 napjain tartott ülésé-

ben ez ügyet érdemleges tárgyalás alá vevén, ez új intézmény életbeléptetését a maga részéről feltétlenül szükségesnek mondotta ki s elhatározta, hogy

a) A collegium közvetlen szomszédjában levő u. n. „udvarbirói szállás“-t a convictus helyéül díjtalanul átbocsátni, hajlandó.

b) A theologus ifjaknak eddig évenként segélyezésül kiadott s átlag 1200 frtra menő összegből e célra évenként 1000 forintot folyósítani kész, a fönmaradó 200 forintot fön tartva arra, hogy felmerülő szükségék esetében továbbra is készpénzül oszthassa ki.

A tanári kar által, e felhívásom folytán, elkészített „Előleges tervvázlat“ szerint a convictus, évenként 8 óra számítva, 50 theologus közös étkezését biztositná a felügyeletet a tanári kar gyakorolná, koronként külön megbizottja útján. A költségvetés szerint, a fön tartás évenként 2200 frtba kerül, melynek fedezetéül szolgálna részben a fönnebb jelzett 1000 frt s esetleg az ifjak által fizetendő, de mindenestre csekély hozzájárulási havidíj. A fönmaradó hiány, tekintettel arra, hogy általában véve, a leendő lelkészek képzése s ennek érdekében anyagi gyámolítása is, nem képezheti egy collegiumnak kizárólagos feladatát, indokoltnak tartom, hogy az egyházkerület egyeteme is járuljon segítségével ez egyetemes jellegű cél valósitásához. Kérem ennél fogva a mlt. állandó igazgató-tanácsot, méltóztassék ez álláspontomat magáévá tenni s ennek értelmében a f. évben tartandó kerületi közgyűléshez javaslatot terjeszteni be s iniciálni annak határozatilag kimondását, hogy a theologus ifjak javára Nagy-Enyeden berendezendő convictus fen tartási költségéihez az egyházkerület, további határozatáig, évenként 1000 forint központi segélyül járul. Arra nézve, hogy e központi segély minő alaphól fedeztessék, tisztelettel hivatkozom 685 sz. alatt kelt beadványomnak, illetőleg véle-

ményes előterjesztésemnek 4-dik pontjára, melyben a conversio folytán nyert tőketöbblet kamatjövödelmének részben e célra fordítását valék bátor indítványozni.

Javaslatom elfogadását kérve, kiváló nagyra-becsüléssel öröklök

Méltóságos Állandó Igazgató-Tanács!  
Kolozsvárt, április 29-én, 1886.

atyafi szolgálja,  
Szász Domokos,  
erdélyi ref. püspök.

## A visitacio kérdéséhez.

Több izben pennához nyultam azon elhatározással, hogy az elitelt visitacioi rendszer védelmét megkisérssem. Mindazonáltal mindig abba hagytam azt. Rá erőszakoltam magamra a megnyugvást. Így gondolkoztam: ha azok, kik évek hosszú sora óta munkálnak az anyaszentegyház ügyeinek felvirágzásán, előnyt látnak abban, ha az egyháziasság előbbre vitelének egyik kipróbált intézményét megsemmisítik, miért szölanék én, kinek kora nem nyujthatott még elég közvetlen tapasztalatot arra, hogy szava ily nagyfontosságú kérdésnél irányadó lehessen, meghallgatásra találjon.

Am, ismét neki buzdultam, mikor e kérdésre vonatkozólag olvastam Csulak Lajos cikkét. Jól esett látanom soraiban azt az embert, ki szóra méltatja, védelmébe fogadja az elitelt rendszert.

Azt hittem, Csulak szavai kiáltó szó lesz a pusztaban. Csalódtam, mert a nagy-enyedi egyházmegye levelezője kinyilatkoztatja, hogy náluk az egyházmegyei előljároság ajánlatával szemben, ugy az egyházi, mint a világi elem nagy többsége a visitacio jelen gyakorlatának fentartása mellett van. Am legyen, ha többen vagyunk már, kik az évenkinti visitacio fentartását akarjuk, elmondom én is nézeteimet azon reményben, hogy az igazság akár öreg, akár ifju mondja azt, mindig igazság marad.

A ki ismeri az emberi természetet, érzés- és gondolatvilágába behatolt, jól tudja azt, hogy az ember egyénisége az anyagi körülmények viszonyai szerint nyer a legtöbb esetben határozott kidomborodást. A vallásos érzület, nemesebb gondolkozás és a család jellege, melynek kötelékébe tartozunk, kiveszik percentjüket ugy a szegények, mint a gazdagok osztályában. Azonban, szomorú igazság, fájdalmas tapasztalat marad: hogy az emberek nagy többsége, az erkölcsi törvények mellözésével, a világ szerinti élet követelményeihez szabják magukat.

Századunk rohamos léptekkel halad célja felé. A tudomány, irodalom, művészet, tanügy, közigazdaság, ipar, stb. derék harcosokkal dicsekedhetnek. Magyar nemzetünk zászlajára is a szabadság szavai mellé oda van írva: „haladjunk.“ És dicsekedés nélkül mondhatjuk el, nincs az európai földtekén nemzet, mely a 19-ik században többet tett volna a magyarnál arra nézve, hogy a mivelt németek sorába felvétessék.

Ennek a rohamosfejlődésnek, mint mindenütt, nálunk is megvannak szomorú következményei. A szépnek és jónak, az eszményinek, az önzetlenségnek és áldozatkészségnek, a vallásosságnak és erényességnek hű kísérője lett a bűn, a szeny, az önérdék és anyagiasság, a hideg közöny és a vallástalanság. A kor szelleme, mondjuk ki tisztán, legtöbbit ártott a nép vallásos érzületének. A farizeusok hitével, rossz akaratával találkozunk lépten-nyomon, az igaz publikánusok száma megfogyatkozott.

Közelebb jöve tárgyamhoz, sok gyülekezetet tudnék én megnevezni névleg, mitől eltűnt a tisztesség-tudás, hol az egyházi vagyon kezelői, kereken kimondva, nem lelkiismeretesek; nem az egyház szerelme, annak érdekei iránti buzgóság, de vagy az önérdék, vagy a kényszerűség hajt rá a kuratori tiszt hordozására. Az ilyenek rendben tartását a papoknak megkönnyítette a visitacio. Ha ez is eltöröltetik, illetőleg, ha ezután három évben egyszer fog megtartatni csak, ki lesz véve kezünköl az utolsó fegyver is. Több helyen a kurator azt fogja csinálni, a mi neki tetszik, vagy ha a pap erélyesen veszi a dolgot, a mint kell is hogy vegye, s nem enged az egyház érdekeinek rovására semmit tennie, támaszt a pap és hivei között folytonos surlódást; kellemetlenségek, kedvetlenségek kerülnek napirendre.

Az elvi ellentéteket, a helyen-helyen felmerült surlódásokat, a canonica vizsgáló bizottság, ha tagjai lelkiismeretesek s ki vonná kétségbe, hogy nem azok, évenkint ki szokta egyenliteni. Ha netalán egyik-másik egyházköztségben a kezelő gondnok felettébb szerette az egyház vagyonát a maga javára tőkésíteni, még elég korán biztosítékot nyerhetett a rossz gazdától. Három év alatt a sok apró baj összegyűl, az erkölcsi veszteség mellett némely egyházközségeknek lehetnek érzékeny anyagi kárára is, melyek visszapótlására a számadó gondnok vagyona nem nyujt elég fedezetet.

De menjünk tovább a következtetéssel. Egyházkerületünkben a ki ismeri a papság legalább is kétharmadának szűkös anyagi helyzetét, tudja azt is, hogy a minden napi kenyérért mily erős küzdelmet folytatunk. Ha már egy olyan ember, ki az élet szükségleteit csak nevezetéről ismeri, összekerül egy-egy daróckabátos kalvinista pappal, kinek tenyerét feltörte a nehéz munka, arcát keményen megbarnította a nap égető heve, nem önkénytelenül jön-e arra a gondolatra: a nyomoruságnak ez az embere hogy tudja megvédelmezni, önzetlenül kezelni az egyháznak igen sok helyen, hála istennek, nem csekély értékű vagyonát?

És e föltevés nem nélkülöz minden alapot. Igaz, örömről szolgál, hogy ugy a multban, mint a jelenben, éppen ezen daróckabátos kalvinista papok használtak és használnak igen sokat a hazának és egyháznak, vezetésük alatt fejlődik az erkölcs, virágzik az egyház. De hát nincs-e eset arra is, hogy a pap, fájdalom, egyetértőleg az egyház számadó gondnokával, az egyház pénzéhez hozzányul, s hogy hiba ne legyen visitaciona, szépen elenyésztesse a hiánylatot. Vajjon a visitacionak 3—3

évenkinti megtartása e bűnös cselekedetnek utját vágja-e? A hűtlen kezelőt hamarabb éri-e büntetés, ha három évben alaposabban csak egyszer nézünk utána? Vajjon, ezzel nem épen kezükre játszunk-e azoknak, kik szeretik az egyház vagyonát saját hasznukra fordítani? Még világosabban szölok.

Ki merné kétségbe vonni, hogy a pap is ember s erkölcsi mivoltát illetőleg ép azon törvények alá esik, mint bárki más? S ha megtörtént a múltban paptársaink közül nem egygyel, hogy keze között sok egyházi vagyon elenyészett, sőt nem egyszer az egyházmegyei vagyonban is a hűtlén kezelés miatt hiánylatok mutatkoztak: a jövőért, benne egyesek ténykedéséiért ki meri elvállalni a felelősséget? Az a becsületes kalvinista papság, mely, egyesek kivételével, mindig hű volt a kevesen, vajjon jövőre nem fog-e kísértetbe esni? A szükség ezermester, sokszor a legbecsületesebb törekvést, a legnemesebb szándékot is próbára teszi. Megnehezült az idők járása telettünk, a fáradhatatlan munkának, szorgalomnak megérdemelt jutalma ritkán jön el. Háztartásunkban éppen az idők nyomasztó viszonyainál fogva az egyensúly felbomlott. Kevés a bevétel, sok a kiadás. A család fentartásának gondjai onsulykint nehezdednek a társadalom minden taglainak, de legkivált a szegény kalvinista papok nyakára, Jöhet idő, a mikor a reménység szálai még szorosabbra fonódnak körülöttünk. Ilyen és ehez hasonló körülmények között, vajjon nem juthat-e elég szegény pap olyan viszonyok közé, hogy becsületes szándékkal, a visszafizetés utógondolatával ugyan, hozzányuljon az egyház pénzéhez. Folytatását könnyű kitalálni. A tiltott gyümölcs ize csak először keserű.

Az évenkint megtartatni szokott visitacio az érdekeltek feje fölött ott függött, mint Damokles kardja. A legtöbb esetben emlékeztette az illetőket kötelességükre, esküjükre. Ha három évig csak papiroson számolnak be, a számadásnak ez a módja a legkönnyebb lesz, a számadónak engedelmes segítő társa az a papiros. Szám van elég, az egyensúlyt megcsinálni, nem nagy dolog, s lesznek ékesen és szép renddel mindenek.

Megvallom őszintén, a szóban forgó javaslatban nem látom biztos alapját letéve az egyházak felvirágzásának. Az egyház jövő nagysága: erkölcsi és anyagi erejében van. Napi lapjainkban a bűnkrónikáknak azon rovatai, melyekben a nagymérvű sikkasztások, a közvagyonnak hűtlen kezelése miatt oly sokan vannak az erkölcsileg és anyagilag elbukottak felsorolva, engem óvatosságra intenek. Az egyházi vagyon kezelőit, legkivált paptársaimat külön-külön és együttesen megvédeni szeretném az eshetőleges bukástól, az egyházakat a megkárosodástól; erre nézve pedig, a jelenlegi visitacioi rendszer biztosabbnak látszik a javaslottnál.

A papság az erkölcsi világrendnek öre, ha közülünk csak egy is elbukik, ártalmára van a magasztos ügynek. Az újabb javaslat elfogadásából, életbeléptetéséből csak látszólagos anyagi hasznot merithetünk, mig az erkölcsi nyereség elvesztésén kivül, előre kiszámíthatat-

lan anyagi károk is következhetnek. A vallásos élet frissességére bénítólag hat, ha elveszti azt a kevés ingert is, mely eddig az embereket kisebb-nagyobb mértékben egyháziassá tévé. Azért, ha nem szaporíthatjuk a szükséges egyházlátogatás alkalmait, legalább hagyjuk meg azt, mi szülője, nevelője, ébrentartója a vallásosságnak, ellenőrzője, felügyelője volt eddig az egyházak erkölcsi és anyagi javainak.

Hogy az egyházmegyei előjáróságok azt a munkát, mit eddig egy év alatt kellett végezniök, három év alatt kényelmesebben elvégezhetnék, hiszem. Bizony, nem is valami kedves dolog, ugy lehet, minden évben bejárni, kivált a mezőség járhatatlan utain, az egyes községeket; de hiszen éppen a „Protestáns Közlöny“ szerkesztője mondja: „Hivatásunk nem a hivatal-szoba pedanteriája, hanem a missionarius zaklatott élete, törődése, önfeláldozása. Megjelenni mindenütt, a hol szükség van; látni tulajdon szemekkel, lelkesedni és lelkesíteni mindenütt kicsinyek és nagyok, szegények és gazdagok között, tudván, hogy a magyar hazának és a protestantismusnak szolgálunk.“ Ezekhez én csak annyit teszek még: a hol az előjárókban a buzgóságnak nem ezen lelke vagyon, ott a szent örökség méltatlan kezekbe van letéve.

Ha jól emlékezem, az előző év egyházkerületi közgyűlésén, mikor szóba jött a visitacioi törvények revisioja, a görgényi és marosi egyházmegyék derék esperesei állást foglaltak az eddigi gyakorlat mellett. Ezek önzetlenségét, egyházi ügyeink iránti meleg érdeklődését egyházkerületünkben még soha senki kétségbe nem vonta. Ha nevezett esperes urak nem látnak előnyt a három éves beosztásban, bizonyára hosszas tapasztalat teremtetten bennök azt a meggyőződést, hogy az egyházak gyakori megvizsgálása erkölcsi és anyagi haszonnal jár.

Majd eljön az ideje a visitacioi törvények revisiojának is, a mikor a népnél tisztultabb fogalommal, nagyobb vallásos buzgósággal és önzetlenséggel találkozunk. A mikor a papság nagy többségének is, nemcsak egyeseknek, biztosítva lesz minden körülmények között minden napi kenyere; a mikor menten az anyagi gondoktól, teljes odaadással szentelhetjük mindnyájan életünket az anyaszentegyház magasabb érdekeinek. Ha elérkezik az általános kepe-megváltás ideje; ha majd gondoskodni fog a gyámintézet özvegyeinkről és árváinkról! Addig azonban tanácsosabb a régi mellett maradni, el kell viselnünk önzetlenül a missionarius törődéseit, látni kell az előjáróknak tulajdon szemekkel.

Nemes Árpád,  
ref. pap.

## Szerény indítvány, illetőleg kérelem.

A „Prot. Közlöny“ 16-ik számában 628—1886 sz. a. a főt. püspök ur körlevelet intéz „az összes lelkipásztorokhoz“, melyben hivatkozással az „Ő Felsége által szentesített egyházi törvények 128-dik cikkelyére“, mely „az egyházi tisztviselőknek kötelességévé teszi, hogy, mielőtt hivatalos tisztokban járnak el, sőt hivatalos polgári

ünnepélyeken is, rendszeres ruhát viseljenek“ elvárja, hogy e törvényhez a lelkészek lehetőleg alkalmazkodjanak, a kilépendő új papoktól pedig feltétlenül megköveteli.

Miként a főt. püspök ur is érinti, e törvényhez alkalmazkodásunk főakadálya az „anyagi helyzet“ minősége, s bizony, a kilépendő tiszteletes atyafiak jóval nagyobb többségére nézve is akadály leendő ez, úgy látszik, hova-tovább, annál inkább. Éppen ezért, hogy lehető jutányosan juthassunk az egyenruhához meglevő és megleendő papok, még a kik korlátolt anyagi viszonyok közt élünk is, s hogy a mellett a lehetőségig egyforma egyenruhánk legyen, nagy szerényen azt indítványoznám, illetőleg kérném: hogy a főt. püspöki hivatal, illetőleg a mélt. ig. tanács találjon meg Kolozsvárt, akár Budapesten, bölcs belátása szerint, egy céget, mely lehető jutányos árban állítsa elő a kellő mennyiségű egyenruhát. Hogy mekkora mennyiségben lenne szükséges, erről tájékozást szerezhethet úgy, hogy az espereseket felhívja, hogy egyházmegyéjükben írják össze s küldjék fel azoknak névsorát, kik az egyenruhát megrendelni óhajtják. Nem kétlem, hogy egyelőre is minden egyházmegye papságának legalább egyharmada megrendelést fog tenni.

Épen azért, bátor vagyok ez indítványomat, illetőleg kérelmemet a főt. püspök ur, illetőleg m. ig. tanács becses figyelmébe tiszteletteljesen ajánlani, igérvén, hogy magam első megrendelő leszek. Papoc, ápr. 29, 1886.

F. Gy.

## Az egyházmegyékből.

Papoc, 1886.

**Az orbai ref. egyházmegye** április 14-én Kovásznán tartotta meg rendes tavaszi közgyűlését, a néhai Zeyk Károly államgondnok emléktünnepélyével kapcsolatban.

Esperes aa. megnyitván az ülést, olvastatott a főt. püspök urnak az 1884. évi e. m. vizsgálati jegyzőkönyvre tett észrevétele; majd, Horváth László algondnok úr levele, melyben értesít, hogy algondnoki állását továbbra is megtartani kívánja. Örvedetes tudomásul vétetett.

Ezután felolvastatott az erdővidéki egyházmegye átirata, melyben a „rikán belőli özv.-árva gyámintézetből“ kilépési ohaját s befizetett pénzeinek visszakívánását jelezvén, e szándékának pártolását kéri. Közgyűlésünk nem érezvén magát illetékesnek ez ügy érdekéhez szólni, e kérdés felett napi rendre tért.

Következett az esperes részletes és kimerítő jelentése egyházmegyénk életéről. Egyházmegyénkben 1885-ik évben született 519, meghalt 349, szaporodás 184, több 52-vel a megelőző évinél. Házasságra lépett 97 pár. Lélekszám 13,054. A múlt évihez viszonyítva, 160 szaporodás mutatkozik. Tanköteles volt 1418. Ebből iskolába járt 1228. A múlt évinél 56-al járt több iskolába. Fekvő birtok 718 h. 556 ö. l. Egyházi tőkepénz 67,980 frt 68<sup>1</sup>/<sub>2</sub> kr.; iskolatőke 27,645 frt 85<sup>1</sup>/<sub>2</sub> kr.; magtárpénz 11,326 frt 19 kr., együtt 106,952 frt 73 kr.; ebből levélve 383 frt 4 kr. passivát, van orbainak vagyona pénz-

ben 106,569 frt 69 kr., gabonában 1095 hto, 77<sup>1</sup>/<sub>2</sub> liter.

Tűzkár elleni biztosítás van az „Első magyarnál“ 9250 frt 65 kr. értékig, 65 frt 98 kr. évi díj fizetés mellett.

Egyházmegyei közvagyon:

a) „Magyarosi viaticum-alap“ 500 frt. Alapította Magyarosi Ferenc volt esperes. A tőke állandó, a kamatot élvezik az egyházkerületi közgyűlésre menő esperes és jegyző utiköltségül.

b) „Egyházmegyei könyvtár-alap.“ Alapította ezt is Magyarosi Ferenc, jelen állása 151 frt 50 kr.

c) „Egyházmegyei pénztár“, mely a krajcáros élőtőke évenként visszahozott részleteiből s bekebelezési díjakból gyűlt össze; jelenlegi állása 266 frt 25 kr.

Az egyházmegyében általában rend uralkodik mindenekben, szellemi, mint anyagi ügyekben.

Tárgysorozat rendén olvastatott a mlt. ig.-tanács 269—1886. számú „a canonica visitatio reformjára vonatkozó leiratára“ adott véleménye a kiküldött bizottságnak. Ebben elő van adva, hogy, bár eddig sem voltak egyházmegyénkben a visitatio költségek terhelők, a reform kérdés előtt készséggel hajlik meg egyházmegyénk s a 3 éves cyclust elfogadja. A költségek hordozására mindenik egyházközség fizetne 5—5 frt törzsrovatalt s ezenfelül az évenkénti tiszta pénzvagyon után fél %-ot, aránykulcsul vétetvén az, hogy a kinek több van, több dolgot is ad a vizsg. bizottságnak. E szerint jelenleg befolyna 115 frt, melyből 90% a hivatalnokok javadalmazására, 10% az egyházmegye pénztárába fordítatnék, e javadalmazásért a 3-ik évi kiszálló vizsgálatot is külön díj nélkül végezné a visitatio. E vélemény alapján majd mindenik egyházközség az eddigi csekély visitatioi költségnél is kevesebbet hordozna; kivétel Zágon és Zabola. Nem is mulasztották el a feljajdulást, minek következtében a vélemény azon módosítással fogadtatott el, hogy a legvagyonosabb egyházközség se rovassék meg 20 frton felül. E módosítással a befolyó összeg 95 frtra esvén alá, miután az esperesnek 40%, a jegyzőnek és közügyigazgatónak 30—30% határoztatott, az egyházmegye pénztárának az első 3 évi cyclus alatt nem marad semmi. (Jöttünk-mentünk... Szerk.)

Ezután a közgyűlés tagjai a templomba vonultak, hol néhai Zeyk K. egyh.-ker. főgondnok emlékezetére Havadtői Gerő közügyigazgató aa. tartott alkalmi imát és szónoklatot.

Templomozás után tovább folytatta ülését a gyűlés. Olvastatott a konventi 58-ik jkvi szám alatt foglalt alapszabálytervezetre vonatkozó vélemény. Egyházmegyei közgyűlésünk „a magyar református egyházi kölcsönös tűzkárbiztosító intézet alapszabályzatát“ kifogás nélkül elfogadja, mert ez intézmény célszerű és hasznos voltát látja már abból is, hogy a mi megtakarítást eszközölni képes leendő, jótékony célra, a lelkeszi nyugdíjintézet javára fordítja s így az oda befolyó pénz a maga erőszében egyházi vagyont fog képezni. Természetesen, a tényleg fennálló biztosításaink idejének kitelésével léphetünk be az intézet körébe.

„A magyar országos reformált lelkészi és tanári nyugdíjintézet alapszabályai“, és „A magyar országos reformált lelkészi és tanári özvegy-árvai gyámintézet alapszabályairól“ általánosságban szólva, örömmel üdvözlö az ígét, mely itt kimondatott s ohajtja, hogy az mielőbb testet öltön magára. Mert csakugyan ideje már, hogy a midőn minden testület gondoskodik szolgálatában elaggott, vagy munkaképtelenné vált munkásairól és azok özvegyeiről és árváiról, még pedig nemcsak magán úton, de országos törvény alapján is: anyaszentegyházunk egyeteme is tegyen valamit azokért, kik csakugyan, ha nem is épen általánosságban, de sokkal nagyobb részben „egyházi szolgálatuk idején világi kincseket nem halmozhattak föl, hanem, legfőlebb, egy koldusbotot nyerhettek az urnak szőlőjében“

A kivitelre nézve azonban a következő észrevételeket teszi, illetőleg módosításokat látná jónak egyházmegyénk.

1. A nyugdíj tényleges működése megkezdésének ideje határozottan mondassék ki, mint az özvegy-árvai gyámintézeté kimondatik. Mert megtörténhetik az, hogy valaki 10—20 évig pontosan fizeti évi járulékait s akkor munkaképtelenné lesz, de mert az egyetemes konvent, vagy a zsinat akkor még nem látván eljöttnek az időt tényleges működésének megkezdésére: meghalhat a legnagyobb nyomorban a nélkül, hogy tagsági díjainak 10—20 évi pontos fizetése után nyugdíjban részesült volna.

2. Az özvegy-árvai kegyév csak azon esetben redukáltassék félévre, ha a gyámintézet az addig élvezett javadalom felerészével felérő segélyt adhat. Mert az eddigi egy egész évi özvegy-árvai kegyévnél félévre redukálása üdvös intézkedés volna minden esetre az üresedésbe jött egyházak és félfizetésen szűkösködő újon választandó papok érdekében, de csak akkor lenne egyszersmind méltányos és igazságos is az özvegy s az árvákra nézve, ha az évi segély nemcsak 100, illetőleg 25 tetszés szerinti fel- és leszállítható frtban állapíttatnék meg, hanem legalább az eddigi félfizetésnek felelne meg.

3. Az egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek vagyoni, mint „egyházmegyei özvegy-árva gyámintézeti alap“, hagyassanak meg az egyházmegyék birtokában azon állapotban, a minőben 1887. január 1-én leendenek s midőn az osztalékra jogosultak kifogynak, az azok feletti rendelkezés joga a tulajdonos egyházmegyét illesse; és midőn az országos özvegy-árvai gyámintézetbe járó évi díjak fizetése kezdetét veszi, az ezekbe, valamint az egyh.-kerületibe való tagságdíj fizetés szüntettessék meg.

Ez álláspontunkat támogatja, egyebektől eltekintve, az, hogy például, hol volna az osztó igazság, midőn, míg egyes egyházmegyék nagy megszorítással s terhes foglalkozások befizettetésével (most például a zágoni pap kerek 200 frt foglalkozást fizet be) meglehetősen gyámintézeti vagyont teremtetek, addig mások semmit sem tettek s mégis a végén egyenlő nyugdíjban s özvegy-árva osztalékban részesíttétnének.

4. Végül, hogy többet ne említsünk, a tagsági díjak egyfelől nagyon terhelők, másfelől a fizetési kulcs sem

egészen méltányosan van megállapítva. Mert eltekintve attól, hogy az első évben belépési és tagsági díjban 45, 36, 27 és 18 frt adandó be, a két intézetbe fizetendő 20, 16, 12 és 8 frt évi illeték a mai viszonyok között elhordozhatlan adó, felül haladván sokunknak összes jövedelmi és föld adójának kétszeresét is. A fizetési kulcsra nézve sem egészen igazságos az, hogy például a 800 frt jövedelem után épen annyi fizetessék, mint a 2—3 ezer után, és a 200 frt után annyi, mint az 500 frt után.

Nézetünk szerint, a tagsági díjak mekkora számára meghatározására nézve kulcsul szolgálhatna a fizetések mennyisége; továbbá, habár a mérsékelt tagsági díjak fizetése alól magunkat kivonni, nem akarjuk, de határozott nézetünk az, hogy az országos segélyalap évenként kiosztható segélyezési összege ne forgácsoltassék el annyira, mint eddig, hanem fordítottassék belőle a mi csak lehetséges, az országos nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet javára s ekkor aztán vagy minden terhelő tagsági díj nélkül, vagy a tervezetben felvetteknél kevesebb évi illetékek fizetésével is el lesz érve a cél: „a magyar országos reformált lelkészi és tanári nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet“ létesítése. Quod faxit deus!

Egyáltalában, e közgyűlésnek több, mint 20 tárgya volt s hozzá még a gyászünnepély és házassági törvényszék. Ezért most is felmerült sokak részéről az ohaj, valami módot találni arra, hogy a tárgyak egy-egy gyűlésre ne halmozódjanak annyira össze; például az ünnepélyes inteniszteleteket vagy vasárnapra, mikor a falusi közönség is tömegesebb részt vehet, vagy rendkívüli közgyűlésre tenni; a fontosabb tárgyakat bizottságoknak előre kiadni, mint esperes aa. egy pár nevezetesebb tárggyal ez alkalommal is tette, hogy így ne teljesedjék rajtunk: „ki sokat markol, keveset fog!“

—s —y.

### A deési egyházmegyéből.

A deési egyházmegye folyó év március 28-án tartá Deés városában tavaszi rendes közgyűlését, mely alkalommal a deési egyházzal együttesen b. e. Zeyk Károly egyházkerületi főgondnok gyászünnepélye is, a nemes férfiúhoz hasonló kegyelettel ünnepeltetett meg. Bárha egyházmegyénk három vármegye területén fekszik, a lelkészek és újból választott képviselők szép számmal vettek részt, miből az egyház ügyei iránti meleg érdeklődésre jól esett következtetnünk.

Isteni tisztelet után az egyházmegye egyházi és világi tagjai a ref. leányiskola nagytermébe jöttek össze, hol esperes aa. a tagokat szívélyesen üdvözlölvén, szokott tárgyalagos rövidséggel mondotta el a gyűlést megnyitó beszédét.

Bárha az egyházmegyei tanács által elintéztett ügyek referálása során, egy pár ügy hosszas vitatása az időt annyira igénybe vette, hogy az esperesi előterjesztés későre haladott, mégis az előterjesztés olvasása alatt érzelmi szomoruan érintette azon veszteség hallása, mely br. Wesselényi Ferenc főgondnok, Szász Gergely ö.-keresztúri, és Bántó Mihály esztényi lelkész aái halálával

egyházmegyénket érte, de a vesztést enyhítette azon tudat, hogy mind három az élet lejtőjének végén állott s az isteni gondviselés által kijelölt körben úgy munkáltak anyaszentegyházunk, hazánk javát, mint „oly munkás, ki nem szégyenli a munkát.“ Ezt követte azon örvendetes hang, mely felújította azon reményünket, hogy az egyes egyházak szervezkedése, s a nyújtandó segélyek által egyházmegyénk lelkészi kara fiatal erőkkel szaporodott, s így biztos lehet reményünk, hogy a megapadott nyáj egyházmegyénkben is lassankint megszorodik, és tömörödik. **Úgy legyen!**

Több rendbeli leiratok között éles vitára adott alkalmat a 143—1886. számú ig.-tanácsi leirat, melyben, az unio alapján, a régi anyakönyvi űrlapoknak, ott a hol ezek beteltek, az új űrlapok szerinti vezetése rendeltetett el; egy tekintélyes közgyűlési tag azt indítványozta, hogy, habár a leirat erre az egyházmegyét nem is utasítja, a közgyűlés emelje határozattá és a folyó év elejével léptetessék életbe még ott is, hol a régi űrlapokból sok van betöltetlen. Nem tartván magát a közgyűlés e tekintetben jogosultnak határozat hozatalra, az indítványt osztotta, de határozatilag nem fogadta el.

A 302—1886. sz. ig.-tanácsi leirat, és a hivatalos lapból a közgyűlés örömmel győződött meg arról, hogy a kovári megszűnt papi állomást illetett kamarai javadalom évi 142 frt, a bádoki papi fizetés pótlására utaltatott egészben és így a régóta pap és tanítót nélkülöző egyház pap-tanítót nyerhet, habár szerény fizetésre is.

A codifikáló bizottságnak, az egyházmegyei jegyzőknek, és főiskolai tanároknak a kerületi gyűlés tagjai sorából kihagyására vonatkozó indítványára adandó véleményjavaslat készítésére kiküldött bizottság, indokolt véleményjavaslatát beadván: az egyházmegyei jegyzőknek és tanároknak a kerületi gyűlés tagjai sorában leendő meghagyását annyival inkább ajánlja, mivel sokkal több szellemi és erkölcsi haszonnal fizettetik vissza az a kevés anyagi kiadás, melyet megjelenésük igénybe vesz; a bizottság véleménye teljében elfogadatot, mert míg egyfelől a költség-kimelés ily fontos ügyben nem bir nyomatékkal, addig másfelől a szervezeti törvény változtatását vonja maga uáán.

A canonica visitatoria vonatkozó vélemény oda irányult, hogy a mostani alakjában, ha lelkiismeretes buzgalommal végeztetik, anyagi és erkölcsi előnye megvan, azonban, mostani alakjában fentartását még sem ohajtja, jóllehet alig lehet feltenni, hogy az ajánlatba hozott új szervezet szerint a felállítandó számvevőszék költségei a most 200 frtra menő költségből úgy legyen fedezhető, hogy megyei pénztár is legyen felállítható, mivel az esperes, jegyző, director teendői az új szervezet által sem kevesbítettnek; a munka azután is meglesz, a mi a mostani kevéssel is alig van jutalmazva. Sőt közgyűlésünk azon nézetben volt, hogy az új szervezet szerint az egyházak terhe szaporodni fog, ép azért ohajtja, hogy a ml. ig.-tanács találjon módot arra, hogy ezen tervezett javaslat által, különben is szegény egyházaink terhelvé ne legyenek s az administztracio lehetőleg célra vezetőbb legyen.

Végül, az országos reformált lelkészi és tanári és a lelkész- és tanár-özvegy-árvai gyámintézet alapszabályaira adandó véleményadás következett.

A mily örömmel üdvözlöttük egykor az ezt létrehozó indítványt: ép annyira le voltunk hangolva, midőn olvastuk az özvegyek és árvák évi jutalékára vonatkozó szabályzatot. Eddig évi szerény jövedelmeinket a körülmény parancsolta szükségesekre, családuknak fentartására, a legszerényebben és leggazdaságosabban évenként el kellett költenünk, és így családuknak, a mi elmulásunkkal, a legtöbbször a legrosszabbra elkészült; ettől reméltünk sokat, és ígér vajmi kevéssel többet a semminél.

A gyűlés többi tárgyai egyházmegyénk belügyeire tartozván: felemlítésével az olvasó figyelmét nem fárasztom.

r. l.

\*

Ugyancsak a deési egyházmegyéből kapott másik tudósításból közöljük a következőket:

Esperesafia előterjeszti, hogy az egyházmegyei tanács a deési ev. ref. egyházmegye 1000 frtra felgyűlt domestikájából az Erdélyi Magy. Közmivelődési Egylet részére, mint a „deési egyházmegye lelkészi kara alapítványa“ címén, 100 forintot esperes kezéhez kiutalt és azt említett egyletnek el is juttatta.

Az egyházmegyei tanács által így ellátott ügydarabok előterjesztése után, Mátyás Zsigmond, az egyházmegyei közgyűlés jóváhagyó tudomásul vételét indítványozta. Balla Károly indítványt terjesztett elő, mely szerint, mondja ki a közgyűlés, hogy a megyei domestikából adott 100 forint mellé, a lelkészekre reparciálándólag még újabb 100 forint adományozását határozza, ezen kívül az esperes elnöksége alatt utasítsa gyűlés minden lelkész tagját, lehetőleg minél szélesebb körben eszkozlendő gyűjtések eszkozlésére s azok az espereshez egybegyűjtetvén, egyszerre küldessenek be a közmivelődési egyletnek, a gyűjtők és adakozók részletes megnevezésével.

Jónás Bálint, a Balla Károly által tett indítvány azon részét, hogy az egyházmegye minden lelkésze gyűjtés eszkozlésével bizassék meg s az így egybegyűjtött összeg az esperes által egyszerre küldessék be a közmivelődési egylet pénztárába, helyesli és a maga részéről a legkészebb örömmel hozzájárul; de az indítványozott 100 forintos alap meghatározására vonatkozólag módosítást óhajt. Inkább szeretne volna, hogy ha ez összeg megajánlása a mult évi őszi közgyűlésen hozatott volna javaslatba, a hol egy népesebb gyűlésen minden lelkésztársra lelkesen hozta volna meg a maga áldozatát; most azonban, mikor már az egyházmegyei tanács az egyházmegye domestikájából 100 forintot a közmivelődési egylet részére kiutalt és azt be is küldötte, ezen változtatni, nem lehet. Tekintve azonban, hogy az egyházmegye domestikáját képező összeg eladott desoláta birtokból folyt be és így ezen összeg egy részét fordítani bármily szent célra is, mely ez egyházmegye háztartási körén kívül esik, éppen azoknak a nevében, a kik azon vagyton megszerzésében nem fáradoztak: míg egyfelől nem egyeztethető össze a domestika hivatásával, másfelől különös színben tüntetné fel az egyházmegye bár nagyobb részben ugyan szegényes körül-



ményü, de azért számtalan esetben buzgósággal kimutatott áldozatkészségét. Külön indítványt terjeszt az egyházmegye közgyűlése elé, mely szerint: mondja ki az egyházmegyei közgyűlés, hogy az erdélyi magyar közművelődési egyesület javára ez egyházmegye lelkészi kara magát önkéntesen megadóztatja, oly formán, hogy az így felosztott összeg egybegyűjtése után, első sorban a domesticából kivett 100 forintot visszahelyezi, csak ez által válhatván a közművelődési egyesület részére a „deési ev. ref. egyházmegye lelkészi kara“ címén már befizetett 100 forintos alapítvány ezen lelkészi kar valódi alapítványává. A 100 forinton felül befolyó összeg pedig a Balla Károly által indítványozott gyűjtések kapcsán küldessék fel a közművelődési egyesület pénztárába, azon értesítéssel, hogy ez összeggel a deési ev. ref. egyházmegye lelkészi kara, már előbb e címen befizetett 100 forintos alapítványát növelni akarja.

Balla Károly ez indítvány után visszavonja indítványának első részét, maga részéről csatlakozván a Jónás Bálint által előterjesztett indítványhoz.

Kovács Samu ellenben az egyházmegyei tanács eljárását indítványozza, úgy a mint az megtörtént, jóváhagyatni, kimondatván egyszersmind az, hogy gyűjthet minden lelkész említett célra közgyűlési meghatározáson kívül.

Esperes szavazásra bocsátja a két indítványt, a tagok felállással szavaztak, melynek eredménye lett, hogy a Jónás Bálint indítványát elejtve, a Kovács Samu indítványát fogadták el, ez által helybehagyva az egyházmegyei tanács eljárását.\*)

Majd esperes afa a következőkben tette meg évi jelentését:

1. A deési egyházmegyére is súlyosan hatott a veszteség, mely az egész egyházkerületet érte, egyházkerületi főgondnok: Zeyk Károly halála által; de az egyházmegye is gyászolla a maga halottait, elvesztvén egyházmegyei főgondnokát, Br. Wesselényi Ferencet s két öreg lelkészét, u. m. Szász Gergely, ördög-keresztúri és Bántó Mihály, esztényi lelkészt. Két ifju lelkész nyert állomást: Nagy József Kérőben, Irsai József Babuc-Fodorházán.

2. Az egyházmegye egyházait meglátogatta, a canonicus-visitációt megtette. Lelkészek, tanítók, egyháztagok között mindenütt békés egyetértést talált. A vallásos buzgóság esőkénését sehol sem találta.

3. Államiskola van Domokos, M.-Lápos, Páncélcseh, Kide, Hidalmás, Borsa, Esztény, Deésakna és Magyar-Macs-káson. Felekezeti iskola Kérő, S.-M.-Berkesz, Koltó, H.-Lápos, Hosszufalva, Kozárvár, Kendi-Lóna, Válaszut és B.-O.-Budán. Ujabb szerveztetett Szelecskén, mely állomás fenntartására a m. áll. ig. tanács évi 150 forint segély-megadást határozott. Az alsó-tőki tankötelesek Felső-Tőkre járnak.

4. Vagyon állás nem gyarapodott, a sok újabb kiadás, terhesen felemelt adók az egyes egyházközsegekre mind súlyosabban nehezdednek.

5. Özvegy-árvai pénztár bevétel volt 1885-ben 318

\*) Hát, nem fogják helybehagyni a felsőbb hatóságok. Az egyházmegyéék az egyházmegye vagyonát nem osztogathatják el, ha még oly magasztos célra sem. Ki-ki adhat és adjon is a magából, de a közvagyon szent és sérthetetlen. Szerk.

frt 45 kr, kiadás 286 frt 10 kr. Vagyon-állapot 1886 január 1-én 4142 frt 97 kr. 1885-ben 8 özvegy és 1 árvának kiosztatott 180 frt 30 kr.

6. Reformacio emlékűnnepe begyűlt 1 frt 85 kr, miszsziora 3 frt 76 kr. perselypénz.

7. Házasságra lépett 93 pár. Született 273. Meghalt 242. Tanköteles 1138. Tanul 786. Nem tanul 352.]

Előterjesztését azon kéressel végzi, hogy olvassa mindenki szorgalmasan a Protestáns Közlönyt, mert abban most minden hivatalos úgy feltalálható.

Véget érven az esperesi jelentés, Balla Károly emlékeztetést eleveníti fel a már néhai ördög-keresztúri lelkész, Szász Gergelynek, kinek 92 évet töltött életéből, a gondviselés kegyelme 60 esztendőig engedett meg az egyházmegye kebelében, hivatali munkálkodása között, bár sok küzdelemmel, de erős kitartással és mindvégig hiven, becsülettel eltölteni. A munkás megnyerte mind méltó bérét, de a kegyelet kötelességet véli teljesítendőnek, mikor indítványozza, hogy elhalt öreg lelkésztársa emlékezte jegyzőkönyvileg megörökítettén, ugyanez alkalommal, a gyászoló fiunak az édes apja elvesztése felett, nagytiszteletű Szász Gerő kolozsvári esperes és egyházkerületi közjegyző afának az egyházmegye közgyűlése részvétiratot küldjön.

Az indítvány általános helyesléssel fogadtatott s annak megvalósítására esperes és jegyző felkérte.

Ezután az egyházmegye törvényszékének három megüresedett helyére történt választás. Megválasztattak szavazattöbbséggel a világi részről báró Bánffy Ernő, borsai nagybirtokos és Patak Dániel, képviselők, az egyházi részről Jónás Bálint, borsai pap. Ugy szintén az egyházmegyei közalap bizottságba megválasztattak esperes elnökte alatt, Jónás Bálint és Miklósi József.

Ezzel az egyházmegyei tavaszi rendes közgyűlés véget érven, remélem, ha még majd jövőben értesítésemet megtehetem, arról is írhatok, hogy a gyűlések ügyrendjébe a jegyzőkönyvek felolvasása és hitelesítése is fel leend véve.

*Egy pap.*

### A küllői egyházmegye közgyűlése.

Hullott az áldás május 3-án, mikor az ur bajnokai rettenthetlen elszántsággal, ázva-fázva, de meleg buzgósággal összegyülekezének Dicső Szt.-Mártonban, egyházmegyei közgyűlést tartani.

Az érdekeltséget fokozta egy részint a boldogult Zeyk Károly néhai e. k. főgondnok emlékére tartandó gyászűnnepe, másfelől a bekövetkezendő esperes-választás.

Kezdődött a gyűlés d. e. 10 órakor, a megyeház alispáni szobájában, hol a m. e. 30 tag és két gondnok jelenlétében, egyházmegyénk rendes jegyzője, mint helyettes esperes, rövid lelkes szavakkal a gyűlést megnyitván, felolvasta, az alig két óra terjedő, helyettes-esperesi hivataloskodásának jelentését. Ennek beveződésével, a tárgysorozat következett, mely oda módosított, hogy első helyre az esperesi választás tétellett. Elnök afa ekkor felkelt üléséből s az elnöki széket egyhm. igazgató afának engedte át. És megkezdődött a választás. Nem. Nem volt ez választás, hanem közakarát, egy óhajtásu felkiáltás, egyhangulag kikiáltotta

mindenki: éljen Kovács Elek! Mely nyilatkozat jegyzőkönyvre vétetvén, nevezett lelkésztársunk, egyházmegyénk eddigi rendes jegyzője, esperesnek nyilvánított. Egy bizottság beszólítván a tanácskozó terembe, midőn kijelentették az új hivatalra lett emeltetését, megható szavakkal mondott köszönetet és elmondta rövid programját is, mely ebből állott: „a z e g y h á z i t ö r v é n y e k s z i g o r u m e g t a r t á s a s z e r e t e t t e l p á r o s u l v a E z u t á n á l t a l á n o s é l j e n z é s m e l l e t t e l f o l g a l t a e l n ö k i s z é k é t.

Mielőtt más tárgyak felett tanácskoztunk volna, elnök felhívására templomba mentünk, hol kezdetét vette az említett gyászünnepély. A helybeli és egy pár vidéki, kitűnő hanggal rendelkező egyénekből álló dalárda szabatos szép éneklése után, Bartalus Sámuel egyhm. director mondott buzgóságteljes könyörgést; melynek végeztével, ismét a dalárda összhangzó éneklése közben, az új esperes ment fel a szószékbe és tartott egy jól kidolgozott, erőteljes hangon elmondott emlékbeszédet.

Innen az ugynevezett közebédre vonultunk, hol a vidám társalgást az egymás után sűrűn következő felköszöntések fűszerezték. Ezek között a főtiszteletű püspök urra mondott és lelkés éjlenzésekkel fogadott felköszöntő meg is táviratoztattott, mire nem sokára a szeretet hangján szóló főpásztori válasz is megjött, melyben istennek áldását kéri úgy az ujon választott hivatalnokra, mint tanácskozó gyűlésünkre. És e válasz épen a tanácskozás folyamán érkeve, általános lelkesültséggel lön fogadva.

Folyt a tárgyalás. Felsőbb leiratok tudomásul vétele, bizottságok jelentése, indítványok, kérelmek ellátása, egy hosszú délutánt vett igénybe, s még akkor is maradott egy s más a következő gyűlésre. Nem akarok a részletezés által hosszadalmassá válni, egy pár általános érdekű tárgy mikénti eldöntését még sem mellőzhetem el.

Ilyen például a visitacio kérdése, mely úgy oldatott meg, hogy évenként a vizsgálati kiszállás az egyházmegyének csak egyharmad részében történjék és így három éven keresztül legyen végrehajtva a teljes vizsgálat.

Továbbá, a jegyzők ker. közgy. tagságára nézve, egyhangulag oda nyilatkozott közgyűlésünk, hogy azok mellőzése, ez idő szerint, káros és veszélyes volna.

A tanárok közgyűlési tagságát illetőleg azon módozat alánlatott, hogy legyen minden iskola tanári testületéből ezután is rendes tag az, ki már 15 év óta tanár; e mellett pedig a tanári testület választ kebeléből két rendes tagot bizonyos időtartamra; azonban, a már említett koruknál fogva közgyűlési tagok, ha meghalnak, e kedvezmény tovább nem terjed és marad a két választott által való képviseltetés. Elfogadtatott.

Felmerült egyházmegyénk ábrándképe is, egy D.-Szent-Mártonban építendő egyházmegyei tanácsterem és levéltár építése; melynek megvalósítása érdekében évek óta küzd érdeemes főgondnokunk. Az akarat nem is hiányzik, mit bizonyít az is, hogy egy nagy bizottság neveztetett ki mlts. Szilvássy Sándor főgondnok úr elnöklete alatt e terv minden oldalú kidolgozására, és a közelebb tartandó közgyűlés elé terjesztésére.

Nevezetes még mélts. Kispál Sándor algondnok úr azon

indítványa, miszerint a ker. közgyűlés elé terjesztve, egyházmegyénk indítványozza: hogy az olyan gondnokok, kik e tisztességet több egyházmegyében, vagy püspöki vizsgálat alatti egyházban viselik, szólittassanak fel, melyik helyre nézve kívánják szavazatukat gyakorolni, s ezen nyilatkozat folytán, a szavazat, avagy képviselő nélkül maradott testületek gondoskodjanak szavazatuk mennyisége megtartása iránt.

Még valának egyéb kebli ügyeink is, melyeket a közérdek iránti szoros tekintettel tárgyalunk le.

Említésre méltó még, hogy a rendes jegyzői állás üresedésbe jövén, ennek betöltése a ker. közgyűlés előtt tartandó egyházmegyei gyűlésben fog megtörténni. Akkor leend egyházmegyénknek új esperese mellett új jegyzője is. Új eget és új földet várunk, melyben lakozzék az igazság.

*Egy pap.*

## KÜLÖNFÉLÉK.

= Ha meglepéssel vették olvasóink püspök áfiának előbbi számunkban közlött jelentését a conversiorúl és javaslatát a tiszta jövedelem felhasználásáról, nem kevesebb belső örömmel olvashatják ama nagy jelentőségű törekvését, szándékát, mely a theologiai akadémia számára N.-Enyeden felállítandó convictussal áll kapcsolatban, s melynek életbe kell lépni már a jövő iskolai évben. Örömmel veheti mindenki, ki a lelkészsképzésre gondol, melyre oly nagy szüksége van minden vallásfelekezethez és így egyházkerületünknek is. És örülhetnek a papok, mert mégis csak úgy van az, hogy mint egykor a levítákból teltek ki a szent sátor őrei, úgy ma is a pap-fukkból telik ki a legnagyobb contingens a theologian s ezeknek bizony jól fog a subsidium. Csupán annyit említünk meg, hogy a máj. 1-i nagy gyűlésen az igazg. tanácsban jelen voltak: Br. Kemény Gábor, br. Bánffy Dezső, Szász Domokos, Benkő János, Szász Gerő, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Jenei Victor, dr. Szász Béla, Gyarmathy Miklós, dr. Kovács Ödön, Lészai Ferenc, Székely János, Bihari Sándor, Szabó Ádám, Parády Kálmán és Bodor Antal. Tehát, teljes ülésben egyhangulag történt az elhatározás. Óhajtjuk, reméljük: a közgyűlésen is így fog történni!

= A kolozsvári egyházmegye Zeyk-émlékünnepélye oly szépen sikerült, a mint azt méltán várni lehetett és a mint a kegyelet megkövetelte. A jelen volt gyászoló család bánatához oly meghatóan társult a fekete posztóval bevont pompás izevetű templom komor méltósága és a résztvevő áhitatos közönség tömött sorai. A „Polgári dalegylet“ fel-emelő énekét méltóan fejezte be Herepei Gergely paptársunk szép emlékbeszéde, mely a szónoki mű mértékéig emelkedett és mély hatást hagyott maga után a hallgatók szívében.

= Részvétellel kísértük tisztántúli barátaink alkotmánykérdés körül forgott nagy harcát, melyben annyi tinta elfolyt: hogy a conventi képviselőket a kerületi közgyűlés válassza-e, vagy az egyes presbyteriumok? Nem elegendve a vitás kérdés meritumába, constatáljuk, hogy az legközelebb a kerületi közgyűlés javára döntetett el és meg is választattak rendes tagokká: Szabós János, Tóth Sámuel, Szél Kálmán, Kiss Áron, pótagokká: Székely Károly és Szeremley Sámuel, egyháziak; a világiak közül gr. Degenfeld József, Ritók Zsigmond, György

**Folytatás a mellékleten.**

Endrè és gr. Ráday Gedeon, póttagokká, Tisza István és Kovács Ferenc.

= A n.-enyedi ev. ref. tanító-képezdénél folyó évi junius hó 17-ik és következő napjain néptanító-képesítési vizsgálatok tartatnak. Folyamodók okmányokkal kellőleg felszerelt kérvényeiket május hó 31-ikéig alólirt igazgatóshoz terjesszék be. Nagy-Enyeden, 1886. május hó 8-án. Nagy Lajos, kép. ig.

= „Gyermek-versek“ cím alatt közöl fölhívást előfizetésre jó nevű költőnk, Pósa Lajos, 2 forintjával, mely Szegedre, az író nevére címezve, jún. 1-ig beküldendő. Ki ne tudná, hogy e versikék minő nagy erkölcsi hatalom a zsengekor nevelésében; hogy a legegyszerűbb dajkamese minő nyomokat hágy az ártatlan kedélyben és hogy mennyire érdekünkben áll, hogy a selejtes német fordítások helyett eredeti, magyaros zamatu és nemzeti szellemtől áthatott olvasmányokat adjunk szemünk fénye, gyermekeink tiszta kezébe? Melegen ajánljuk e nemes becsvágyu költőnk törekvését olvasóink pártoló figyelmébe.

= Sirisáka Andor „A babonáról“ című könyvére hirtet előfizetést, 30 krral, mely máj 20-ig Pécsre küldendő. Célja „a nép felvilágosítása a vallás útján.“ Ha az a sok jó mind benne lesz, a mit ígér, valóban, érdekes munkát végzett; mert a vallásnak, az erkölcsiségnek, a tudománynak és a művelődésnek nincs megátalkodottabb ellensége, mint a babona és ha ezt irthatjuk, vagy éppen kiirthatnók, megbecsülhetetlen szolgálatot tettünk nem csak a protestantizmusnak, hanem az emberiségnek. Szerezzük meg e könyvecskét; hisz, ha tökéletes nem lesz is, de sok hasznos lesz benne kétségen kívül.

= Megindító istenitisztelek folyt le ápr. 26-án d. e. a kémeri nagy, de ez alkalomra kicsinynek bizonyult templomban. Erőss Lajos, Földesre megválasztott lelkipásztor tartotta bucsu-beszédét. Az elérzékenyülés hangján tartott ima, valamint az ap. csel. XX. r. 17--21; 25—28 és 32 v. alapján szépen kidolgozott beszéd elmondása

1073 szivből fakasztott a szemekbe fájdalom-könyeket. Bizony, megindító volt látni az őszinte szeretet nyilvánítását egy községnek lelkipásztora iránt! Bizony, jól esett hallani, hogy az 1997 ref. lelket számláló egyh. község tagjai közül 690-en vettek a távozandó szeretett lelkipásztor kezéből az ünnep első napján urvacsorát! Most tűnt ki valójában, mennyire szerették hivei Erőss Lajos urat. Fogadja távozó lelkész-társunkat új gyülekezete oly őszinte örömmel, mint eltávozását fájjalja a kémeri egyház! Szeressék őt oly melegen, mint itt szerették a rövid két év alatt! (Bürgezd i.)

= A végén mégis csak bekövetkezett! A brassói és barcasági magyar lutheranus egyházak kiválnak az erdélyi lutheranus egyházkerület kötelékéből, és önálló esperességé alakulván, mint ilyenek, csatlakoznak az ágost. hitv. ev. magyar egyetemes egyházhoz, illetőleg, ennek tiszai kerületéhez. Emlékiratukat be is adták az illető egyházi hatósághoz. Sok mindenféle dolog játszott közre, hogy ez megtörténjék, a legfőbb az, hogy a lutheranusok Erdélyben úgy geraják magukat, mint „Grosz-Deutschok“, kik nem csak a többi lutheranus egyházkerületekkel nem szövetkeznek, de a magyar államot sem respektálják. Ezt többé nem tűrhették a magyar lutheranusok, kik igaz magyarok, és kiváltak e természetellenes kötelékből, hogy a magyar haza földjén, a magyar haza iránt tartozó szeretetük teljesítésében is keressék lelkük üdvösségét és találják meg boldogságukat. Hát a kolozsvári lutherana egyház, mely egészen magyar, mit gondol? Gondolkozik-e? Hitét nem bántja senki. Nem látja-e elérkezettnek az időt, hogy hitét összhangba hozza a nemzet aspiratioival? Miért nem mozog; miért nem csatlakozik e felemelő mozgalomhoz? Flandriai kormányzat alatt előbbre fog-e menni? És a nemzet tisztelete nem ér-e fel a szebeni szász püspök német leirataival? Ébredjete! Egyetemi tanárok, annyi tekintélyes, derék, vagyonos magyar ajku polgár nem érzi-e megmozdulni lelkiismeretét, hogy tartozik valamivel magyar hazájának? Vallásunk szeretete nem kergethet összeütkezésbe hazánk szeretetével. Protestánsok vagytok: hát siessetek, protestálni egy oly kényserhelyzet ellen, melyet a viszonyok teremtettek, de melyet, ime, a viszonyok törnek össze.

## HIVATALOS RÉSZ.

711—1886.

### KÖRLEVÉL

*Az összes esperesekhez s a püspöki vizsgálat alatti egyházközségekhez.*

A dictaturára beszolgáltatandó közpénzek tárgyában.

A ml. állandó igazgató-tanács 546—1886. sz. alatt kelt végzésével elhatározván azt, hogy a dictaturára szabályszerűen beszolgáltatandó összegek, az eddigi gyakorlattól eltérőleg, küldessenek be közvetlenül az egyházkerület pénztárnokához, kinek kötelessége leendő, lajstrom mellett, a generalis dictatornak átszámolni azokat, tudás és ahoz alkalmazkodás végett szükségesnek tartottam összeállítani s közrebocsátani, ez ügyre vonatkozólag, egy rovatos kimutatást, mely feltünteti azt, hogy az esperesek s a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek illetékes lelkipásztorai, minő címeken mekkora összegeket kötelesek adminisztrálni. Megjegyzem, hogy a rovatos kimutatásba csupán azon címeket és összegeket jelzem, a melyek vagy épen nem, vagy nagyon csekély mértékben jöhetnek évenként változás alá. Ilyenek:

1-szor. A krajcáros élőtőke, melyhez az 1862. évben, Déván tartott közszentszintatnak 69 jk. sz. alatt

kelt végzése értelmében, minden lélekszámra egy krajcárt számítva, mind az egyházmegyék, mind a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek feltétlenül hozzá járulni, kötelesek. Az idézett közszinatti végzés szerint, a befolyó összeg részben a püspöki fizetés pótlására, részben népiskolai szükségletekre fordítatik. Sajnálattal kell constátálnom, hogy egyes egyházmegyék, a dictaturai számadások tanúsága szerint, az elmúlt években, kötelezettségüknek e tekintetben vagy teljességgel nem, vagy csak hiányosan tettek eleget. Kijelentem, hogy ez általánosan kötelező egyházi törvény által lévén előírva, kivételes eljárást, illetőleg mulasztást elnézni nem fogok.

2-szor. A nagy-enyedi tanító-képezde illetéke. Ez illetéket az 1856-ik évben, az egyházmegyék és püspöki vizsgálat alatti egyházközségek meghallgatása s önkintes ajánlattételei alapján, a Székely-Udvarhelyen tartott közszentszintat állapította meg 30 jk. sz. alatt s végzését a ml. egyházi főtanács ugyanazon évben 290 szám alatt minden változtatás nélkül megerősítette. Akkor a képezdebe lépendő ifjak javára, a kezdetleges helyzethez mérve, s a létszámra tekintettel, csupán 20 stipendium lón megállapítva. Dacára annak, hogy azóta a tanulók létszáma átlag 50-re emelkedett föl s a képezdének a haladó kor igényeihez mért fentartása folyton

növekvő szükségleteket tüntet fel, a melyekről való gondoskodás egyházkerületünk magas rendű vitalis érdekében álló az egyházmegyék egy része csak feleves mértékben, a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek pedig, a közelmúlt években, épen nem tettek eleget azon kötelezettségnek, melyet az idézett egyházi főhatósági végzések, azoknak önkéntes beleegyezése folytán, részükre megállapított. E pontnál megjegyzem, hogy a képezdének központi kezelés alatti alaptőkéje, az 1885-ik évi zárlat szerint tesz:

|   |                 |
|---|-----------------|
| 1-szor. 5 <sup>0</sup> / <sub>0</sub> -os papíráradék kötv. | 7000 frt — kr.  |
| 2-szor. Takarékpénztárban                                   | 2962 frt 51 kr. |
| Összesen  | 9962 frt 51 kr. |
| Ez alapnak évi kamatja                                      | 498 frt 10 kr.  |

Ez összeg még azon szükséglet fedezetére sem elegendő, melyet a tanuló ifjak havi segélyezése tüntet fel, (ez idő szerint 550 frt); nem is említve a felszerelési szükségleteket, főként pedig azt, hogy ha e képezdénket az államiakkal szemben versenyképesség színvonalára akarjuk emelni, elkerülhetetlenül szükséges, a tanerők tekintetében megszüntetni a mostani fogyatékos helyzetet s kizárólag a képezde szolgálatára hivatott rendes tanerők alkalmazásáról a mostaninál sokkal nagyobb mérvben gondoskodni. Ily viszonyok közepette, állásomból kifolyó köteleességemnek tekintem — mindaddig, míg egyházkerületi közgyűlésünk szabályszerű uton újabb intézkedést nem tesz — fentartani azon álláspontot, melyet az egyházi főhatóságoknak idézett végzései sanctionáltak s a csatolt rovatos kimutatásban az azok által megállapított hozzájárulási összegeket venni föl, melyek e célra kötelezőleg beszoigáltatandók.

3-szor. Az egyházkerület peres ügyei költségei címén beszoigáltatandó illeték. Köztudomásu dolog, hogy egyházkerületünk a régibb időben rendszeren tartott s fizetett egy agenst, kinek feladata vala, egyes egyházközségeknek s az anyaszentegyháznak közérdekeit a bécsi kormány köreiből képviselni, s azoknak kedvező elintézését munkálni. 1848-ban parlamentarizmus magyar kormányforma lépvén életbe, feleslegessé lett, Bécsben állandóul agenst tartani s fizetni, kinek javadalmasához addig az egyházmegyék s a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek, a közszenzsinat által koronként megállapított s az egyházi főtanács által jóváhagyott arány szerint járultak. A helyzet átalakulása folytán, már az 50-es évek elején egyes egyházmegyék, az u. n. postalis és agentialis illetékek megszüntetését javasolták, de a Zágomban 1853-ban tartott közszenzsinat az egyházi főtanácsnak 183 sz. alatt kelt fölhívása folytán, 17 jk. sz. alatt határozatilag kimondotta, hogy az illeték továbbra is beszoigáltatandó, és pedig „az anyaszentegyház peres ügyeinek költségei” címén, s ugyanazon évben 59 jk. sz. alatt meg is állapította a beszoigáltatás arányát. Fölmerült e kérdés újabb időben is, és pedig 1872-ben és 1880-ban s mind két ízben 108 és 41 közgyűlési jk. sz. alatt kelt határozatokkal az illeték beszoigáltatásának kötelezettsége ismételt ízben kimondatott. Dacára ez újabb kelt s ez idő szerint is hatályban levő határozatoknak, némely egyházmegyék, különösen pedig a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek e kötelezettségüknek a közelmúlt években eleget tenni, elmulasztották.

4-szer. A központi özv.-árvai gyámintézet illetéke. Egyházkerületünk közgyűlése 1877—57 jk. sz. alatt megállapítván a gyámintézet szabályait, kötelezőleg kimondotta, hogy:

- minden egyházmegyéből évenként fizetendő legalább annyi o. é. forint, a hány lelkeszi állomás van abban.
- minden szolgálattevő rendes lelkesz köteles, éven-

ként fizetni legalább egy forintot o. é., akár esperesi, akár püspöki vizsgálat alatti ecclesiában szolgál. A dictaturai számadásokból kitűnik, hogy egyes egyházmegyék s püspöki vizsgálat alatti egyházközségek e kötelezettségüknek is csak részben, avagy épen nem tettek eleget, dacára annak, hogy a püspöki szék által ismételt ízben figyelmeztetve voltak, nemcsak erre, de buzdítottak arra is, hogy a vagyonosabb egyházközségekből igyekezzenek e jótékony célra nagyobb évi járulékokat eszközölni ki.

A fönnebbi pontokban azon járulékokat jeleztem, melyek évenként igen csekély mérvű változásokon mennek át, s így bizonyos tekintetben az állandóság jellegével bírnak. A csatolt rovatos kimutatásban ennél fogva csupán ezeket tüntettem fel. Köztudomás szerint azonban, beszoigáltatandók még az új házaspárok után a 40 krajcárak; továbbá, a közgyűlési jegyzőkönyvekért és névkönyvekért esetről-esetre megállapított díjak.

Általában véve, megjegyzem, hogy valamennyi járuléknak kivétel nélküli és pontos beszoigáltatása az illetékes egyházi főhatóság által megállapított s az egész egyházkerületre nézve kötelező végzéseken alapul, a melyekkel szemben az illető egyházi tisztviselők részéről a hanyag eljárás, annál inkább a köteles engedelmisség megtagadása, az egyházi törvények 257-ik §-ében körülírt fegyelmi vétséget képez. Generalis director a fiát fel is hívom, hogy a netalán hanyagul eljárókat, vagy épen engedetlenséget tanusítókat evidentiában tartani s hozzám bejelenteni, tekintse hivatalos állásából kifolyó köteletségének. Kolozsvárt, 1886. május 6-án.

Szász Domokos,  
erdélyi ref. püspök.

Szám 773—1886.

#### Minden kollegium m. tt. Előljáróságának.

A közoktatási m. kir. miniszter ur f. é. 51,773 sz. alatt tudatja, hogy a soproni Csöndes-féle tan- és nevelő-intézetnek az általa a múlt 188<sup>4</sup>/<sub>5</sub> tanévben a középiskola (gymnasium és realiskola) négy osztályára élvezett nyilvánossági jog helyébe az 188<sup>5</sup>/<sub>6</sub> és 188<sup>6</sup>/<sub>7</sub> tanévekre a gymnasium hat osztályára adta meg a nyilvánossági jogot. A miről a kollegiumi m. tt. Előljáróságok, tudomásvétel végett, értesítettnek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgatótanácsától, Kolozsvárt, 1886. április 25-én.

Parádi Kálmán,  
tanügyi előadó.

Szász Domokos,  
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 733—1886.

#### PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe bekebelezett kékesi egyházközség kántortanítói állomására pályázat hirdettetik.

Ezen állomásnak javadalma a következő:

- Minden kepefizetésre köteles füst után az egyháztagok tartoznak fizetni, ha 12 kalangyán felül terem őszvetésök, 1 kalangya (30 kevés) búzát (fizet 8—10.)
- Azok, a kik így nem fizethetnek, kötelesek 2 kis véka (16 kupás) törökbuzát fizetni (fizet 38—40.)
- Minden kepefizető füst után adnak 1 veder mustot; ha termés nincs, 8 kr. pénzt.
- Kötelesek az egyházközség tagjai 8 véka vetés alá ugarolni, keverni és a k.-tanító által adandó maggal azt bevetni, élelmezést a munkatétel alkalmával a k.-tanító tartozik adni.
- Minden tanköteles gyermek tanításáért fizetnek 20 kr. tandíjt (25—30 tank.)
- Temetés 20 kr.

7. Can. portio: 90 h. tjkv. 1—11 r. szám szerint 5 hold szántó, 3 hold 1420 □ öl kaszáló.

8. A temető kert  $\frac{1}{3}$  részének fű- és gyümölcs-termése.

9. Mlt. br. Wesselényi Miklós udvarából 6 kalangya őszbuza (30 kévés), 6 kal. rozsa, 2 kurta öl hasított tűzifa és 12 veder must, ez azonban, ha nincs az udvarnál 100 veder termés, nem adatik ki és nem kárpótoltatik.

10. Tisztességes lakás szép veteményes és gyümölcsös kerttel.

Pályázati határnap f. évi május 30-dik napja. Folyamodványok nt. Somkerek Miklós esperes aához Székre küldendők. Kolozsvárt, máj. 10-én 1886.

*Szász Domokos,*  
erdélyi ref. püspök.

Sz. 766—1886.

#### PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsii egyházmegyébe kebeleztet kisborosnyói egyházközség lelkésze nyugalomba lépése következtében megüresült papi állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Ezen állomás javadalma a következő:

1. 80 kalangya ősz- s ugyanannyi tavasz-gabona (26 kévés kal.)

2. 30 véka gabona, nagyobb rész törökbuza, kövér oszpora cimen.

3. Fakepe és oszpora váltásba 60 frt o. é.

4. Can. portio: 9 hold, 30 □ öl szántó és kaszáló haszonélvezete.

E 4. pont alatt leirtaknak felét fogja kapni az új lelkész.

5. Stola: esketés 40 kr, keresztelezés 20 kr.

6. Kepeváltási tőke kamatjából félkepe pótlásul 64 frt.

7. A három nagy innepre legatus fizetés 36 frt; ez is az új lelkészt fogja illetni, mivel az egyházközség, a míg ezt a lelkész élvezni akarja, nem kér legatust.

8. A 240 hecto egyházi magtarból, a befolyó kamatokból, 20 hecto gabona.

A 6, 7, és 8 pontok alatti fizetések a nyug. lelkész halálával megszűnnek; az egyházközség azokra nézve rendelkezési jogát fentartja.

9. Tisztességes lakás, egyelőre ideiglenes, minthogy a rendes papi lakást a nyugalmazott lelkész használja.

Pályázati határnap f. évi június hava 10-dike. Folyamodványok nt, Csizsér Gábor esperes aához, Egerpatakra (u. p. Nagy-Borosnyó küldendők. Kolozsvárt, máj. 10. 1886.

*Szász Domokos,*  
erdélyi ref. püspök.

Sz. 763—1886.

#### PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az erdővidéki egyházmegyébe bekebeleztet bibarcfalvi egyházközség lelkésze nyugalomba lépése következtében megüresült papi állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Ennek az állomásnak javadalma a következő:

1. Gabona: a) minden egész kepezőtől 2 kalangya őszgabona, 2 kalangya zab, (az egész kepezők száma jelenleg 62); b) minden félkepezőtől egy-egy kalangya, (34); c) a szemül fizetők adnak  $22\frac{1}{2}$  liter, ősz és tavasz gabonában. (12.)

2. Pénz: a) az egyházközség magtára kamatjából 100 frt, évnegyedenként előre fizetve, míg a lelkész az egész kepe élvezetébe jut, ekkor megszűnik; b) iparosoktól egy-egy forint (12); oszporások: 33, fizet 40—40 krt; 20 fizet 34—34 krt; 25 fizet 17—17 krt.

3. Fa: két igásmarhával a közerdőből erdőlő egy szekér fát ad a belső rendnek. Ilyen van 75, ebből a lelkészé  $\frac{2}{3} = 50$ .

4. Can. portio. A három határban 5 h. 200 □ öl szántó, 1495 □ öl kaszáló haszonélvezete. Az adót az egyházközség fizeti; a fekvőségeket a lelkész mivelteti.

5. Fairtási, legelési és makkolási jog, mint egy közönséges gazdának.

6. Palást díj a) keresztelezésért 20 kr.; b) esketésért 1 frt; temetésért — a gabonát fizetők és ezek közül kevesebb mennyiséget, oszporát fizetőkkel vált család-főkön kívül, kikért díj nem jár — 1 frt.

7. Tisztességes lakás, gazdasági épületek és veteményes kert.

Az 1-ső pont a), b), c), és a 2-dik p. b) alpontja, valamint a 3, 4, 5 számok alattiaknak a nyugalmazott lelkész életében csak felét kapja a rendes lelkész.

Az 5, 6, 7. sz. alattiakon kívüli javadalom egyházmegyei becslés szerint 310 frt 72 kr-ra van téve.

Pályázati határnap f. évi június 10-dik. Folyamodványok, kellő felszereléssel, nt. Zajzon Mihály esperes aához, Bardocra (u. p. Olasztelek) küldendők. Kolozsvárt, május 11-én, 1886.

*Szász Domokos*  
erdélyi ev. ref. püspök.

Sz. 150—1886.

#### MEGHIVÓ.

*A küllői ev. ref. egyházmegye esperesétől.*

Küllői ev. ref. egyházmegye mlt., t. és t. közgyűlési tagjaihoz!

Hivatalos illemmel meghivom az igen tisztelt közgyűlési tagokat, a f. év május hó 20-án d. e. 9 órakor kezdve D.-Szent-Mártonban tartandó egyházmegyei rendkívüli közgyűlésre.

Egyszersmind kívánom közhírré tenni, hogy egyházmegyénk f. év június 4-én d. e. 9 órakor kezdve ugyan csak D.-Szent-Mártonban köztörvényszéki és azután házassági törvényszéki gyűlést fog tartani; mely gyűlésekre a mlt. t. és t. tagokat tisztelettel van szerencsém meghívni.

A közgyűlés tárgyai:

1. Elnöki megnyitó.

2. Egyházmegyei főjegyző-választás és kijelölés egy egyházmegyei fő- és egy, esetleg két algondnoki állomásra.

3. a) Az egyházmegyei özv.-árvai gyámintézeti bizottság jelentése. b) A tanügyi előadó jelentése. c) Az országos közalaphoz benyújtott folyamodványok átvizsgálására kiküldött bizottság véleményes jelentése, és a kérvények felajánlása. d) Az országos közalap bizottságának jelentése. e) Az egyházmegye részére építendő levéltár és gyűlésterem tervezetének előkészítésére kiküldött bizottság jelentése, és e tárgyban végleges intézkedés.

4. Indítványok.

5. Kérelmek, panaszok tárgyalása és elintézése.

T. lelkésztársaimat szeretettel felhívom, hogy a fennirtakról az illetőket értesíteni, és a házassági törvényszék tartása idejét és helyét a templomi szószékből minél előbb kihirdetni, tartsák hivatalos kötelességüknek.

A körlelkész fiaikat szintén felkérem, hogy a megtartandó vizsgákról hivatalos jelentéseiket a tanügyi előadó urhoz megtenni el ne mulasztják.

V.-Gálfalva, május 5-én 1886.

*Kovács Elek,*  
esperes.

## Melléklet a 711—1886. sz. a. kibocsátott „Körlevél“-hez.

## Rovatos kimutatás

az egyházmegyék és püspöki vizsgálat alatti egyházközségek által az egyházkerület pénztárnokához beszolgáltatandó összegekről.

## A) Egyházmegyék.

| Sor szám | Az egyházmegyék nevei | Az 1886-ik évi névkönyv szerinti lélekszám | Krajczáros élő-tőke címen bejövendő |     | Képezdei illeték |     | Peres ügyek költségeire beszolgáltatandó illeték |     | Özvegy-árvai gyámintézet részére |     |   |
|----------|-----------------------|--|-------------------------------------|-----|------------------|-----|--|-----|----------------------------------|-----|---|
|          |                       |  | frt                                 | kr. | frt              | kr. | frt  | kr. | frt                              | kr. |   |
| 1        | Vajdahunyadi .        | 5231                                       | 52                                  | 50  | 17               | 85  | 1  | 75  | 48                               | —   | *) A kolozsvári egyházmegye négy papi állomása után önként ajánlott fel 20 frtot. |
| 2        | Gyulafehérvári        | 2868                                       | 29                                  | —   | 11               | 40  | 1  | 40  | 24                               | —   |   |
| 3        | Nagy-enyedi           | 20375                                      | 204                                 | —   | 42               | 50  | 7  | 35  | 64                               | —   |   |
| 4        | Kolozsvári . . .      | 9332                                       | 93                                  | 50  | 44               | 62  | 1  | 75  | 24*                              | —   |   |
| 5        | Kolozs-kalotai        | 23571                                      | 236                                 | —   | 62               | 20  | 8  | 75  | 76                               | —   |   |
| 6        | Szilágy-szolnoki      | 46709                                      | 467                                 | 50  | 63               | —   | 12   | 60  | 122                              | —   |   |
| 7        | Deési                 | 9108                                       | 91                                  | 50  | 30               | —   | 5  | 25  | 56                               | —   |   |
| 8        | Széki .               | 22123                                      | 221                                 | 50  | 73               | 63  | 5  | 25  | 100                              | —   |   |
| 9        | Nagy-sajói            | 2378                                       | 24                                  | —   | 8                | 40  | —  | 75  | 18                               | —   |   |
| 10       | Görgényi              | 19995                                      | 200                                 | —   | 66               | 94  | 7  | —   | 64                               | —   |   |
| 11       | Marosi .              | 39858                                      | 399                                 | —   | 63               | —   | 10   | 50  | 126                              | —   |   |
| 12       | Küküllői              | 17251                                      | 173                                 | —   | 59               | —   | 7  | —   | 70                               | —   |   |
| 13       | Nagy-szebeni .        | 6560                                       | 66                                  | —   | 25               | —   | 2  | 11  | 42                               | —   |   |
| 14       | Udvarhelyi            | 35113                                      | 351                                 | 50  | 114              | —   | 8  | —   | 100                              | —   |   |
| 15       | Erdővidéki            | 12303                                      | 123                                 | 50  | 20               | —   | 3  | 80  | 28                               | —   |   |
| 16       | Sepsii                | 23405                                      | 234                                 | 50  | 60               | —   | 7  | 14  | 70                               | —   |   |
| 17       | Orbai                 | 12894                                      | 129                                 | —   | 42               | 30  | 2  | 80  | 24                               | —   |   |
| 18       | Kézdi                 | 10371                                      | 104                                 | —   | 46               | 45  | 4  | 09  | 26                               | —   |   |

## B) Püspöki vizsgálat alatti egyházközségek.

|          |                     |        |      |    |     |    |     |    |      |   |  |
|----------|---------------------|--------|------|----|-----|----|-----|----|------|---|--|
| 1        | Deési               | 3276   | 33   | —  | 14  | —  | 4   | —  | 4    | — | *) A fogarasi egyházközség a 16 frt 60 kr. képezdei illeték helyett önként ajánlott föl 60 frtot, a mely jövőben szintén a központba lesz felküldendő. |
| 2        | Nagy-enyedi         | 2877   | 29   | —  | 12  | 8  | 4   | —  | 4    | — |  |
| 3        | Fogarasi            | 891    | 9    | —  | 16* | 60 | 2   | 50 | 2    | — |  |
| 4        | Ilyefalvi . . . .   | 954    | 10   | —  | 4   | 15 | 2   | —  | 2    | — |  |
| 5        | Sepsi-szentgyörgyi  | 2100   | 21   | —  | 9   | 30 | 2   | —  | 4    | — |  |
| 6        | Szászvárosi . . . . | 756    | 8    | —  | 9   | 30 | 3   | —  | 4    | — |  |
| 7        | Székely-udvarhelyi  | 1420   | 14   | 50 | 8   | 30 | 2   | 50 | 4    | — |  |
| 8        | Kézdi-vásárhelyi    | 2787   | 28   | —  | 12  | 45 | 2   | 25 | 2    | — |  |
| 9        | Maros-vásárhelyi    | 7863   | 79   | —  | 17  | —  | 4   | —  | 4    | — |  |
| Összesen |                     | 342369 | 3431 | 50 | 953 | 47 | 123 | 54 | 1110 | — |  |

Kolozsvártt, 1886. május 6-án.

Szász Domokos,  
erd. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

Nyomatott Stein Jánosnál Kolozsvárt.

Mai számunkhoz  $\frac{1}{2}$  iv melléklet van csatolva.

# PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. MÁJUS 20.

20. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztőségi iroda -- hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendőek: külmagyarutca 9 sz.

**== Kiknek előfizetésük negyedévre szolt, tisztelettel felkérjük, hogy további kötelezettségeiknek minél előbb eleget tenni, sziveskedjenek.**

## Visitatio seniorum particularis.

Semmi olyan ellen nem emelkedik hang, a mi korszerű s a kívánalomnak megfelel. De mihelyt eme kellékek valamelyike hiányozni kezd, mindjárt sürgetik annak módosítását, főleg az olyan élet-eleven világban, mint a mai. S ha az első hang kiáltó szó leszen a pusztában, következik rá a második, harmadik és a többi.

A 88-dik canonon s vele együtt az esperesi vizsgálaton is (visitatio seniorum particularis) módosítást kíván a közvélemény; de nemesak, hanem maga a korszellem, mely a stabilizmus süppedékéből kiemelni siet mindent; mert a hol mozgalom van, ott van az élet. Ha az ősoktól ránk maradt ódon épület dűledező falát pietásból nem javítjuk ki csak azért, hogy láthassuk azt, mint kedves régiséget: utóvégre reánk szakad. Ha mi nem mozdulunk, megmozdul az; de mozdulása nem emelkedés, újjáalakulás, hanem összeomlás lesz. A régi, az avult újítást kíván. A bágyadtan maradozót szükség fölfrissíteni, hogy lépést tarthasson a haladó korrall, új vért kell önteni bele, mint Medea, ki a rege szerint, az öregeket megifjította. Öreg már ez a mi visitatio seniorum particularisunk is!

A 88-dik canon szerint, az espereseknek kötelessége, a kormányzásuk alá bizott ekklezsiákat esztendőnkint megvizsgálni, maguk mellé vevén e végre jelesebb paptársaik közül kettőt, vagy hármat. Gyakorlat szerint az esperes ezen segédei (Dósa egyházi jogtan 33. §.) a notarius és director. Kevés kivétellel a visitatoria commissio majd mindenütt három személyből áll, utazván ekklezsiából-ekkleziába a három férfiú három külön fogaton. S minthogy ezen esperesi

vizsgálat canonon alapszik, tehát lesz belőle: „canonica visitatio“; pedig nem ez a neve, mert miután a senior kormányozza az ekklezsiákat, a vizsgálás joga is csak az övé, ezt föntartotta a gyakorlat is mind e máj napig, a mennyiben az ugynevezett visitor-társak csak segédek, mert az esperes beleegyezése, helybehagyása nélkül egy jottát sem írhatnak jegyzőkönyvbe. Lám, a püspöki vizsgálat (visitatio episcoporum generalis) szintén canonon alapszik, még sem jutott eszébe senkinek, más nevet adni neki. De az esperesi vizsgálatnak „canonica visitatio“-ra keresztelése tán azért történt, hogy a canon szó annál nagyobb jelentőségre emelje a segédek is. Ez utóbbi elnevezés vizsgálási jogot ad a segédeknek is, holott az ő működésük csak segédi működés; a vizsgálás joga a kormányzó esperesé.

Az idézett canon szerint, kötelesség, a vizsgálaton tudakozódní a papok tudománya felől. Nó, kérem alássan, hát miért qualificáltak valakit és miért bocsátották ki a papi hivatalra, ha nem volt rá kellő tudománya? Ha pedig volt, miért tudakozódjék utána e tekintetben az esperes, mikor otthon ekklezsiájában a functiokra nézve, ő is épen úgy pap, mint a gregarius. Többek között, az is a visitatoria tartozó kérdés, hogy megvan-e a papnak a szükséges könyvek? Hallottam beszélni olyan papról, kinek szép könyvtára volt, az aranyos kötésben diszló könyvek csak amugy mosolyogtak ki az üveges könyvtartóból, de az illető még sem tudott sikeres pap lenni soha. A pap működésének hasznossága nem az aranyos könyvtártól függ. És a visitacio meggyőződést nem is szerezhet arról, hogy valaki milyen pap. Először azért, mert a hivatalos kérdésre adandó feleleteknél maga a pap is jelen van s vele szemben még a fogyatékoságot is röstelnék bevallani a presbyterek; másodsor azért, mert ha külön, hát mögött kezd kérdezősködni az esperes, akkor is az a kérdés, hogy az illető egyén ellensége-e,

vagy jó embere a papnak? Előbbi esetben roszat mondhat az illető még akkor is, ha a pap jó; utóbbi esetben pedig jót mondhat még úgy is, ha a pap rosz. De jól meggondolva a dolgot, ilyesmi vallatásra nincs is szükség, mert amugy is ismernek minden tractusban minden papot, tudják characterét, készütségét, szorgalmát, stb. Ennek megtudásáért kár fáradni a t. visitációnak.

De maga a canon intenciója arcul veretik évenként nem egy helyütt azon eljárás által, miszerint az úgy nevezett egyházvizsgálati kérdésekre adandó feleleteknek előleges írásba foglalását követelik, hogy mikor megjelennek, annál hamarabb keresztül futhassanak rajta s így a vizsgálati jegyző, úgy szólva, készen kapja a vizsgálati jegyzőkönyvet, pedig a másolat kiadásáért külön 1 frtja jár. Valamint a kérdések a helyszínen teendők fel, úgy a feleletek is a törvény szelleme szerint akkor veendők be a presbyteriumtól. Ezt kívánja a canon intenciója mellett az autenticitás is.

Az is a kérdések között van: hogy a pap megteszi-e köteleességét? Én édes istenem, hát, vajjon bevárják-e a visitációt, ha a papra valami tekintetben panaszuk van? Hiszen, mindjárt futnak a vádakkal nemcsak az espereshez, hanem a püspökhöz is. Aztán, van valami lealázó ebben a kérdezősködésben a papra nézve, illetőleg, magukban a kérdésekben. Nem hiába írta volt egy cikkező ezt: „kocsisombúl végtére presbyter lett s ő is jelen levén a vizsgálati kérdéseknél, segített nekem pirulni.“

„Az egyházi vagyon kezeléséről szoros számadást kell kérni“ canon szerint a visitációnak. Ez a maga rendjén van. S minthogy a pap, hivatalánál fogva, első domesticus curator, tehát ő is érdekelt fél ebben, sőt faluhelyen a számadást is a pap írja meg. Tehát, meg kell tudni, végére kell járni, hogy a minek Csulak fölteszi lehetőségét, vagy egy forintot vajjon nem irt el a pap? No, már most, te pap, ki a Sion mellett egy föl- esküdt őrálló vagy s kire drága kincs, a hivek lelki gondozása van bizva, ime azért, mert egyházad néhány garasának is ellenőrzője vagy, nem biznak benned! De hát, hogy is lehetne a számadásban valamit elírni? Hiszen, a presbyterium a bevételeket és kiadásokat ellenőrzi, tudja; a presbyteriumnak pedig s vele papnak, curatornak ellenőre az egész ekklézsia. Ugyanis, a számadás

pontról-pontra felolvasandó az ekklézsiái teljes gyűlésben, helybehagyás végett. Jobban féltik ezek az egyházi vagyont, melyet szeretnek magukénak nevezni, semhogy valami turpisságot eltűrnének. Egy collegám mondja, hogy midőn a számadás azon tételét olvassa fel az egyháztagok előtt, mely a visitáció költségeiről szól, ez ellen mindig zúgnak, „ok nélküli teher ez rajtunk, mert mi is meg tudjuk úgy őrizni a magunkét, mint más a mienket.“ „Irni valamit, hogy éppen találjon s megvan“, nem lehet, mert az ekklézsiái vagyont argusi szemekkel őrzik. Különben sem hiszem, hogy megengedné lelkiismerete egy papnak, ki az igazságot hirdeti, hogy valamit elírjon, vagy érthetőbben kimondva: csaljon.

Az esperesi vizsgálatnak tulajdonképpen nem a számadások megvizsgálásáért kellene, hogy legyen; arra más hivatás, magasabb rendű teendő vár: a lelkiekben, a vallásos élet körül. S akkor nem volna szükség, minden évben fáradozni, mert a minden évi visitáció a számadások miatt van. S minthogy „a vizsgálók tisztességes tartásáról gondoskodni, az illető ekklézsiák kötelessége“, az efféle költség a napidijakkal együtt, az ekklézsiákon érezhető kiadás évenként. És együtt véve, szép összeget teszen ki. Ugyanis, van az egyházkerületben a kilenc püspöki vizsgálat alatt levőn kívül 530 anyaegyház (az 535 leány- és fiók-egyházat nem is számítva), melyek közül mindenikre esik napidij és élelmezés címén évenként, csak minimalis számitással is 10 frt vizsgálati költség; tehát, a visitáció évenként az egyházkerületben: 5,300 frt költségbe kerül. Nem lehetne-e ezen összegnek csak egy ötödreszével is számvevőket állítani s ezekkel föl- vizsgáltni a nyugtákkal documentált és beküldött számadásokat? Aztán, a számvevőnek otthon lenne ideje, hogy studiumot csináljon belőle s írószobájában nyugalmasan dolgozzék, pap, curator és presbyterek jövése-menése nem zavarná munkájában.

A dúsgazdag róm. kath. egyházban nem létezik efféle visitáció, hanem terminált időre számadásaikat beküldik a számvevőséghez s ha azoknál ezt az eljárást életre valónak bizonyította a gyakorlat, miért ne lehetne létrehozni nálunk is, hol jóval kevesebb vagyonról szólnak a számadások.



Meg kell menteni az esperesi vizsgálatot attól, hogy a számadásokba temesse bele magát. Szükség, tért nyitni, hogy ne legyen a rubrikák foglya, hanem főlebb emelkedve, magasabban járhasson. A vallásos élet emelése, az érdeklődés felujítása, mint tulajdonképen való cél, csak úgy lesz elérhető, ha a visitorok nem csak a parochia négy fala között mutatják meg magukat a papnak, meg a presbyteriumnak, hanem érintkeznek a néppel ott, a hová az ünnepélyes érülettel megyen, a templomban. A vallás apostolainak, a Sion örállóinak itt lehet szólni a szívhez, hogy az fölmelegüljön; a lélekhez, hogy az fölbuzduljon. A visitáció legyen olyan, hogy a nép is részt vehessen benne. Legyen lelki érintkezési pont, fölemelő, magasztos; így magasabban járó és méltóságosabb lesz. Mostani alakjában csak annyit tudnak fölle, hogy számadást nézni, meg pénzt vinni jő. Oda kell törekedni, hogy a visitáció szellemi nyereséggel járjon azokra nézve, kik közt megfordul.

Avagy, emlitem-e a püspöki vizsgálatot, mely mindig istenitisztelettel van összekötve s oly föl-emelő hatásu, hogy arra mindenhol úgy gondolnak, mint szent ünnepélyre? Hogy a néppel való szellemi érintkezésnek mily nagy haszna van, erre nézve elég rámutatnom ama beszéző példákra, melyek püspökünk itt-ott való megjelenésének elevenítő hatását már is oly számosan hirdetik, kit bármely egyházba vezet főpásztori útja, a templomot sehol sem kerüli ki.

Az esperesi vizsgálat módosításának kívánalma nem most hangzik először. 1857-ben, ezelőtt három évtizeddel, az akkori főconsistorium a módosítást ki is mondta s a 88-dik canonon, mely a visitációt minden évre rendeli, változtatott a synodus kívánságára, a mennyiben beleegyezett, hogy az egyházmegyék ekklézsiái ne minden évben, hanem két évenként vizsgáltassanak meg, a tractusok e végre két részre levén osztandók s egyik évben egyik, másik évben a másik részén hajtandó végre a vizsgálat. Azonban „szabadságában hagyatván az espereseknek, szükség esetében, az illető ekklézsiákat évenként is megvizsgálni“, maradtak a réginel.

A módosítás szükségességét a hetvenes években ismét hangoztatták, sőt hirlapi téren is (leginkább e lap hasábjain) élénk eszmecsere folyt a „visitáció“ kérdésében. Akkor is azzal indokolták a módosítást, hogy a visitáció igen nagy

költséggel jár, aztán meg nem is szükséges minden évben, mert a számadások fölülvizsgálását, szóval, a vagyon ellenőrzését más úton is lehet gyakorolni.

A módosítás ellenzői, vagyis, a visitáció védelmezői elmondták, hogy mily nyaktörő úton kell járniok, mennyi kellemetlenségnek vannak kitéve, mennyire kockára van téve egészségök: a rossz idő, rossz szoba, rossz levegő, kényelmetlen hálás miatt, sőt, egyik cikkező azt is fölemlegette, hogy betegségnek vannak kitéve a visitorok a sok kolbász, füstölt oldal, töltött káposzta, megsűrűdött leves, stb. miatt. És mégis, különös, hogy csak azok védelmezték a visitációt, a kik épen benne voltak. Nem osztom azon föltevést, hogy ezt a napidijakból összegyűlő pénzért, vagy szereplési vágyból tették, én hiszem, hogy ügyszeretetből. De elég az, hogy még mindig a réginel vagyunk.

Most újabban s ez úttal harmadszor is felszínre került a módosítás szükségessége, sőt célba is van véve a változtatás. Ideje is volna, a régit, az elavultat az új idők kívánalma szerint idomitani s nem maradni még tovább is olyan intézmény mellett, mit a haladó kor már túlszárnyalt. A számadásokkal foglalkozó „visitáció“ a vallásos élet emelésére hatást nem gyakorolhat, mert arra nincs is ideje és így a tulajdonképeni célnak megfelelnie, lehetetlen. Módosítása hát nemcsak költség-kimelés szempontjából kívánatos, hanem azt magasabb rendű érdekek is követelik. S épen ezért hisszük, hogy a régi „visitáció“ a mai korszellemhez illő, új alakot fog nyerni.

Gönci János.

## A 48 §.

E §. a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek helyzetéről szól s kimondja: „Ezen egyházközség tagjai és papjai csak egyházfegyelmileg állanak az egyházmegye hatósága alatt, egyéb tekintetben a püspök felügyelete és az állandó igazgató-tanács kormányzata alá tartoznak, számadásaikat és mindennemű ügyeiket, a püspök útján, egyenesen az állandó igazgató-tanács elé terjesztik“, stb. Ezen rendelkezés bizonyos jogot látszik engedni tehát az egyházmegyéknek is a területöken fekvő püspöki vizsgálat alatt álló egyházakkal szemben, midőn egyházfegyelmileg őket az egyházmegyék alá rendeli. De miként éljenek vele, nem csak nem mondja meg, hanem pár sorral alább még lehetőségét is megsemmisíti a veleélésnek. Mert, hogy miként gyakorolja az illetékes egyházmegyei hatóság az egyházfegyelmet oly egy-

házközség felett, melynek ügymenetét nem csak nem ellenőrizheti, de kormányzásába még csak betekintéssel sem bír, elképzelhetetlen. Hogy bármely egyházhatóság egyházfegyelmet gyakorolhasson, a hívek életének, az egyházközség minden élet- és működési mozzanatának szeme előtt, ellenőrzése, részben vezetése alatt kell lefolynia. Ellenkező esetben, a joggal való élés sem eredményre vezető, sem biztos nem lehet. De ezen törvény szerint még egyes fegyelmi esetekre esetről-esetre való rendelkezés is ki van zárva; mert az illető egyházközségi hatóságok nem az egyházmegyei hatóság elé terjesztik dolgaikat, hanem „mindennemű ügyeiket a püspök útján az igazgató-tanács elé“, tehát fegyelmi ügyeiket is; melyeket aztán, ha a püspök, vagy igazgató-tanács az illetékes egyházmegyei hatósághoz leküld is egészen a delegálás színével és criteriumaival bír. Így, ezen egész egyházfegyelmi jog gyakorlása az egyházmegyéknek illuszióssá válik.

De menjünk tovább és nézzük egy más rendelkezését ezen paragrafusnak. Azt mondja ugyanis: „papjaik... részt is vesznek a megfelelő számú s az egyházközség által választott képviselőkkel egyetemben, az egyházmegyei közgyűlésekben.“ Tehát, képviselteti magát minden püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség azon egyházmegye közgyűlésén, melynek területén fekszik. Képviselői által részt vesz a határozathozatalban, hoz oly határozatokat, melyek rá magára nézve joghatályosul nem bírnak. Hogy ez alkotmányos és önkormányzati alapon miként legyen lehetséges, az nem fér be a mi nehézkes, székely fejünkbe. És azért fogta el általában a felháborodás a sziveket, midőn meghallottuk, hogy a marosvásárhelyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség ezen határozatra helyezkedve, megválasztotta képviselőit és bejelentette, igazolás végett, az egyházmegyei tanácsnak.

De ha közelebbről megvizsgáljuk ezt a dolgot, illetőleg a codifikált törvény ezen rendelkezését: az nem is áll. Mert nézzük csak, miként van az kimondva? Per tangentem, néhány közbevetett szóval, midőn egyébről beszél. És nézzük meg hátrább az 58 §-t, mely az egyházmegyei közgyűlés összealkotását szabályozza. Ezen §. határozottan kizárja a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek képviselőit. Már most az a kérdés, hogy melyik határozat érvényes? Az-e, mely per tangentem, egyébről beszélve mond ki valamit, vagy pedig az, mely egyenesen a dologgal foglalkozva, egyenes rendelkezést tartalmaz. Ez felel meg egyedül az egyházkerület tekintélyének is.

De hát, vajjon mi okból kellett megszületnie ezen határozatnak? A paritásért tán? Nem látszik valószínűnek; mert egyházkerületünknek nem csak kedvenc eszméje soha nem volt a paritás, de mindig határozottan tiltakozott ellene. Vagy tán itt veszedelmesnek látszik a papi befolyás, hol a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak bekebelezett papjai által a papi elem tulsúlyban látszik lenni? De hisz, nem szabad elfelednünk, hogy a világi elem az egyházmegyei közgyűlésen, a gondnokokat beszámítva, tényleg így is mindig többségben van.

De mondhatná valaki: be kellett hozni ezen képviseltetést, mert kivihetőleg, vagy nem kivihetőleg ezen egyházközségek az egyházmegyék fegyelmi hatósága alá tartoznak. Ez a kifogás is csak némi külszínével bír az igazságnak. Ez egyházfegyelmet minden egyházi hatóság, így az egyházmegyék is, nem saját autonóm maguk által hozott fegyelmi szabályok szerint, hanem arra jogosult egyházi, törvényhozó testületek ide vágó intézkedései alapján gyakorolják, az egyházmegyék csak a gyakorlatra hivatott hatóságokat alakítják meg. A logikai következtetés ebből az: ha egyházfegyelmi a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak az egyházmegyék alá tartoznak, képviselőik által részt vesznek ezen fegyelmi hatóságok megalakításában. További működésök semmiféle jogfogalommal összeegyeztető soha nem lesz.

Némelyek azt mondják: szükséges volt ezen intézkedés azért, hogy a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek, képviselőik útján, érintkezessenek ezen gyűléseken az egyházmegyékkel s így bizonyos összesimulás, összeszokás éressék el, mely előkészítse a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek beolvadását az egyházmegyékbe. De azt ezen uton elérni, legalább a mi egyházmegyénkben, mint az általános felindulás mutatja, lehetetlenség. A mi egyházmegyénkben mindig megvolt a hajlam a legbensőbb jó viszonyt cultiválni a marosvásárhelyi püsp. vizs. a. egyházközséggel. Papjait gyakran megválasztotta a legkiválóbb egyházmegyei tisztségekre. Kiválóbb tagjait folyton megválasztották egyes egyházközségek egyházmegyei közgyűlési tagokká. Megválasztotta a törvénynek páratlan liberalis felfogásával és magyarázásával. Mert az egyházmegyei képviselőség mindig össze volt kötve az egyházi teherviselés kötelezettségével; tudvalevőleg pedig a marosvásárhelyi egyházközség tagjai, a pár év előtt megalapított magyar országos ref. segélyalapra történő adakozáson kívül, semminemű egyházi terhet soha nem hordoztak. Ilyet magukra vállalni, sem az egyházközség tagjai nem látták időszerűnek, sem az egyházkerületi közgyűlés őket arra felhívni, célszerűnek nem tartotta, még akkor sem, mikor az egyházközséget az 1876 évi nagy tűzvész alkalmával szenvedett károsodása után, évek hosszú során át, segélyben részesíteni, szükségesnek ítélte. Pedig a folyton terhes egyházi adót fizető és egyházi szolgálatot teljesítő legszegényebb falusi egyházközségekre nézve a segélyezés sine qua non-ja, hogy az egyházközség tagjai azon célra, melyre segélyezésért folyamodnak, még külön áldozatokat is hozzanak.

Igen, egyházmegyénk mindig cultiválta s maig is cultiválja a marosvásárhelyi egyházzal a jó viszonyt. Hiszen, a vidéki egyházakban legujabban megválasztott két egyházmegyei képviselő is ezen egyházhhoz tartozik. És a legszivesebben elismerjük, hogy oly körültekintéssel tette meg választását a marosvásárhelyi egyház, hogy szinte fáj lelkünknek, oly mindenki által tisztelve szeretett egyének képviselősége ellen tenni meg kifogásunkat, kiket soraink között látni, oly jól esnek a mi szívünknek. De önkormányzati joggal bíró testületeknek legfőbb és leg-

szentebb kötelességük, féltékenyen vigyázni arra, hogy ezen önkormányzati elv és jog semmi által meg ne hamisíttassék és meg ne csonkíttassék. Csak addig élnek, míg ezt teszik. Ezen rendelkezésben pedig jogcsontítás foglaltatik az egyházmegyékre nézve és némileg subordinalt viszonyban látszanak lenni a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekkel szemben. Pedig, mondjuk ki őszintén, ezen ősrégi intézményeit és erősségeit egyházunknak nem helyes oly színbe bemutatni, mintha külső testületek curatelájára volna szükségök.

De végezzük! Addig azonban, feleljünk meg arra a kérdésre: mi itt a teendő?

A 48 §-t vegye ismét vizsgálat alá az egyházmegyei közgyűlés. S aztán, ha az egyházi közérdek azt kívánja, hogy valamelyik püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség bekebeleztesse azon egyházmegyébe, melynek keretén belől fekszik, minden mellékt tekintet nélkül bebelezze be. Ha a budapesti és debreceni ref. egyházközségeknek nem derogál az, hogy mint esperesek a főthi és pocsalyi papok kormányozzák, a fogarasi, szászvárosi és deési ekklesiáknak sem fog derogálni, ha falusi esperesek kormányozása alá kerülnek. Hol pedig magasabb egyházi közérdek a beolvastást nem követeli, s maguk a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek jelen függő helyzetüket kényelmesnek tartják, ám maradjon a régi helyzet. Egyet azonban követel az egyházkerület tekintélye és méltósága, hogy a 48 §-t illeszze be, mint szerves egészet, a codificált törvénybe, hogy abban sem oly rendelkezés ne foglaltassék, mely a gyakorlatban kivihetetlen, mint az egyházi fegyelem gyakorlásánál; sem jogcsontítás és a többi részekkel szemben ellenmondás benne elő ne forduljon, mint az egyházmegyei képviselő kérdésénél.

*Egy marosi pap.*

## Az egyházmegyékből.

### A széki egyházmegyéből.

Egyházmegyénk ápril 13-án és 14-én tartotta meg, örd.-füzesi népes egyházunkban, tavaszi közgyűlését, mely egyszersmind tisztújító gyűlés is levén, a tagok nagymérvű érdeklődését keltette föl. Az egyházi elemet 25 lelkész és 2 tanító, a világit, élén báró Bánffy Dezső főgongnok ömgával, 15 nagyrészt a társadalomban kiváló helyet foglaló egyén képviselte.

A gyűlés menete ez vala. A gyűlés tagjai 10 órakor a buzgó hivek által már zsufolásig betöltött templomba vonultak, hol ifj. Köblös István, m-nemegyei lelkész, buzgó ima után, méltatta néhai mgs. Zeyk Károly status gondnok érdemeit s örökitette meg egyházmegyénkben is emlékezetét.

Istenisztelet után, h. esperes Somkerei Miklós, rövid, de szívélyes üdvözet mellett, a gyűlést megnyitván, tárgysorozat rendén előterjeszti h. esperesi működéséről szóló jelentését, találóan jelezve az örvendetes mozzanatokat, melyeket észlelni alkalma, volt s nem feledkezve meg azon nehézségekről, melyek főleg az or-

szágos domestika ügynek rendezése körül felmerültek s a melyek az egyházmegyei hatóságot szigorú intézkedések tételére fogják kényszeríteni.

Az egyházmegyei tanács működéséről h. jegyző, Péter Antal teszen kimerítő jelentést, kiemelve benne mindazon közigazgatási nagy számú teendőket, melyek az egyházmegyei tanács gyakori működését — éppen a közigazgatás gyorsabb menete céljából — igénybe veszik s jövőre mintegy kikerülhetlenné teszik, hogy a tanács minden harmadik, néha éppen minden második hónapban ülést tartson.

Közgyűlés mindkét jelentést helyeslő tudomásul vette, fentartván magának, hogy a jelentésekkel kapcsolatosan tett javaslatokra, tanácskozás rendjén, érdemleges határozatot hozhasson.

Folytatólag, a kérvények és gyámintézeti számadások átvizsgálására küldettek ki bizottságok s nyomban ezekre az interpellációk tétettek meg.

Tárgysorozat rendjén a tisztújítás következtén, h. esperes afia maga és tisztársai nevében lemondását nyilváníta s elnöki székét elhagyván, a választás megejtését a gyűlésre bizza, melynek további vezetését főgondnok, báró Bánffy D. ömga veszi át. E közben a hangulat élénken kezd nyilvánulni s egyik gyűlési tagnak felszólalásában találó kifejezést is nyervén, közfelkiáltással és lelkesült éljenzéssel esperessé Somkerei Miklós, széki lelkész és h. esperes, jegyzővé Péter Antal, a-nagyfalusi pap és h. jegyző választatnak meg. Egyidejűleg kítűzeten a többi tiszt választások, általános szavazattöbbséggel, közügyigazgatók lettek: Pergő Márton, volt közügyigazgató és Ujvári C. József, h. közügyigazgató, utóbbi egyuttal tanügyi előadóvá is megválasztatván. Aljegyzők lettek: Szabó József, volt aljegyző és Gyárfás Albert, bethleni lelkész, kiben a tisztikar egy buzgó és munkás új taggal gyarapodott. Ugyanezen ülésen bejelentetett a gyámintézeti részvényesek gyűlésének választása is, melynek eredményeképp Somkerei Miklós esperesnek elnökké, Péter Antal jegyzőnek ismételten pénztár kezelővé és ifj. Köblös Istvánnak gyűlési jegyzővé történt választása örvendetes tudomásul vétetett.

Az új tisztikar helyét elfoglalván, esperes afia maga és új tisztársai nevében, köszönetet mond a bennök helyezett bizalmat s rövid, de nemes önbizalomra valló s bizalmat keltő szavakban jelöli meg az irányt, melyen haladva, reméli, hogy közös erővel oly munkát fognak végezhetni, mely egyházmegyénknek a jó és gyors közigazgatás előnyeit biztosítandja.

A délutáni ülést a köz- és házassági-törvénytörvényesek, domestika kezelő bizottsági tagok választása, valamint a vélemény-készítő bizottság előterjesztései töltötték be. Ezek szerint:

1. Közgyűlés a codificáló bizottság ismert javaslatának, az egyházmegyei jegyzők és tanárok közgyűlési tagsági jogát sérelmesen érintő 95 §-át a véleményező bizottság, indokolt javaslata értelmében, elfogadhatlannak nyilvánítván, határozatilag kimondatott, miszerint a bizottsági javaslat, mint egyházkerületünk szervezetének

teljes megbontását könnyen maga után vonható tervezet, a napi rendről vétessék le s ez értelemben a ker. közgyűléshez felterjesztés intéztessék.

2. A canonica visitatio módosítása iránt kiadott igazg. tanácsi leirat s illetve az e tárgyban kiküldött véleményes bizottság jelentése vétetvén tárgyalas alá, közgyűlés a véleményes jelentést, kevés módosítással, elfogadta s határozattá a következőket emelte

a) A codificaló bizottság előtt irányadókul szolgáló elveket általánosságban elfogadva, a visitáció reformját szükségesnek tartja. Ennek folyományául az egyházközségek számadásainak elbírálását az egyházvizsgálat többi feladataitól elkülönítendőnek véli A számadások átvizsgálása eszközöltetnék 1-ső fokban az egyházközség tanácsa, 2-od fokban az egyházmegyei director, mint számvevő, s végül, az egyházmegyei tanács által, honnan a főtiszteletű püspök urhoz, vagy egyházkerületi számvevőséghez terjesztetnének fel.

b) Az egyházvizsgálatot három evenkint az esperes és jegyző, vagy a jegyző helyett a director teljesítenék, lehetőleg egy gondnok segédkezése mellett Nem zárkozik el azonban közgyűlésünk oly módozattól sem, miszerint oly egyházmegyében, hol az egyházközségek helyrajzi és szórványos fekvése s az egyházmegye nagyobb terjedelme az egész egyházmegyének egy évben megvizsgálását tulságosan nehezítik, a vizsgálat egy évben az egyházközségek számának csak felére terjedjen ki.

c) A vizsgálat s általán az administráció szempontjából megkivántató költségekre nézve, közgyűlésünk, tekintettel ama körülményre, miszerint ugy a három evenkint megejtendő vizsgálat, mint a költségvetések és számadások évenkinti ellátása, valamint a gyakori tanácsülések tartása által, a köteleességszerűen megjelenő tisztviselők a munkán kívül nagy mérvű költség és idővesztéssel lesznek terhelve s ennek kárpótlatására jogos igényt tarthatnak: az eddig napdíj és viaticum címén fizetett összegeket, melyek egyházmegyénkben különben sem valának magasak, 80%-ban, a tisztviselők díjazására 20%-ban keblí pénztár alakítására, továbbra is fentartandónak határozza; ugyszintén a magtári számadások ellátásáért fizetett díjakat is felerészben. Az egyházak részére megtakarítás lenne a vizsgálat ellátási költségeiből, melyek körülbelől a fizetett díjaknak feleltek meg, három evenkint két évi részlet s e kívül a magánvizsgálati díjak fele része.

d) A költségvetés és számadási mintáivakra tett gyűlési észrevételekkel, bár azok is lényeges módosításokat tüntetnek föl, e lap hasábjait nem kívánva terhelni, áttérek egy másik, szintén nevezetes, tárgyra.

3. A konvent által a kölcsönös tüzbiztosítás, a lelkesz és tanítói özvegy-árva gyámintézet ügyében készített szabálytervezetre.

E tervezet intenciojának nemes voltát távolról sem vonja kétségbe gyűlésünk, mindazonáltal, tekintve ama szerződéses viszonyt, mely egyházkerületünket az első magyar ált. biztosító társasághoz épen a mult évben

megújítottan kapcsolja, nem tartja szükségesnek amannak mellőzésével egy újabb biztosító intézetnek létesítését.

A nyugdíj- és gyámintézetet illetőleg is egyetért közgyűlés a bizottság azon véleményével, miszerint említett tervezetet, mely feltűnő hiányokkal bír s főleg az erdélyi ref. papság anyagi helyzetét s ebből folyó csekély fizető képességét figyelmen kívül hagyva, a tagokat aránytalanul terheli: ilyen alakban tárgyalási alapul nem fogadhatja el.

A másod napi ülésben a szamosmenti egyházvizsgálati kör bizottsága tette megjelentését s ezzel kapcsolatos javaslatait, melyekre a gyűlés érdemleges határozatot hozván, folytatólag elintézte a magán felek és egyházközségek által beadott kérvényeket, panaszokat; le-tárgyalta az állami és keblí domestica segélyre benyújtott folyamodványokat, azoknak felterjesztésére vonatkozólag az ajánlati sorrendet is megállapítván.

Végül kimondatott, hogy jövőre a közgyűlések állandóul Szamosujvárt fognak tartatni s ezzel a régi patriarchalis egyházmegyei életnek, mondhatni, utolsó maradványa, a vándor „partialis“ is, az emlékezet, vagy feledés lomtárába kerül. Örök időre-e, ki tudná azt, most biztosan megmondani? Az intézmények elmúlása néha csupán tetszhalál!

De, ki van már meritve a tárgysorozat. Elnöklő esperes a fia meleg hangon mond köszönetet a tanácskozásban tanusított kitartó buzgalomért s istennek áldását kérve a jelenlevőkre: a gyűlést bezárja.

r. l.

## KÜLÖNFÉLÉK.

— Az egyházkerületi közgyűlés még 1873-ban megtette volt intézkedését, hogy a Csikmegyében szétszórtan lakó hitsorsosaink vallásos élete valamelyes úton biztosittassék. De biz' az csak annyiban maradt. Püspök aa. e tekintetben is megtette a kezdeményező első lépést: felkérte Csikmegye főispánját, hogy a megye területén községről-községre vétesse lajstromba a ref. hitvallásukat és pedig feltüntetve a vegyes és nem-vegyes házasságban élőket állásuk és foglalkozásuk szerint, azoknak gyermekeit nemük szerint, úgy szintén a magánzókat is. Csak egy ilyen teljes conscriptio nyujthat tájékoztató pontot arra nézve, hogy hol állittassanak fel állandó papi állomások, vagy mely vidékeken szükség körlelkészégeket szervezni. Hisszük, reméljük, hogy püspök aa. az egyházkerület és a konvent támogatása mellett meg fogja találni az eszközöket, hogy e nagy területen hitünk sorsosai ne legyenek pásztor nélkül.

— Papválasztások. A deézsi egyházmegyébe kebeleztet — bádoki egyházközség Tunyogi Béla, kidei ref. lelkész; a szil.-szólnoki egyházmegyébe kebeleztet — vörvölgyi, ref. egyházközség pedig, folyó hó 9-én, Berde Sándor, papjelölt afiát választotta lelképásztorául. Istennek gazdag áldása, kegyelme kísérje pályájokon, hogy hivatásukat betöltve, egykor igy szólhassanak: Uram, a kiket adtál, itt vannak, egy is azok közül el nem veszett!

= **Pap- és tanító-választás.** A szilágy-szólnoki ref. egyházmegyébe kebelezett kémeri egyházközség folyó hó 16-án papjává egyhangulag Vince Ödön, makói ref. segédlelkészt választotta meg. Ugyanazon egyházmegyében a lomperti ref. egyházközség kántor-tanítójául, közfelkiáltással, Simon József tanító-jelöltet. Istentől áldást, segédelmet kívánunk; és óhajtjuk, hogy a gyülekezetek részéről most megnyert szeretetet egykoron az élet cselekedeteivel is kiérdemelvén, mint hű munkások, részesüljenek a jók őszinte becsülésében.

= **Nyilvános számadás és köszönet.** A mlts. igazgató-tanács 1419-1885. sz. leiratában 32 frt összeget adományozott a szelecskei leány-egyháznak magtár alapításra. A jelzett összeggel s ennek 1 frt 40 krajcárnyi egy idei kamatjával az őszön vásároltatt a magtár-alapra: 32 frt 70 kron: 38 véka, 10 kupa. Költség 60 kr. Hívek adománya: 11 v. 10 kupa. Összesen 50 régi n. véka. Pénz maradék: 10 kr. E szerint van az ajapban 50 régi nagy véka törökbuzza, mely áttéve a kezelésben használandó méter mértékre, ad 75 húsz literes véka törökbuzát; e mellett 10 kr. pénzmaradék; melyek a magtár kezelő bizottságnak a március 16-án tartott gyűlésben átadattak. Az adományozók nevei: Bodor Bertalan ur (Kackó) 3 v., Balog Kálmán 2 v., Balog Károly (Kackó) 1 v., özv. Fodor Józsefné 1 v., Fagarasi József 1 v., Hunyadi István  $\frac{1}{2}$  v., Kutas József  $\frac{1}{2}$  v., Vékony Péter 5 kupa, özv. Pál Sándorné 3 kupa, Vajda János  $\frac{1}{2}$  v., Baranyai István 8 kupa, Lázár József 5 kupa, X. Y. 9 kupa. Midőn a szelecskei magtárnak megalapulását ezennel nyilvánosságra hozom, egyszersmind, egyházam nevében, forró köszönetemet nyilvánítom a méltóságos igazgató-tanácsnak és a híveknek, hogy egy ily szent célu intézmény [létesítésére becses adományaikkal járulni, szívesek voltak. Isten áldása úgy az

adományozókra, mint a megteremtett magtárra! Kackó, május 16, 1886. Berde Sándor, ref. körlelkész.

= **Értesítés.** 1. A „Keresztényen egyház történelme“ II. kötetének negyedik (15 iv, 481—720 l.) füzetét veszik ezuttal azon t. c. előfizetőim, kik ezért az 1 frt 10 kr. díjt megküldötték. Azokat, kik ezt nem tették, kérem, tudósítsanak a felől, hogy szándékoznak-e a nevezett díjt megküldeni, vagy postai utánvétel mellett óhajtják-e megkapni. 2. A II. kötet ezen negyedik füzettel nincs befejezve. A hátra levő befejező ivatek a címlappal, tárgymutatóval sat. a III. kötet első füzetével fogom a t. c. előfizetőimnek megküldeni. 3. A cím- vagy lakás-változtatás bejelentését kérem, hogy a következő füzetek elküldését biztosan intézhessem. 4. A nevezett egyháztörténelem I. kötetére 3 frt (n. 8-ad rét, XIV+529 l.), a II-ikra 4 frt (legalább 50 iv lesz), a III-ikra 3 frt-jával (30 ivnél több lesz), előfizetéseket, vagy megrendeléseket még mindig elfogadok. A kötetenkinti szétküldést bérmentesen teljesítem; a füzetenkinti szétküldésnél minden füzethez 10 kr. ajánlási díjt kérek csatolni, a portót magam fedezem. Ezen intézkedést a szétküldés biztossága igényli. 5. Warga Lajosné, Rajka Teréz utolsó művét, „Egy nagynéne levelei“-t, 8. rét, VI+134 l. (mely azon felnőtt hajadonoknak és fiatal asszonyoknak van írva, kik a magyar gazdasszony teendőiről, az élet különböző viszonyai közt való magaviseletéről, érdekes elbeszélés alakjában, nem külföldi minták után, hanem egy jó magyar nő tapasztalata után, utasítást akarnak nyerni), az „Egyháztörténelem“ előfizetői 60 kr. bolti ár helyett 40 kr-ért megszerezhetik (bérmentett küldéssel.) Tömegesebb megrendelésnél, öt példány után, egy tiszteletpéldánnyal szolgálók. Sárospatakon, 1886. máj. 6. Warga Lajos, theol. tanár.

## HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1000—1886.

### MEGHÍVÓ

*a folyó évi egyházkerületi közgyűlésre.*

Miután egyházkerületünk mult évi május 28 és következő napjain tartott közgyűlése 88. jegyzőkönyvi szám alatt kelt határozatával kimondotta, hogy a f. évben Kolozsvártt fog megtartatni a rendes egyházkerületi közgyűlés; a megnyitás napjául pedig az 1883. évi egyházkerületi közgyűlés 62. sz. alatt kelt határozattal pünkösöd utáni csütörtök állapított meg, mely ez évben június hó 17-ik napjára esik: mint legidősebb világi főgondnok van szerencsém (címet) ezen közgyűlésre tisztelettel meghívni.

A közgyűlés fontosabb tárgyai a következők:

1. Egyházi törvényeinknek a zsinati törvényekkel összhangzatba hozatalára nézve előterjesztett javaslat tárgyalásának folytatása.

2. A földterhermentesítési kötvényeknek 5% magyar papír-járadék kötvényekre lett convertálása folytán szerzett kamat-jövedelem-többletnek mi célra fordítását tárgyzó javaslat.

3. A Bethlen-collegium theol. ifjak részére közétkezés (convictus) szervezése.

4. Az államsegélyből 4000 frtnak rendszeres egyházi segélyezésekre kiutalása iránt tett előterjesztés.

5. Az egyházkerületi házipénztárból újabban folyóvá tett 1000 frt segély kiosztását tárgyzó javaslat.

6. Az államsegélyből 2000 frtnak egyházkerületi központi közigazgatási költségek fedezésére fordítását tárgyzó javaslat.

7. Gondnok-választások.

8. Tanár-választások.

Budapesten, 1886. évi május hó 9-ikén.

*Br. Kemény Gábor,*  
főgondnok.

814—1886.

### KÖRLEVÉL.

*Mindenik ref. collegium m. tt. Előljáróságának.*

A közoktatási miniszter úr f. év 10,566 szám alatt tudatja, hogy a soproni Láhne-féle tan- s nevelő-intézet által a középiskola (gymn. és reáliskola) hat osztályára élvezett nyilvánossági jogot a folyó 188<sup>5</sup>/<sub>6</sub> tanév végére megszüntette s a jövő 188<sup>6</sup>/<sub>7</sub> tanévre a jogot csakis a gymnasium hat osztályára adta meg a nevezett intézetnek.

Miről a m. tt. Előljáróság szives tudomás vétel végett értesítettik.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsától, Kolozsvártt, május hó 10-én, 1886.

*Parádi Kálmán,*  
tanügyi előadó.

*Szász Domokos,*  
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 245—1886.

## MEGHIVÓ.

A kolozs-kalotai egyházmegye nyári rendes házassági törvényszékét június hó 1-ső napjára hívom össze, B.-Hunyadra.

A házassági törvényszék biráit megjelenésre felkérem; valamint a többi tiszteletes atyafiakat arra, hogy a váló-feleket a szükséges törvényes lépések megtételére figyelmeztessék. Szász-Lóna, május 16, 1886.

*Szakács István,*  
esperes.

Sz. 529—1886.

## MEGHIVÓ.

Folyó év június 1-ső napjára Sz.-Udvarhelyre, a függőben levő válóperek végtárgyalására, és a letárgyalt perek becsomagolására rendes házassági törvényszékét hívok.

T. lelkész barátaim siessenek az érdekelt feleknek alkalmas időben tudomásukra juttatni. Bögöz, május 17, 1886.

*Solymosi István,*  
udv. ref. egyhm. esperes.

427—1886.

## KÖRLEVÉL.

*A széki ref. egyházmegye esperesi hivatalától.*

A széki ref. egyházmegyei házassági törvényszék t. tagjait kérem, hogy a folyó évi június hó 4-ikén d. e. 10 órakor Széken tartandó ülésen megjelenni sziveskedjenek. Szék, május 14-én, 1886. *Somkerekéi Miklós,*  
esperes

Sz. 821—1886.

## PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyéhez tartozó kajántói egyházközség kántor-tanító-organistái állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Ezen állomás javadalma a következő:

1. Minden háztól 15 lit. gabona (50 ház).
2. Minden háztól 1 frt o. é.
3. Tanításért: minden tanulótól 1 frt o. é. és 15 lit. gabona (30—35 tank.); ismétlőktől 40 kr. o. é.
4. Temetésért 40 kr.; búcsuztatóval 1 frt o. é.
5. Egy hold 240  öl tagosított szántó, melyet az egyházközség mivel, és 1 hold 46  öl tagosított kaszáló.
6. Két marhára legeltetési jog a közös határon.
7. A közös erdőből egy félurbéres után járó rész.
8. Lakház kerttel.

Pályázati határnap f. évi június hava 15-dike. Folyamodványok nt. Szakács István esperes aához Lónára (u. p. Gyalu) küldendők. Kolozsvártt, máj. 17, 1886.

*Szász Domokos,*  
erdélyi ref. püspök.

Szám 814—1886.

## PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szólnoki egyházmegyéhez tartozó peéri III-ad osztályú egyházközség papi állomására pályázat hirdettetik.

Ezen állomás javadalma a következő:

1. Az egyesek által fizetendő mintegy 60—70 hectoliter vegyes búza.
2. 200 forint borváltság, birtok arányilag kiróva.
3. 21 hold 50  öl szántó; 10 hold 1075  öl kaszáló, fordulókban tagosítva, melynek adóját az egyházközség fizeti.
4. 12 kurta öl fa, beszállítva.
5. 12 forint az egyházközség pénztárából.
6. Szénapénz cím alatt az egyesek által fizetve 25—30 frt.
7. Palástdíj: keresztelés 20 kr.; esketés 2 frt, temetés 2 frt.

Az összes javadalom — kényelmes lakás, díszes kert és jó karban levő melléképületeken kívül — egyházközségszerűen 587 frt 86 krban van megállapítva.

A megválasztandó, köteles, első évben félfizetésért szolgálni, a fizetés felét az egyházközség gondnoka, a szilágy-szólnoki egyházmegye papi gyámintézete részére, természetben veszi át s utasítás szerint értékesíti. Továbbá, köteles leend magát az egyházmegyébe bekebelezetni, a „Wesselényi egyet” nek tagja lenni és minden egyházközségszerűen megállított, vagy megállítandó terheket hordozni.

Pályázati határnap, folyó évi június hó 10-dike. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához Szilágy-Somlyóra küldendők. Kolozsvártt, máj. 17, 1886.

*Szász Domokos,*  
erdélyi ref. püspök.

Sz. 818—1886.

## PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyéhez tartozó jakótelki l.-egyházközség lévítái állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Ezen állomás javadalma a következő:

1. Fizetnek minden külön füsttől — ha egy föld alatt két ház is van — egy véka rozstot, fél véka tavaszbúzát, egy kenyeret és 10 krajcárt.
2. Van minden fordulón (3 forduló) 5—5 vékás szántó-földje, melyet az ekklézsia mivel, a lévita ad magvat bele, learatja s az egyházközség haza viteti.
3. Van egy 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> vékás kender-földje, ezt is az ekklézsia mivel.
4. Van egy hosszú szekér szénát termő rétje, erről a terményt az ekklézsia haza viteti.
5. Hat szekér tűzifa.
6. Temetésért 30 kr.; ha búcsuztat, a hogy alkusz-nak. Az idegen falusi legény házasságkor a harangozásért 30 krajcárt fizet.
7. Minden iskolába járó gyermekért fél véka buza.
8. A cinterem fűtermése egészen a lévítáé.

Pályázati határnap folyó évi június hava 15-dik napja. Folyamodványok nt. Szakács István esperes aához Lónára (u. p. Gyalu) küldendők. Kolozsvártt, május 17-én, 1886.

*Szász Domokos,*  
erdélyi ref. püspök.

Sz. 815—1886.

## PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szólnoki egyházmegyéhez tartozó göröcsöni egyházközség kántor-tanító állomására pályázat hirdettetik.

Ezen állomás javadalma a következő:

1. Az egyes bérfizetőktől mintegy 50 véka gabona.
  2. A bérfizetőktől mintegy 3 hectoliter bor.
  3. 5 hold 435  öl szántó és kaszáló és a cinterem egy részének az ott levő gyümölcsösökkel együttes hasznélvezete.
  4. A bérfizetőktől 15—18 szekér fa.
  5. Bárány Wesselényi Miklós udvarától 15 forint; ha okleveles, 50 forint.
  6. Dull László birtokos udvarától 120 liter buza.
- Az összes javadalom — lakás és kerten kívül — 95 frt 31 kr.-ban van megállapítva.

A megválasztandó köteles, magát a szil.-szólnoki egyházmegyébe bekebelezetni és az egyházközségszerűen megállapított terheket hordozni.

Pályázati határnap folyó évi június hava 15-dik. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához Szilágy-Somlyóra küldendők. Kolozsvártt, máj. 17-én, 1886.

*Szász Domokos,*  
erdélyi ev. ref. püspök.

# PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. MÁJUS 27.

21. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztőségi iroda — hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

## Javaslat a convictus ügyében.

Sz. 752—1886.

### Méltóságos Állandó Igazgató-Tanács!

Azon indokok, a melyekre hivatkozással szerencsés valék a nagy-enyedi theol. akadémia növendékei számára berendezendő convictus központi segélyezése tárgyában 487—1886. sz. alatt kelt s a mélt. állandó igazgató-tanács által elfogadott javaslatot terjeszteni elő, még nagyobb mérvben fenforgók egyházkerületünk egyetlen tanító-képezdeje növendékeire nézve. A néptanítói pályára a legszegényebb sorsú szülők gyermekei lépnek, kik a négy évi tanfolyam hosszú ideje alatt az önfentartás legnehezebb harcát vívják. Az anyagi segély, a melyet ez idő szerint kapnak, alig nevezhető koldus-fillérnél egyébnek. A növendékek létszáma ugyanis 50 körül ingadozik, s ezek közt oszlik évenként 550 forint, a mennyi ez idő szerint, részint a központi alapoknak, részint a képezde javára az egyházmegyék és püspöki vizsgálat alatti egyházközségek járulékainak terhére folyósítva van. Ily körülmények között nem lehet csodálkozni azon, ha a néptanítói pályára, fájdalom, esekély kivétellel, csak oly ifjak szánják el magukat, kik magukban képességet semmiféle más életpályára nem éreznek. Természeteszerű következménye ennek az, hogy az állam által fentartott képezdekből, melyeknek növendékei egyfelől a miéinknél sokkal nagyobb mérvű anyagi gyámolításban, másfelől szélesebb körű szellemi kiképzésben részesülnek s egyszersmind kilátást nyernek arra is, hogy a jobban dotált állami, avagy községi iskoláknál nyernek alkalmazást: oly tanerők kerülnek ki, a melyekkel felekezeti tanítóink, átlag véve, teljességgel nem állhatják ki a versenyt. Ebben találja magyarázatát azon gyakorta megújuló, ismételt izben vitatott kérdés: ha valjon, az adott nehéz helyzetre való tekintetből, nem volna-e helyesebb, felekezetünknek a verseny teréről egészen visszalépni s képezdénk fentartásáról abdi-

cálni? Részemről nem vagyok e véleményben; sőt szemben a többi felekezetekkel, melyek nagy erővel és áldozattal gondoskodnak sajátos szellemüktől áthatott néptanítók képzéséről, felekezetünk egyházi és vallásos életének oly visszaesése lenne, melynek következményei beláthatatlanok. Nem vagyok én teljességgel ellensége azon irányzatnak, mely a népoktatás ügyét első sorban az állami feladatok közé sorozza, sőt lelki örömmel szemlélem azon lendületet és örvendetes haladást, melynek jelenségei a népoktatás terén az újabb időben nyilvánvalók s főként annak köszönhetőek, hogy az állam is kilépett a verseny terére s hatalmas erejét mérlegbe vetette. De mindezek dacára, elvitázhatatlan tény az, hogy az állam sem képes, a fenforgó szükségleteket kielégíteni s nem is lehet tőle megkivánni, hogy sok oldalról igénybe vett erejét oda is kiterjessze, hol ránk nézve az iskola a felekezetközi helyzet miatt föltétlenül szükséges. Ily egyházközségeink pedig nekünk feles számmal vannak, sőt kiváló érdekünkben áll az is, hogy az állami s községi iskolákban mentől nagyobb számmal nyerjenek alkalmazást felekezetünkhez tartozó tanítók, kik azokban a protestáns szellem élő képviselői, vallásos hitünk terjesztői, templomi fönséges énekeink tanítói s általában az egyházas érzületnek s az iskola s templom közötti — felfogásunk szerint — elválhatlan benső kapcsolatnak őrei s fentartói legyenek. Hogy azonban e magas rendű érdekeknek szolgálhassunk, az eddiginél sokkal nagyobb mérvben kell az egyház egyetemének egyetlen képezdénk szellemi fölvirulása javára értékesítenie erejét. Kötelességemnek tartom, hatni ez irányban s inicialni fogom, hogy képezdénk nagyfontosságú ügyében szakférfiakból egybe alkotandó enquette behatóan tanácskozzék s a szükséges reformokról javaslatot dolgozzon ki s véleményt nyilvánítson azon kérdésben is: ha nem volna-e az adott viszonyok között helyesebb, az egyházkerület képezdejét nem

Nagy-Enyeden tartani fõnn, hanem áthelyezni azt a székelyföld központjába, S.-Szt.-Györgyre s ottani algymnasiumunkkal hozni azt szerves kapcsolatba, s ez által alkalmat nyitni a székely nemzet jóra törekvõ ifjainak, hogy részükre a tanítói pályára az elõképzés s kilépés megkönnyíttessék.

Addig is azonban, míg e nagyfontosságú kérdések megoldásra juthatnak, elodázhatatlanul szükségesnek tartok egyet s ez az, hogy képezdénk növendékeinek, mondhatni, tarthatatlan anyagi helyzetén, egy convictus berendezése által, legalább részben segítsünk. E tárgyban a képezde érdemes igazgatóját javaslat-készítésre szólítván föl, van szerencsém, hozzám intézett felterjesztését legmelegebb ajánlattal benyújtani. E fõlterjesztésben fel van tüntetve a convictus berendezésének prospectusa s költségvetése, mely szerint azon esetben, ha nemcsak a III-ad és IV-ed évesek számára rendeztetnék be convictus, hanem még a II-od évesek közül is 10 jó tanuló hetenkint ötször ebédet kapna: a fentartás évenként 1350 forintba kerülne. Ezekhez hozzászámítandó a convictusból egyelőre kimaradó II-od éves képezdészek s jóigyekezett I-sõ évesek számára némi csekély havi pénzsegély, valamint a folyó kiadások szükséglete.

Ezek szerint, a költségvetés a következõ tételeket tünteti föl:

|                                |      |     |
|--------------------------------|------|-----|
| a) ellátás, 30 tanuló számára, | 1350 | frt |
| b) egész évi pénzsegélyezésre  | 150  |     |
| c) folyó kiadásokra            | 50   | "   |

Összesen 1550 frt.

Kérdés: lehet-e, s ha igen, minõ módon a szükséglet fedezéséről gondoskodni.

Erre nézve, van szerencsém, tisztelettel jelenteni, hogy az 1885-dik évi zárlat szerint, központi kezelés alatt van a képezdének alaptõkéje

|                              |      |     |    |     |
|------------------------------|------|-----|----|-----|
| 1. 5%-os papíráradék-kõtvény | 7000 | frt | —  | kr. |
| 2. Takarékpénztárban         | 2962 | "   | 51 | "   |

Összesen 9962 frt 51 kr.

Ez alaptõke évi kamatja 498 frt 10 kr.

A fedezethez számítandó továbbá az 1856-dik évi közszentszinat által 30 jk. sz. alatt megállapított s ugyanazon évben a mélt. egyházi fõtanács részéről 290 sz. alatt jóváhagyott s az egyes egyházmegyékbõl s püspöki vizsgálat alatti egyházközségekbõl beszolgáltatandó évi járulékösszege

|                                |      |            |
|--------------------------------|------|------------|
| Rendelkezés alatti fedezet van |      |            |
| e szerint                      | 1451 | frt 57 kr. |
| Fedezetlen hiány               | 98   | frt 43 kr. |

Tekintettel azonban arra, hogy a képezde érdekében nemcsak ezen hiány fedezetéről kell gondoskodnunk, de egyszersmind ki kell terjeszteni figyelmünket arra is, hogy azon teljesen biztos alap, mely a convictus havi kiadásainak halasztást nem szenvedhetõ fedezetül szolgál, t. i. a központi kezelés alatt álló tõke, felette csekély: szükségesnek itélem részben a hiány pótlására, részben a központi tõke gyarapítására új bevételi forrást nyitni.

Tiszteletteljes javaslatom e tekintetben a következõ.

Az 1862-dik évi közszentszinat 62 jk. sz. alatt megállapította a krajcáros élõtõke intézményét, melynek gyarapításához a lélekszám aránya szerint kötelesek hozzájárulni az egyházmegyék és püspöki vizsgálat alatti egyházközségek. Egyházkerületünk mostani lélekszámát véve alapul, be kell folyni e címen a közpöntárba évenként 3431 forint 50 krajcárnak. Ehez hozzászámítva az élõtõke központi kezelés alatti összegének (kereszkámban 20,000 forint)évi kamatját, 1000 forintot.

E szerint az évi bevétel összege 4431 frt 50 krajcár.

E bevétel terhére rendszeresítve kiadatik:

|   |      |      |
|---|------|------|
| 1-ször. Püspöki fizetés pótlásra              | 1050 | frt. |
| 2-ször. Az egyházkerület házának fentartására | 210  | frt. |
| Összesen                                      | 1260 | frt. |

Rendelkezésre fenmarad évenként 3171 forint 50 krajcár.

Kötelességemnek tartandom, e tárgyban legközelebbirõl véleményes külön elõterjesztést tenni. Addig is azonban kérem a ml. igazgató-tanácsot, méltóztassék határozatilag kimondani, hogy

1-ször. Az egyházkerület tanítóképezdéje növendékei számára szükségesnek tartja, a jövõ tanévben kezdve, a convictus intézményének életbe léptetését.

2-ször. E célra, valamint a fentebb jelzett szükségletek címén, a költségvetést 1550 forintban megállapítja.

3-ször. E szükséglettel szemben, fedezetül, kijelöli a központi kros tõealap kamatjait s a beszolgáltatandó évi járulékokat.

4-szer. A mutatkozó hiány fedezhetése s a központi alap gyarapítása céljából, a krajcáros élõtõke jövedelmeinek terhére, a képezdei-alap ja-



vára évenként kiutalandónak tart 500 (ötszáz) forintot.

Kérve a mlt. állandó igazgató-tanácsot, hogy a fönnebbieken körvonalozott előterjesztésem értelmében a főtiszt. közgyűléshez javaslatot intézni méltóztassék, kiváló nagyrabecsüléssel öröklök.

Méltóságos Állandó Igazgató-Tanács!

Kolozsvárt, május 18-án, 1886.

atyai szolgálja,  
Szász Domokos,  
erdélyi ref. püspök.

## A ünnepi követség ügye.

S. S. ur sehogy se tud megnyugodni azon az általa ugynevezett „anomalián” hogy a debreceni zsinaton hozott törvény 99-ik §-ában kifejezett világos rendelet ellenére, az erdélyi református egyházkerület némely kollegiumainak növendékei még mindig járnak ünnepi követségbe s éppen ezért a „Prot. Közlöny” f. évi 16-ik számában a nyilvánosság terén kér szabatos feleletet azon kérdésre, hogy „kiknek szabad templomainkban prédikálni?”

Mint hogy pedig S. S. ur a többi között azt is kérdi, „miért van p. o. hogy a sz.-udvarhelyi tanoda gymnasialis növendékei rendszeresen járnak ünnepi követségbe, ne hogy e miatt talán másoknál is megbotránkozás történjék megkísérettem, nyilvános felszólalásának, kivált az ünnepi követséget illető részletére, viszont a nyilvánosság terén reflectálni s adni meg a felvilágosító feleletet. Vajha elenyésztethelném S. S. ur aggodalmait így sikerülne őt is jóindulatúvá tennem a szentlélek kitöltetésének magasztos ünnepe alkalmával, udvarhelyi tanodánk tanárai által nem sokára ismét lehet, hogy utolszor, kibocsátandó legatusok iránt!

A ki a fölvetett ünnepi követség kérdésének törvényszerű megoldásával tisztában akar lenni, annak mindenekelőtt tudni kell azt, hogy e tárgyban egyházkerületi felsőbb hatóságunknak ugy régibb törvényes intézkedése, mint újabb rendelete is van, mely szerint ünnepi követségbe (legatio) a gymnasiumi tanulók közül csakis a fejlettebbek, a VII- és VIII-ik osztályosok s ezek is csak azon esetben mehetnek, ha a legatio-választás előtt szükségképpen megtartandó. próba-szónoklat sikerült s ha magukviselete ellen sincs az illető előjárásnak kifogása. Az ilyenek aztán szabályszerű ellenőrzés mellett történő választás útján bocsátatnak ki s kibocsátatásukat kötelesek az egyházközség lelkésznél, az illető iskola hivatalos pecsétjével megerősített conceptus (kibocsátólevél) által igazolni.

Ime, ez az egyh. kerületi intézkedés folytán fennálló régi usus és a hol nincs így, az természetesen a busus s mint ilyen büntetést érdemel.

Ha tehát — mint S. S. ur állítja — algymnasialis növendékek, vagy más szakiskolák tanulói is gyakran

igénybe veszik templomi szószékeinket, ez valóban olyan anomalia, olyan törvényszegés, melyért az illető lelkész minden esetben felelős.

Ám, másképpen áll a dolog, legalább a mai napig, erdélyi egyházkerületünkben a gymnas. fejlettebb és próbaszónoklat által is magukat képeseknek igazolt VII-ik és VIII-ik osztálybeli növendékeire nézve, mert a zsinati törvények idézett 99-ik §-a ránk nézve, még ez ideig, valóban nem bír kötelező erővel.

Ezen állítás igazolása céljából a következő indítványra s egyházkerületi intézkedésekre hivatkozom:

1. Az erdélyi ev. ref. kollegiumok tanárainak 1883-ik évben marc. 18–20 napjain Zilahon tartott értekezletéről vezetett jegyzőkönyv 19-ik vezérszáma alatt szószertint ez van: „Olvastatik Bod Károly afia indítványa: A szentesített egyházi törvények 99. §. értelmében a gymnasiumi növendékeknek ünnepi követségbe teendő kiküldetése meg fog szünni s ez által, míg egyfelől kolozsvári, m.-vásárhelyi, sz.-udvarhelyi és zilahi gymnasiumaink VII. és VIII. gymn. osztálybeli szegénysorsu, de jó magaviseletű és szorgalmas növendékei évenként mintegy 6–8 ezer forintra tehető segélytől esnek el, mi 140—160 ezer forint élőtőke 5% kamatjának tekinthető, s ez által sokaknak tanulói existenciájuk lesz kockára téve: másfelől felsőbb osztálybeli tanuló ifjaink iskola falain kívül, a társadalmi élettel való érintkezésének erkölcsi jó hatása is csökken és így a törvény ezen intézkedése által nem csak anyagi, de általános művelődési nézőpontból is tetemes kár fog reájok háromolni és arra sincs kilátás, hogy a n.-enyedi theol. seminarium tagjai elegenden lennének az egyházkerület kebelében létező s legatust örömmel fogadó buzgó és áldozatkész egyházközségek legatussal való ellátására; de különben is erre a távolság, idő rövideg és a honorarium csekélysége miatt sem vállalkozhatnának ezen, csak legfőbb vonásokban jelzett indítóokok alapján kollegiumaink szegénysorsu VII. és VIII. osztályos növendékeinek érdekében indítványozom

hozassék javaslatba a tanári értekezlet által a f. évben (t. i. 1883-ban) tartandó főt. egyházkerületi közgyűlésen, hogy záros határidő kitűzése mellett, hivassanak fel a m. áll. ig. tanács útján a legatusokat elfogadó egyházközségek presbyteriumai, illetve, az egyházmegyei előjáróságok az iránt való jelentéstételre, hogy az idézett törvény szellemének szem előtt tartásával, nem lennének-e hajlandók a felsőbb osztályos gymn. tanulók ilyen értelmű segélyezését továbbra is fentartani, ha igen, minő alakban és módozatok szerint?

Ezen vélemények beérkezéséig s illetve, az ezeknek alapján hozandó egyházker. közgyűlés határozatáig pedig a zsinati törvények idézett pontjának foganatosítása, a mennyiben az az ünnepi követségekre is vonatkozik, ha gyassék függőben.”

Ime, tehát az ünnepi követség ügyében az iniciatívát történetesen éppen én tettem meg és indítványomat a tanári értekezlet elfogadván, az egyházkerületi köz-

gyűlés elé terjesztés végett, a m. ig. tanácshoz felkültetni határozta.

2 Az 1883-ik évi egyházker. kezgyűlés jegyzőkönyvének 9-ik vezérszáma n) alpontja alatt egy beadvány van megemlítve, mely nem más, mint a tanári értekezletnek fönnebb említett indítványa, melyre a közgyűlés azt határozta, hogy „tárgyaltatni fog az ig. tanácsnak a zsinati törvények kihirdetését tárgyzó javaslatával kapcsolatban.“ Ezen közgyűlés jegyzőkönyvének 23-ik vezérszáma alatt aztán ez áll: „Közgyűlésünk az áll. ig. tanács javaslatát elfogadja, azon utasítással, hogy a javaslatban jelzett munkálatot (codificatio) az áll. ig. tanács készíttesse el. E szerint, közgyűlésünk a zsinati törvényhozás alkotásai közül az egyetemes cönventre s ezzel kapcsolatban az egyetemes tanügyi bizottságra; továbbá, az egyházi közalapra s a fegyelmi esetekre vonatkozó részleteket teljertalmulag kihirdetetteknek s hatályba lépetteknek jelenti ki, utasítván az egyházmegyéket ezeknek saját hatáskörükben közzétételére a törvényalkotás többi részleteire nézve pedig elvárja az áll. ig. tanácsnak az egyházmegyékkel, a kollegiumokkal s s püspöki vizsgálat alatti egyházközségekkel véleményadás végett közlendő munkálata előterjesztését.“

Eddig az említett jegyzőkönyvi szám határozati része, mely a zsinati törvények egyházalkotmánysszervezéről szóló 9-ik §-ában erdélyi reform. egyházkerületünk részére fenhagyott jogon alapszik. Tehát, ezen közgyűlési határozat emanatioja gyanánt tekintendő a codificáló bizottság azon munkálata, mely minden közgyűlési tag előtt ismeretes s mely részben tárgyalatott is a mult év september havában tartott rendkívüli egyházkerületi közgyűlésen, de csak a 94. §-ig és így teljes letárgyalása, illetve, egyházi törvényeinknek végleges codificatioja a f. évi rendes közgyűlésnek lesz egyik legfontosabb feladata; mert elnöknek a mult évi rendk. közgyűlésen a törvényjavaslat tárgyalásának megszakítása és az ez évi rendes közgyűlésre halasztása iránt tett indítványára, a 87. jk. szám alatt hozott határozat szószerint így hangzik „A törvényjavaslatnak 93. §-ig letárgyalt része, az 1883-ik évben becikkelyezett zsinati határozatokkal együtt, kötelező erejűvé vált és egyházkerületünk törvényei közé becikkelyeztetett.“

Ugy de, az ünnepi követség ügye csak a codificáló bizottság munkálatának a lelkészek köteleességéről szóló 143-ik §-ában fordul elő és ott is ki van hagyva a zsinati törvények megfelelő 99-ik §-ának ezen passusa „annyal inkább gymnasiu minövendékek“, miből arra lehet következtetni, hogy talán a codificáló bizottság sem akarja teljesen megszüntetni a gymn. tanulókra nézve az ünnepkövetség intézményét, hanem bizonyos fentartással és kellő óvatossággal, azt, kivált mint a szegény sorsu gymn. tanulók (VII. és VIII. o.) existenciájának egyik kulforrását továbbra is fentarthatónak véli.

Legyen tehát nyugton S. S. ur, mert egyházkerü-

leti közgyűlésünk bölcsessége bizonyára ezen kérdés megoldására nézve is el fogja találni a helyes utat. Egyébiránt megjegyezzük, hogy annak az elvnek, miszerint a szószerk méltósága fentartassék, mi is őszinte pártolói vagyunk s azt hisszük, hogy minden jó protestáns, sőt minden keresztyén hívő igaz barátja és kétségkívül igaza van S. S. urnak abban, hogy „templomi szószerkeink erkölcsi tekintélyét megoltalmazni, mindnyájunknak szent kötelességünk.“

Vajha, ugy oldatnék meg e kérdés, hogy szószerkeink tekintélyén se essék csorba s ünnepi követségeink se törültsenek el!

Midőn tehát az egyházkerületi közgyűlés tagjainak becses figyelmét újból is felhívjuk az 1883-ik évi tanári értekezletén tett s fönnebb idézett indítványra: egyszerűsmind arra kérjük S. S. urat, hogy legyen türelemmel addig, míg a f. évi egyházkerületi közgyűlés törvényt alkot. Az udvarhelyi tanoda tanárai pedig éppen mint most, ugy akkor is bizonyára a törvények szerint fognak eljárni.

Bod Károly.

## Kimutatás

1887. államsegélyből 8000 frtnak már rendszeres segélyezésre a 3-ik egyházba tartozó egyházmegyékből folyamodók részére kiosztása tárgyában.

### I. Deési egyház megyéből.

1. Hagymás-láposi egyházközség, papilak-építésre takarékpénztárilag, 150 frt. 2. Ördögkereszturi egyházközség, papilak építésre, 150 frt. 3. Borsai egyházközség, templom kijavítására, 100 frt. 4. Ormányi egyházközség, papilakja kijavítására, 100 frt. 5. Szinyei egyházközség, papilak építésre takarékpénztárilag, 100 frt. 6. Válaszuti egyházközség, papilakja kijavítására, 50 frt. 7. Deésaknai egyházközség, papilakja és tornya kijavítására, 100 frt. 8. Szelecskei leányegyházközség 150 frt. ebből 120 frt tanítói fizetés és 30 frt iskolai és tanítói lak házbérére. 9. Rigó György, h.-o.-budai pap, elemi csapások által szenvedett kára pótlására. 50 frt. 10. Balla Károly, hidalmási pap, elemi csapások által szenvedett kára pótlására, 50 frt. 11. Debreceni Károly, h.-láposi tanító, tekintettel csekély fizetésére, 30 frt. 12. Fodorházi énekvezér-tanító fizetése emelésére, évenként kiadandólag, 50 frt. 13. Hagymás-láposi papi fizetés emelésére, évenként kiadandólag, 50 frt. 14. B.-o.-budai énekvezér tanítói fizetés emelésére, évenként kiadandólag, 50 frt. 15. Páncélesei papi fizetés emelésére, évenként kiadandólag 50 frt. 16. Páncélesei pap fizetése emelésére 50 frt. 17. Kackói körlelkési állomás 100 frt. 18. Kidei egyház papi fizetés emelésére 50 frt. 19. Esztényi egyház papi fizetése emelésére 50 frt. 20. Cinege Mihály, a.-tőöki tanító 20 frt. 21. Farkas Sámuel, némai tanító 15 frt. A 16, 17, 18, 19, 20, 21 rendszeresített segélyek; az illetők pap elhalálozás folytán takarékpénztárilag. Együtt 1395 frt.

### II. Marosi egyház megyéből.

1. Szovátai l. egyházközség, templom építésre, 100 frt. 2. Kebele-szt.-iváni egyházközség, temploma kijavításra, 100 frt. 3. Várhegyi egyházközség, iskolaház építésre, 150 frt. 4.

Udvarfalvi egyházközség, iskolaház építésre, 200 frt. 5. M.-kereszturi egyházközség, adóssága törlesztésére 100 frt. 6. Seleyei egyházközség, templom építésre, 400 frt. Szentgerlicei egyházközség, papilakja javítására, 100 frt. 8. Székesi egyházközség, iskolaház építésre, 100 frt. 9. Bööi egyházközség, templom és papiháza kijavítására, 100 frt. 10. Bogdán József, gyalakuti papnak, iskolai tanításért, 30 frt. 11. Bartha Lajos, lőrincfalvi tanítónak, csekély fizetésére tekintettel, 25 frt. 12. Barta János, göcsi tanítónak, elemi csapásokkal sujtatván, 25 frt. 13. Balog Sándor, vajai tanítónak, elemi csapásokkal sujtatván, 25 frt. 14. M.-szt.-királynánánfalvi papi állomás javad. 50 frt, 30 frt régebb rendszeresített, új rendszeresítés 20 frt. 15. Hagymás-bodoni papi állomás javad. 50 frt, 30 frt régebb rendszeresített, új rendszeresítés 20 frt. 16. Pap Elek, lőrincfalvi nyugalm. papnak csekély nyugdíja pótlására rendszeresen 50 frt. 17. Madaras János, andrásfalvi levitának 20 frt. 18. Derzsi Albert, fintaházi tanítónak 20 frt. 19. Kiss Dániel, szt.-iványi tanítónak 15 frt. A 17, 18, 19 rendszeresített segélyek. Együtt 1660 frt.

### III, Küküllői egyházmegyéből.

1. Dicső-szent-mártoni egyházközség. papilak építésre, 200 frt. Küküllővári egyházközség 250 frt, adósság törlesztésére 50 frt elnökileg kiadott kölcsönre. Kis-kendi egyházközség, papilak mellékpületei kijavítására, 50 frt. 4. Kutyalvi egyházközség, templom kijavítására, 50 frt. 5. Balavásári egyházközség, elemi csapás által szenvedett kára pótlására, 50 frt. 6. Bernádi egyházközség, templom kijavítására, 100 frt. 7. Orbán Gábor, balavásári pap, elemi csapás által szenvedett kára pótlására, 50 frt. 8. Nagy András, kis-kendi pap, elemi csapás által szenvedett kára pótlására, 50 frt. 9. Fábíán Domokos, egrestői pap, elemi csapással sujtott, csekély fizetéssel, 50 frt. 10. Mózes István, m.-ugrai tanító, csekély fizetésére tekintettel, 25 frt. 11. Benedekfi Ferenc, szt.-benedeki tanító, csekély fizetésére tekintettel, 25 frt. 12. Benedek Ferenc, haranglábi pap és nyug. esperés, segédpap tartás költségére állandóan 100 frt. 12. Vass Ferenc, sülyei pap, állandóan csekély fizetése családi viszonyaira tekintettel, 50 frt. 14. Goc Zsigmond, herepei pap 30 frt. 15. Kali Benjamin, szt.-mártoni énekvezér 20 frt. 16. Barthos Sándor, ujfalusi levita 15 frt. A 14, 15, 16 régebb rendszeresített segélyek. Együtt 1115 frt.

### IV Széchenyi egyházmegyéből.

1. Alamori egyházközség, papilak kijavításra, 200 frt. 2. Balázsfalvi egyházközség, adósság törlesztésére, 200 frt. 3. Bürkösi egyházközség, énekvezéri lak építésre, 100 frt. 4. Oláh-ujfalusi egyházközség, papiháza kijavítására, 100 frt. 5. Hari egyházközség, papi tanítói lak kijavítására, 100 frt. 6. Imre István, fogarasi s. papnak, o.-ujfalusi beszo-  
gálásért 60 frt. 7. Esperesi hivatal költségeire 100 frt. 8. Balázsfalvi egyháznak 100 frt. 9. Lukács Ferenc, mihályfalvi papnak 50 frt. 10. Nemes András, balázsfalvi tanítónak 20 frt. A 8, 9, 10 rendszeresített segélyek. Együtt 1030 frt.

Ezen kívül az eddig rendszeresen kiadandólag megállapított segélyek kiutaltattak azon módosítással, hogy a ma-

rosvásárhelyi egyházközség részére nyolc évre adott évi 120 frt segély rendelkezés alá jöven, az a nagysajói káptalanban fekvő százmátéi egyházközség tanítói fizetése javára utalványoztatott.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsának Kolozsvártt, 1886 évi május hó 19-én tartott üléséből.

Bodor Antal,  
titkár.

Szász Domokos,  
ref. püspök, mint elnök.

## Az áll. igazgató tanács rendes üléséből.

Kolozsvár, 1886. május 19-én és 23-án.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök. Jelen voltak: dr. Kolozsvári Sándor h. elnök, Szász Gerő, egyházker. közjegyző, Gyarmathy Miklós, dr. Jenei Viktor, dr. Szász Béla, Székely János, igazgató-tanácsok, Parádi Kálmán, tanügyi előadó, Szabó Ádám, számvevő, Deák József, pénztáros és Bodor Antal, titkár.

Az ülésen kívül ellátott ügyek bejelentése és tudomásul vétele után, az országos közalaphól részeltetés végett felterjesztett kérvényekre vonatkozó előterjesztés-tétellel az államsegély kiosztása ügyében kinevezett bizottság bizott meg, az egyházközségekben életbe léptetendő számadási mintázatokra, az országos prot. tűzbiztosításra, valamint az egyetemes papi és tanári nyugdíj-intézet megállapítására vonatkozólag benyújtott nyilatkozatok tekintetbe vétele mellett előterjesztés tételére bizottság nevezetett ki.

Az államsegélyből 8000 frt kiosztásáról benyújtván véleményes előterjesztést a kiküldött bizottság, csekély módosítással elfogadtatott. (Lásd e számunkban a segélyezett kimutatását.)

Főt. püspök aa. részletes előterjesztést és javaslatot teszen a nagy-enyedi tanító-képezdei növendékek részére convictus (közétkezés) szervezéséről, mely meleg ajánlattal az egyházkerületi közgyűléshez terjesztetik elfogadás és életbeléptetés végett. (A javaslatot e számunkban telytartalmulag közöljük. Szerk.)

Főt. püspök aa. hivatkozással az igazgató-tanács azon ohajására, hogy a nagy-enyedi és m.-frátai püspöki birtokrészek adassanak el, oly célból, hogy egy községben nagyobb terjedelmű ingatlan legyen szerezhető jelentti, hogy a nagy-enyedi egyházközség a Nagy-Enyed határán levő 18 hold 441 □ öl területű püspöki birtokért 2000 frt vételári összeget ígért. Az ajánlat tevő egyházközség felhivatott, az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának kikötésével, az adás-vévesi szerződvény kiállítására és felterjesztésére.

Voldorfi egyházközség papja elmulasztván a felekezeti iskola tényleges megszüntetésének bejelentését s az énekvezér-tanítói állomás helyett az énekvezéri díjlevél kiállítását és felterjesztését, sőt a felekezeti iskola megszüntetéséről csakis azon úton nyervén tudomást, hogy Küküllőmegye kir. tanfelügyelője kérte az egyházközség azon határozatának helybehagyását, melylyel az állami iskola felépítése költségére azon egyház 200 frt adományt

ajánlott fel az egyházközség határozata hatályon kívül helyeztetett s a pap ellen a fegyelmi eljárás megindítása végett az ügyiratok áttétetnek főt. püspök aához.

A deésaknai egyházközség felekezeti iskolájának megszüntetése folytán bérháznak használt iskola telkének állami iskolai helyiségül leendő eladása elvileg megengedtetik.

A m.-láposi módosított papi díjlevél, az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, helybehagyatikus a szabály-ellenes kezelés miatt állomásától elmozdított számadó gondnok kezelése alól kivett magtári vagy rendezésére az intézkedések megtétettek.

Ezekon kívül ellátatott még számos kevésbé közérdekű ügydarab. r. l.

## Az egyházmegyéből.

### A sepsii egyházmegye.

A sepsi ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlést tartott május 11-én Ilyefalván, mely gyűlésnek nevezetesebb tárgyai voltak néhai mlts. Zeyk Károly államgondnok gyászinnepélye és az 1885. november hóban tartott konvent jkönyvének 58. jkönyvi szám alatt kiadott háromféle alapszabályra az igazg. tanácshoz felterjesztendő vélemény.

E gyűlésen jelen volt 19 lelkész, gondnok és egyházmegyei világi képviselő 7, iskolamesteri képviselő 3.

Az esperesi megnyitó bezzód és a múlt gyűlés óta történt események vázlata, s némely apróbb tárgyak elintézése után a közgyűlés templomba vonult, hol a gyülekezet és a helybeli dalárda éneke után esperes aa. gyászimat mondott, director Nagy Sándor aa. pedig gyászbeszédet tartott.

Templomozás után a gyűlés tovább folytattatván, megkezdettek a tárgyalások, még pedig legelsőbben is a konventi alapszabályokra, melyekről itt következik a jegyzőkönyv.

9. A konvent 1885. novemberi gyűlése 58. v. sz. alatt kiadott I., II., III. számú alapszabályaira, az igazg.-tanács 519—1886. számú leirata következtében egyházmegyei közgyűlésünk a következő véleményt terjeszti fel, még pedig

I. A Magyar ref. egyházi kölcsönös tűzkár biztosító intézet alapszabályaira:

Ezen alapszabályok pártolandók; de a 2. §. nem helyes; mely minden elérhető állomány, (szalma, deszka, zsindely, cserép, kő, tégl) után egyformán szabja ki a fél százalékot. Hiszen, ily alapon, a hol az épületek kőből, téglából és cserépből állanak, ott sokkal drágább lesz ez a biztosítás, mint más társulatoknál. A 7 §. miért határozza a beállást 1887. január 1-ére, mikorra egy ily széles kiterjedésű intézet életbe léptetése lehetetlen. Mert ha helyes alapra akarja a konvent fektetni ezen intézetet, akkor megkívántatik, hogy bekérje mindenünnen a különböző társulatoknál tett biztosítási összegeket s az azok után fizetett és fizetendő százalékot, számot vessen magával, hogy ha az eddig biztosított összegek ezen kölcsönös biztosítási intézetnél is megmaradnának, a kirovandó százalékból mekkora összeget vehetne be évenként; így felesleges lenne a 18. §., mely az előlegezésről szól, mert óriási összeggel rendelkeznek ez intézet. Egy szóval: statistikai alapokra fektetendő egy ily széles kiterjedésű intézet alapszabályai.

Továbbá, ezen beállási kötelezettség mikép eszközölhető az oly egyházakra nézve, melyeknek más társulatoknál biztosítási ideje nem telt ki. Különösen nálunk Erdélyben, hol az Első magyar általánosnál szerződésileg már némely egyházakban 12 évre a biztosítás megtörtént (1896. évig). Ezen §-t úgy kellett volna felállítani, hogy mikor egybeült a biztosítás kitelik, akkor köteleztessenek ide beállani vagy pedig, mivel az Első magy. által. társulat 12 évre a váltókat bevette, a konvent egyezzen ki azon társulattal, a váltókat vegye által s küldje vissza az illető egyházaknak; mert lehetetlen, hogy minden egyház különleszámolást tartson azon intézeteknél, hol eddig biztosított. E tekintetben a 18. §. nem elég világos, szabatosabban körülírandó. Valamint, hogy az idevonatkozó cikkelyek igen nagy terhet rónak az esperesekre: az intézet igazgatási szervezete pedig nincs eléggé preciszírozva.

Mindezek szerint egy egészen új tervezet készitendő statistikai adatokra alapitva.

II. A magy. országos ref. lelkészi és tanári nyugdíj-intézet alapszabályaira:

Általánoson véve, ezen alap-zabályok nincsenek tiszta számadatokra alapitva

a) A konventnek, pontos alapszabályok kiállításá végett, számba kell venni, hogy hány pap, tanár, stb. van. ezek-től évenként mennyit vehet be. mert a statistikai adatokat nélkülülzik a megalkotott alapszabályok.

b) A befizetendő díj (2. §. d) igen nagy. a mostani szűk időben lehetetlen annak megfelelni. Évenként 10, 8, 6, 4 frt. Aztán a szabályok félszége kiténik abból is, hogy azon testületekre nem vet semmi fizetést, melyeknek első sorban volna kötelességök megbénult, vagy előregedett hivatalnokaira nézve nyugdíjról gondoskodni.

c) Ellenkezés van a 2. §. d) pontja és 5. §. között, mert az első a belépést kötelezőleg mondja ki 1887. január 1-re, a másik pedig az intézet működésének megkezdését azon önkénytől függeszti fel, mikor eljöttnek fogja a zsinat, vagy konvent az időt találni. Véleményünk tehát az, hogy a mikorra a belépés kötelezőnek mondatik ki. az intézet működésének megkezdése is azután legalább egy évvel életbe léptessék. Itt azon ellenvetés merülhetne fel, hogy a kik eddig csak egy évre fizettek, azok abból igen korán kaphatnak; de hiszen, ez kegyes intézet, s miért ne kapnának. midőn elég lesz miből, mert ezen intézet jövedelme oly tiszta, hogy igen rendkívüli esetek csökkenthetnék azt.

Ezek szerint ezen alapszabályok nem állhatnak meg, hanem a konvent:

1. Szerezze be az adatokat.

2. Mondja ki, hogy az évenként bejövő jövedelem egészen és a leendő tőkének egész kamatja évenként fordittassék nyugdíjra; a bejövő jövedelem fele, mely az újonnan belépő tagok első évi kétszeres díjából jó be (2. §. d.) elég a tőkésítésre. Továbbá, nem mondja ki az alapszabály sehoh, hogy mekkorára akarja a tőkét növelni.

3. Mondja ki, hogy a papok, sat. fizetnek évenként 5, 4, 3, 2 frtot, és az illető testületek is ugyanannyit.

4. A szabályokból hiányzik annak kimondása is, hogy minő arányban nyugdíjaztassanak az illetők, mert az okosság-gal meg nem egyeztethető, hogy a kinek 1000 frt fizetése

volt, csak annyi nyugdíj kapjon, mint a kinek 200 frt volt a fizetése. Az erről való intézkedést a befizetési arányok is követelik.

III. A magy. országos ref. lelkészi és tanári özv.-árva gyámintézet alapszabályaira:

Ezen intézet létrejövele szükségesnek és sürgősnek véleményeztetik, de a megalkotott alapszabályok általánosságban sem fogadhatók el.

1. Ezen alapszabályokra nézve számadatok szükségeseknek, hogy legalább általánosságban tudni lehessen, hogy hány özvegy és árva lehet. De ezt a konventi bizottság nem látta szükségesnek.

2. Ezen alapszabályokban a befizetendő díjak oly magasra vannak felesigázva, hogy lehetetlen annak megfelelni. 3. §. a) a belépéskor 25, 20, 15, 10 frt, c) pont évenként 10, 8, 6, 4 frt. Itt is figyelmen kívül vannak hagyva a testületek.

4. §. Csak a kamatoknak 700/0-át határozza e célra, holott a tervezet szerinti tömérdek jövedelemhez képest az igen csekély.

4. 7. §. Félévi kegyévet elvon az özvegytől és árváktól, s azon félévi kegyenek, melyet az özvegyek és árvák veszítenek, megfelel-e a 100 frt 25 frt segély? Ez oly kérdés, melyre a bizottságnak figyelni kell vala. Ha a statistikai adatok kezénél nincsenek, honnan tudja a konvent, hogy a 8. §. szerint csak 100, 25 frt segélyt adhat? Továbbá, miért áll jogában, hogy a segélyezés összegét leszállíthatja és felemelheti? Hiszen, a jövedelmek oly biztosak, hogy azok csak felemelésre jogosíthatnak évenként.

5. A 14. §. felesleges, mert ezen segélyösszeget csak kiosztani, nem kezelni kell.

6. A 6. §. terhet ró a nőtlen és gyermektelen papokra és tanárookra is. (Helyesen. Tessék megházasodni! Szerk.)

7. A 15, 16, 17, 18 §-ok az egyházmegyei gyámintézetek tőkét valaha „gazdátlanoknak“ állítja. Ebben azon tévedés van, hogy azon tőkék nem egyes tagoké, hanem mindenütt az egyházmegyéé, s ha a 19. §-ban engedélyez, miért ne hagyják azokat is úgy, a mint vannak? Hiszen nem árt, ha a szegény özvegyek és árvák több oldalról segélyeztetnek.

8. A 22. §-nak nincs értelme, midőn az elején azt írja, hogy e gyámintézetet csak a konvent, vagy zsinat szüntetheti meg, mégis a végén az van, hogy ennek összege elkülönítve kezelendő csak az özvegyek és árvák segélyezésére fordítható.

Ezek szerint az egész alapszabály elvetendő új készítenendő.

a) A befizetendő díjak legyenek 4, és 2 frt.

b) Az intézet működését kezdené meg az első évi befizetés után egy évre, tehát az első évi befizetés egészen tőkésítendő.

c) Az azutáni években a befizetendő díjnak 750/0 s a meglevő tőkének egész kamatja fordíthatnék segélyezésre; 250/0 a befizetendő díjakból elég tőkésítésre.

d) Mondassék ki, hogy az intézet tőkéje mekkora összegre szaporíttatik.

e) Ne határoztassék meg, hogy csak 100 és 25 frttal segélyeztessenek, hanem annyival, a mennyi a befizetendő díjak-

ból és az egész kamatból jut s így évenként még növekednék a segély és egy árva kapná felét, mint az özvegy.

f) Érintetlenül hagyassanak az egyházkertületi és egyházmegyei gyámintézetek tőkái, melyek nagy bajjal és sok fáradsággal létesítették s hagyassanak meg további működésükben, végre

g) A papi, tanári, sat. nyugdíjintézet és az özv.-árvai gyámintézet ne külön álló intézetek legyenek, hanem egyesíttessenek s az egyesített nyug- és gyámintézetből a nyugalmazottak kapnának 250/0-kal többet, mint az özvegyek.

12 jkőnyvi szám alatt a közalap kezelő bizottság számolván, kimutatja, hogy a közalap részére egyházmegyénk 1886. évre 618 frtot fizet.

Ezek voltak ezen rendkívüli egyházmegyei közgyűlés főbb tárgyai.

*Kisantal Sámuel.*

### A gyulafehérvári egyházmegye.

Folyó hó 16-án tartotta egyházmegyénk tavaszi rendes közgyűlését Gyulafehérvártt. összekötte néhai Zeyk Károly államgondnok emlékűnnepével és az általános tisztújítással. Öröm volt látni, az élénk érdeklődést, mely mindkét cselekmény iránt nyilvánult. Gyűlésünk tagjai közül senki sem maradt távol.

Tókos Sándor, esperesünk, üdvözlő szavak kíséretében megnyitván a népes gyűlést, a harangok hívogató szavára, esperesünk vezetése alatt, bevonult innepélyes rendben egész gyűlésünk a templomba, hol a már begyűlt nagy közönség várt reánk.

A gyülekezet és a polgári dalkör elhangzott gyönyörű énekei után Elekes Viktor egyházmegyei jegyző és helybeli lelkész nemes alakja tünt fel a szószéken, hol egy szívből jött és szívhez szóló ima elmondása után, egyikét tartá ama szép emlékbeszédeknek, mely a mellett, hogy elhunyt oszlopemberünket teljesen méltatta, a gyülekezet minden tagját, merem állítani, nemes érzelmekre és elhatározásokra lelkesítette.

Templomból kijöve, folytattuk tanácskozásunkat, és pedig először is esperes aa. tartotta meg a tőle már megszokott, nagy gonddal kidolgozott esperesi beszámolóját, melyből örömmel értesültünk egyházmegyénk úgy anyagi, mint vallás-erkölcsi és nevelésügyi haladásáról, melyeknek bizonyosságára elég felemlítenem a többek közül csak annyit, hogy Gyulafehérvártt a templom és torony teljesen újból fedetett, Tővisen a templom kiigazított, mindkettő tetemes költséggel, egyházmegyénk ez évi egyházi adóját egy krajcár hiány nélkül már felküldötte az illető helyre, és egyházmegyénkben a múlt évben egyetlen iskola mulasztó gyermek sem volt. És most jött gyűlésünk legfontosabb tárgya, a tisztújítás, mely páratlan szépen folyt le, meghagyalván lelkes felkiáltással egyházmegyénk minden tisztviselője, mint a kik a lejárt ciklusban nem hiában munkálkodtak.

A gyűlés újból alakulása után a kiküldött bizottságok referáltak és pedig ilyen eredménnyel: egyházmegyénk kívánja, hogy a jegyzők és rendes tanárok tagjai maradjanak a ker. közgyűlésnek és az évenkénti ker. visítáció helyett a három évenkénti lépjen életbe. Ezután a

fő- és algondnoki kijelölés történt meg, mindkét helyre derék férfiak jelöltetvén. Bevégezte a tanácskozást a segély-kérvények tárgyalása: lévén quántum sátis, melyek mind pártolva terjesztettek fel.

És ezzel gyűlésünk véget ért, azon egyhangu ohajlással, vajha az annyi idő után létrejött egyetértés és békés munkálkodás ne zavartatná meg többé kicsinyes személyi érdekből, hanem vállalva, működneink e nemzeti missziót teljesítő egyházmegye felvirágoztatására!

Tanácskozásunkat követte egy kedélyes közélet, hol lelkes toaszoklokban nem volt hiány, melyek közül első és legkiemelkedőbb volt esperesünk által szeretve tisztelt püspökünkre mondott felköszöntő, melyet szünni nem akaró éljenzés követett, miből folyólag egyházmegyénk közgyűlési tagjai táviró által is kifejezték főpásztorunk iránti mély tiszteletüket, meleg ragaszkodásukat.

Egy szép nap emlékével, mely eredményeiben jótékonyan fog hatni egészségházmegyénk, gazdagulva, távoztunk, kiki a maga családi tűzhelyéhez, hogy a nyert üdvös tapasztalatokat értékesítse is.

O. Veres Sándor,  
ref. pap.

### KÜLÖNFÉLÉK.

== Péchy Mihály honvéd-husár őrnagy ur a napokban cikói jószágára utaztában, városunkon meue keresztül, meglátogatta régi barátját sz.-szolnoki esperes t. Nagy László urat. Ez alkalommal a beszélgetés fonálán felmerülvén a cikói maroknyi magyarság és az ottani kicsiny ev. ref. egyház ügye, az őrnagy ur jelezvén, hogy a jövő 1887-ik éven kezdve lakását — legalább a nyári évad alatt — Cikóra szándékozik áttenni, úgy a maga, mint főnkelt szellemű neje gróf Degenfeld Marie ő méltósága nevében kijelentette, hogy ha nevezett községben a tanítói állomás úgy szerveztetnék, hogy egy okleveles ennél fogva hivatásának megfelelő tanító volna beállítható kész, a tanító fizetéséhez évenként az ő és kedves neje egész életén át 100, mond száz forinttal járulni; sőt azt is kijelentette, hogy a javadalmazás iránt végrendeletileg is intézkedni fognak. Ez ajánlatnak a szerkesztendő díjlevélbe leendő felvételére a nagyságos őrnagy ur esperes barátját fel is hatalmazta. A magyar nemzetiség, nevelés ügy és ref. egyház nevében fogadják itt is legbensőbb köszönetünket. (Szilágy-Somlyó.)

== Bogdándi egyházunkban, a szilágy-szolnoki egyházmegyében, f. hó 23-án történt meg a papválasztás, melyen jelenleg kolozsvári főtanodánkban vallástanító, Káli-Nagy Elek lett a győztes majdnem osztatlan egyhangúsággal. Az egyháznak szerencsét kívánunk a szerencsés választáshoz; fiatal, derék paptársunknak buzgóságot, erőt és kitartást a szép pályán, mely bizonyára rózsákat fog teremni számára, ha nem csak a választásnak örvend jelenleg, hanem az elhivatással együttjáró kötelesség-teljesítés is szeat lesz előtte mindenkoron. Mi ezt hisszük és reméljük, mert a jó földtől gazdag aratást várunk.

== A kolozsvári ev. ref. collegium ének- és zenekara, 1886 május hó 30-án d. e. 11 órakor, Stöger Béla karnagy vezetése alatt, nyilvános próbatétet tart az iskolai „Önképzőkör” zárünnepélyével együttesen. Műsorozat. Első szakasz: 1. Bánk bán (egyveleg) Erkel F.-től, előadja a zenekar. 2. Rablók dala. Wéber K. M.-től, előadja az énekkar. 3. Szavlat. Tárkányi György VII. k. o. tanuló által. 4. Salon polka. Strauss E.-től, előadja a zenekar. 5. Mi szép az éj. Schubert F.-től, előadja az énekkar. 6. Titkári jelentés. Második szakasz 1. Romeo és Julia. Bellini-től, előadja a zenekar. 2. Szavlat. Szabó Jenő VIII. k. o. tanuló által. 3. Trio. Beethoventől, előadják Szabó P. (hegedű), Ilkovic S. (viola), Benedek A. (gordonka.) 4. Jelentés az önképzőkör pályázatokról. 5. Induló, előadja az énekkar.

== Az 188<sup>5</sup>/<sub>6</sub> tanévi közvizsgálatok sorrendje, a kolozsvári ev. ref. collegiumban. Május 10-én d. e. 8—11: VIII. g. latin nyelv és irodalom. Május 10-én d. u. 3—6: VIII. g. hellén nyelv és irodalom. Május 11-én d. e. 8—11: VIII. g. magyar irodalom történet. Május 11-én d. u. 3—6: német nyelv és irodalom. Május 12-én d. e. 8—11 VIII. g. természettan. Május 13-án d. e. 8—11 VIII. g. logika. Május 14-én d. e. 8—12 VIII. g. Magyarország történelme és egyháztörténet. Május 15-én d. e. 8—11 VIII. g. Matematika. Május 20—24 írásos érettségi vizsgálatok. Május 30-án d. e. 11 órakor zene-ének-próbatét és önképzőköri ünnepély. Junius 3-án 10—12: I—IV. g. ének. Junius 3-án 12—1 francia nyelv. Junius 4-én 8—11: 4-ik elemi osztály minden tantárgyból. Junius 4-én 3—5 1-ső elemi osztály minden tantárgyból. Junius 5-én 8—11 3-ik elemi osztály minden tantárgyból A. terem. Junius 5-én 3—5 2-ik elemi osztály minden tantárgyból A. terem. Junius 5-én 8—12: IV—VI. g. vallás B. terem. Junius 5-én 2—4 VII. g. vallás B. terem. Junius 5-én 5—7 torna vizsgálat. Junius 6-án 8—12 I—III. g. vallás Junius 6-án 12—1 gyorsírászat. Junius 21-én 8—12 VII. g. latin, görög. Junius 21-én 8—12 V—VI. g. természetrajz. Junius 21-én 3 6 II. g. magyar, latin. Junius 21-én 3—6: IV. g. természetrajz, német nyelvtan. Junius 22-én 8—12: VII. g. magyar irodalom történet. Junius 22-én 3—12: III. g. történelem, német nyelvtan. Junius 22-én 3—6 III. g. magyar, latin. Junius 22-én 3—6: VI. hellén, német nyelv. Junius 23-án 8—12 VII. természettan, mennyiségtan. Junius 23-án 8—12: V g. hellén, német nyelvtan. Junius 23-án 3—6 IV g. magyar, latin. Junius 23-án 3—6: VI. g. történelem. számtan. Junius 24-én 8—12 VII. g. történelem. Junius 24-én 8—12: I—III. g. földrajz. Junius 24-én 3—6 V g. magyar, latin. Junius 24-én 3—6 I—II. g. számtan. Junius 25-én 8—12 VII. g. bölcsész. német. Junius 25-én 8—12 V g. történelem, számtan. Junius 25-én 3—6 VI. g. magyar nyelv. latin nyelv. Junius 25-én 3—6: III—IV. számtan. Junius 26-án 8—12 III—IV g. mértani rajz. Junius 8—12 I. g. magyar nyelv, latin nyelv Junius 26-án 3—7 I—II. g. mértani rajz. Junius 26-án 3—6: IV g. történelem. Junius 28-án d. e. 10 órakor a tanév ünnepélyes bezárása. Junius 29-én és 30-án szóbeli érettségi vizsgálatok.

## Hivatalos rész.

Sz. 886—1886.

### PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyszéki egyházmegyéhez tartozó n.-buni egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat hirdeltetik másodizben.

Emnek az állomásnak javadalma a következő:

1. Tisztességes lakás, 400 □ öl veteményező kerttel.
2. A magtárból 80 lit. véka szemes törökbuza.
3. 3 hold, minden évben használható első oszt. szántó haszonélvezete, melyet az egyházközség tagjai kötelesek művelni s minden 3 évben egyszer az igavonó marhával bíró gazdák 3—3 szekér trágyával ellátni.
4. 12 szekér fát a tanító megvevén, kötelesek hazaszállítani.
5. Az iskolaköteles gyermekek akár tanulnak, akár nem, kötelesek 40 kr. tandíjt fizetni.

Pályázati határnap f. évi junius 20-dika. Folyamodványok nt. Solymosi István esperes afához. Bögözbe, küldendő. Kolozsvárt, május 23-án, 1886.

Szász Domokos,  
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó SZÁSZ CERŐ.